

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему: Управління фінансовою санацією
аграрного підприємства ТОВ «Агро – Вільне»

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0728-з
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування
освітньої програми фінанси і кредит
спеціалізації Банківська справа

В.О. Пашко

Керівник к.е.н., ст. викладач Воловоденко Л.В.

Рецензент д.е.н., професор Череп А.В.

Запоріжжя – 2019

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма фінанси і кредит
Спеціалізація Банківська справа

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ А.П. Кущик

« ____ » _____ 2019 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ**

Пашко Володимиру Олександровичу

1. Тема роботи: «Управління фінансовою санацією аграрного підприємства ТОВ «Агро - Вільне»
керівник роботи: Воловоденко Леся Василівна, к.е.н., ст. викладач.
затверджені наказом ЗНУ від 4 липня 2019 року № 1111-с.
2. Строк подання студентом роботи: 2 грудня 2019 року.
3. Вихідні дані до роботи: дані фінансової звітності ТОВ «Агро – Вільне», Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України, законодавчі та нормативні акти України, а також монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): виявити фінансову кризу на підприємстві, як передумову виникнення фінансової санації; визначити економічна сутність санації аграрного підприємства; розробити організаційно-правовий механізм управління фінансовою санацією підприємства; надати організаційну характеристику та провести аналіз фінансового стану ТОВ «Агро – Вільне»; удосконалити механізм управління фінансової санації аграрного підприємства; розробити механізм антикризового управління в сільськогосподарських підприємствах; побудувати проект підвищення прибутковості аграрного підприємства ТОВ «Агро – Вільне».

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 8 рис., 28 табл. і 3 формули.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Воловоденко Л.В. к.е.н., ст. викладач	09.08.2019 р.	09.08.2019 р.
2	Воловоденко Л.В. к.е.н., ст. викладач	06.09.2019 р.	06.09.2019 р.
3	Воловоденко Л.В. к.е.н., ст. викладач	04.10.2019 р.	04.10.2019 р.

7. Дата видачі завдання: 05 липня 2019 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	05.07.2019 р. – 09.07.2019 р.	виконано
2.	Виконання вступу	10.07.2019 р. – 08.08.2019 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	09.08.2019 р. – 05.09.2019 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	06.09.2019 р. – 03.10.2019 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	04.10.2019 р. – 07.11.2019 р.	виконано
6.	Формування висновків	08.11.2019 р. – 21.11.2019 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	22.11.2019 р. – 29.11.2019 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	02.12.2019 р.	виконано

Студент _____
(підпис)

В.О. Пашко
(ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____
(підпис)

Л.В. Воловоденко
(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____
(підпис)

А.В. Линенко
(ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра присвячена розробці теоретико-організаційних підходів та практичних рекомендацій щодо управління фінансовою санацією аграрного підприємства ТОВ «Агро – Вільне».

Об'єктом дослідження є процеси формування, функціонування та використання систем управління фінансовою санацією підприємства.

Предметом дослідження є сукупність комплексу теоретичних, методичних і практичних питань аналізу санаційної спроможності та розробка плану фінансового оздоровлення неплатоспроможного підприємства.

Виявлено основні причини виникнення фінансової кризи на підприємстві. Досліджена економічна сутність санації, як комплексу процедур фінансового оздоровлення підприємства, з розглядом організаційно-правових механізмів управління фінансовою санацією підприємства.

Проведено аналіз фінансового стану і досліджено економічні чинники діяльності підприємства ТОВ «Агро – Вільне» за 2016-2018 роки, проаналізовано показники рентабельності, неплатоспроможності, фінансової стійкості. Зроблено аналіз ймовірності банкрутства ТОВ «Агро – Вільне».

Запропоновано механізм удосконалення управління фінансовою санацією, алгоритм здійснення фінансової стабілізації сільськогосподарських підприємств. Обґрунтовано необхідність створення групи внутрішнього антикризового контролю. Розроблено план для ТОВ «Агро - Вільне» з метою створення нормативної бази для організації власного переробного виробництва.

Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 130 сторінок, що включає 28 таблиць, 8 рисунків та 7 формул. Список використаних джерел налічує 63 позиції на 6 сторінках.

САНАЦІЯ, ФІНАНСОВА КРИЗА, САНАЦІЙНИЙ АУДИТ, НЕПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ, ФІНАНСОВИЙ СТАН, АНАЛІЗ, ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ, БАНКРУТСТВО, МЕТОДИ, АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ.

SUMMARY

The master's qualification work is devoted to the development of theoretical and organizational approaches and practical recommendations for managing the financial sanitation management of agricultural enterprise LLC «Agro - Vilne».

The purpose of the study is to deepen the theoretical and methodological foundations and to develop practical recommendations for improving the mechanism of remedial management in agricultural enterprises.

The object of the research is the processes of formation, operation and use of the financial rehabilitation management systems of the enterprise.

The subject of the research is a set of theoretical, methodological and practical questions of the analysis of the rehabilitation capacity and development of a plan of financial recovery of the insolvent enterprise.

The main causes of financial crisis in the enterprise have been identified. The economic essence of rehabilitation, as a complex of procedures of financial improvement of the enterprise, with the consideration of organizational and legal mechanisms of management of financial rehabilitation of the enterprise is investigated.

The financial condition is analysed and the economic factors of activity of the enterprise of LLC «Agro – Vilne» for 2016-2018 are investigated, the indices of profitability, insolvency, financial stability are analysed. Bankruptcy probability analysis of LLC «Agro – Vilne» was made.

The mechanism of improvement of management of financial rehabilitation, algorithm of realization of financial stabilization of agricultural enterprises is offered. The necessity to create a group of internal anti-crisis control is substantiated. A plan was developed for LLC «Agro – Vilne» to create a regulatory framework for the organization of its own processing production.

The practical significance of the results obtained is to make specific, scientifically sound recommendations for the rehabilitation of an insolvent

enterprise. Putting into practice the proposed recommendations on ways to improve the relevant areas of activity for LLC «Agro – Vilne».

The thesis consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of sources used. The total volume of work is 130 pages, including 28 tables, 8 figures and 7 formulas. The list of sources used has 63 items on 6 pages.

REPAIR, FINANCIAL CRISIS, REPAIR AUDIT, NON-PAYMENT, FINANCIAL STATUS, ANALYSIS, FINANCIAL STATEMENTS, BANKRUPTCY, METHODS.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
1 ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ САНАЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	11
1.1 Фінансова криза на підприємстві, як передумова виникнення фінансової санації.....	11
1.2 Економічна сутність санації аграрного підприємства.....	20
1.3 Організаційно-правовий механізм управління фінансовою санацією підприємства.....	29
Висновки до розділу 1.....	39
2 КОМПЛЕКСНИЙ АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ САНАЦІЄЮ ТОВ «АГРО - ВІЛЬНЕ».....	41
2.1 Організаційна – економічна характеристика підприємства ТОВ «Агро – Вільне».....	41
2.2 Аналіз фінансового стану підприємства ТОВ «Агро – Вільне»	51
2.3 Аналіз ймовірності банкрутства та механізм проведення санаційного аудиту	71
Висновки до розділу 2.....	83
3 САНАЦІЙНІ ЗАХОДИ, ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ «АГРО – ВІЛЬНЕ».....	86
3.1 Удосконалення механізму управління фінансовою санацією аграрного підприємства.....	86
3.2 Організація антикризового управління в сільськогосподарських підприємствах.....	99
3.3 Реструктуризація виробництва, як захід фінансової санації.....	110
Висновки до розділу 3.....	122
ВИСНОВКИ.....	125
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	131
ДОДАТКИ.....	137

1 ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ САНАЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Фінансова криза на підприємстві, як передумова виникнення фінансової санації.

У зв'язку зі скрутним становищем економіки України та враховуючи нестабільний курс валют, багато підприємств потребують невідкладної фінансової допомоги для запобігання повного припинення їх діяльності. Але значну частку підприємств не можна вважати повними банкрутами, тому що вартість активів більшості з них перевищує кредиторську заборгованість або їх неплатоспроможність є тимчасовим явищем.

В той же час, внаслідок виникнення прострочення за грошовими зобов'язаннями у підприємств виникають судові спори з кредиторами, відкриваються виконавчі провадження, накладаються арешти на банківські рахунки та майно. Наявність таких обмежень у використанні основних засобів та обігових коштів аж ніяк не сприяє виходу підприємств із фінансової кризи, а лише її поглиблює.

Фінансова криза та нестабільний стан економіки нашої країни впродовж останніх років негативно позначився на роботі багатьох підприємств, тому існує велика кількість збанкрутілих підприємств (рівень збиткових підприємств у 2017 р. 25,8 % у 2018 22,9 %).

Поняття «криза» походить (від грецького krisis - поворотний пункт, рішення) - розклад, занепад, загострення (політичних, економічних, соціальних) протиріч, а також переломний момент хвороби, коли стан хворого поліпшується чи погіршується. Криза, як найгостріша форма прояву конфлікту, охоплює всі сфери життя, і тому виділяють: економічну, соціальну, політичну, фінансову, організаційну, ідеологічну, психологічну, культурологічну, ментальну та інші види криз. Фінансова криза може існувати як вид економічної або в цілому кризи суспільства. Економічний аналіз

суб'єктів господарювання потребує розгляду фінансової кризи окремо. Фінансова криза підприємства являється однією з найбільш серйозних форм, яка порушує його фінансову рівновагу, що проявляється циклічно та виникає впродовж його життєвого циклу під впливом різноманітних факторів суперечностей між фактичним станом його фінансового потенціалу та необхідним об'ємом фінансових потреб, а також несе найбільш небезпечну потенційну загрозу функціонуванню його діяльності [37, 15].

Важливим фактором, що у даний час впливає на всі ланки економіки (підприємства), – це загальносистемна криза державного управління, чи політична криза, що впливає на техніко-технологічний розвиток країни, економіку, соціальну сферу, політику, правову сферу і т.п.

Ознаки прояву даної кризи можуть бути визначені через такі явища:

- тривалим, схованим чи явним паралічем державної влади, повною втратою державними структурними органами можливостей, потенціалу керуючого впливу, стратегічної ініціативи і творчості, частим звертанням владних осіб до популістських обіцянок, зміною курсу;

- підвищеною критичною активністю, напором з боку незадоволених мас;

- абсолютним і відносним зубожінням значної частини населення, різким падінням рівня життя, руйнуванням звичного способу життя людей, що позбавилися роботи, достатнього матеріального благополуччя.

Сутність економічної та фінансової кризи проявляється у перевиробництві товарів відносно платоспроможного сукупного попиту, в масових банкрутствах підприємств, зростанні безробіття та інших соціально-економічних потрясіннях [48, 21].

В науковій літературі науковці, зважаючи на різні форми прояву, по-різному трактують сутність поняття «фінансова криза».

Зокрема, В. О. Василенко під фінансовою кризою розуміє фазу, яка розбалансувала діяльність підприємства та обмежила можливості впливу його

власників та керівництва на фінансові відносини, що виникають на цьому підприємстві [6, 74].

І. В. Дацюк вважає, що криза є об'єктивним процесом, який веде до оптимізації системи або до її знищення в разі неможливості адаптуватися до нових умов та розвиватися, адже це ставлення ґрунтується на діалектичній єдності основних тенденцій в існуванні системи - сталого функціонування та розвитку, що поступово змінюють одна одну [12, 165].

Найбільш правильне визначення поняття «фінансова криза» подає А. М. Ткаченко, який вважає, що фінансова криза являється об'єктивним процесом, для якого характерні якісні та кількісні зміни, які, як правило, призводять до потенційно негативних результатів фінансової діяльності у разі чого підприємство не може адаптуватися до нових умов та розвиватися або, при успішному менеджменті, до позитивної оптимізації діяльності підприємства, при існуванні можливостей та часу на реагування та прийняття відповідних рішень [43, 126].

Кризова ситуація на підприємстві – це особлива ситуація, для якої характерний підвищений ризик банкрутства, слабка конкурентна позиція, фінансова нестійкість підприємства [32, 464].

Така ситуація, як правило, не виникає без причин та не проходить без наслідків для підприємства. Для того, щоб вибрати найефективніші форми санації, прийняти правильні рішення, які допоможуть усунути негативні процеси насамперед слід ідентифікувати причини в результаті яких виникає фінансова неспроможність підприємства.

В економічній та науковій літературі велика увага приділяється дослідженню факторів, які спричиняють появу фінансової кризи, оскільки правильна ідентифікація причин, які приводять виникнення кризи дозволить підприємству ефективно та своєчасно протидіяти негативним та руйнівним, наслідкам.

А. М. Ткаченко вважає, що причини кризи, що виникає на підприємстві, можуть бути різноманітні і поділяє їх на: Об'єктивні - потреба модернізації і

реструктуризації підприємств; глобальна рецесія, економічна депресія; перевиробництво; циклічність економіки. Суб'єктивні – досвід; професійний рівень; волонтаризм в управлінні; психологічні фактори. Внутрішні - на рівні держави; на рівні підприємства. Зовнішні - міжнародна співпраця; міжнародна конкуренція; міжнародні санкції. Природні - катаклізми природного походження. Техногенні - управлінські рішення; розбіжність між рівнем техніки і кваліфікацією персоналу [43, 124].

О. В. Тимошенко вважає, що на параметри фінансового стану вітчизняних підприємств впливає низка факторів, як зовнішніх, так і внутрішніх. До зовнішніх факторів належать [42, 188]:

- економічні фактори (зокрема інфляційні процеси: у 2015 р. індекс інфляції становив 143,3 %, у 2016 р. 112,4 %, у 2017 р. 113,7 %, у 2018 р. 109,8 % [9]; що свідчить про його зростання у порівнянні з 2013 р. – 100,5 %);

- ринкові (вплив конкуренції, життєві цикли виробів);

- технологічні, зумовлені впливом науково-технологічного прогресу на економіку;

- соціокультурні фактори, що охоплюють такі явища і процеси, як домінуючі в суспільстві звичаї і традиції, ставлення людей до роботи, рівень добробуту, рівень освіти населення, ставлення до приватного бізнесу та можливості самостійної підприємницької діяльності;

- міжнародні, пов'язані з глобалізацією економіки, діяльністю транснаціональних компаній, економічних і військово-політичних об'єднань.

Вплив внутрішніх факторів на прибутковість підприємства здійснюються через [42, 189]:

- відсутність маркетингової стратегії, що передбачає урахування потреб споживачів, стан і динаміку попиту, врахування масштабів та термінів оновлення продукції та стану в галузі і порівняно з конкурентами;

- низьку якість фінансового менеджменту, що реалізується через недостатньо ефективне фінансове планування та контроль, недостатню

дієвість принципів та моделей фінансового забезпечення стійкого росту підприємств;

- відсутність інвестицій через низький інвестиційний клімат підприємства до якого призводить неефективність правових гарантій для інвестора, тобто низьку кредитоспроможність підприємства;

- нераціональний розподіл прибутку (невідповідність чітко визначених напрямів розподілу прибутку задекларованих у відповідних нормативних, статутних та розпорядчих документів);

- низька ліквідність активів, що супроводжується значною часткою низько ліквідних активів в загальній сумі оборотного капіталу підприємства та низькими показниками ділової активності, що не дозволяють швидко повертати вкладені у виробництво ресурси;

- низька кваліфікація управлінського персоналу;

- зростання дебіторської заборгованості і її частки в оборотних активах, що свідчить про необачну політику підприємства стосовно покупців або про неплатоспроможність і банкрутство частини покупців (у 2017 р. обсяг дебіторської заборгованості суб'єктів господарювання становив 3945631,0 млн. грн., що на 1428427,0 млн. грн. більше, ніж у 2016 р.) [10];

- зростання кредиторської заборгованості, що говорить про неплатоспроможність підприємства і підриває його авторитет у покупців і замовників (у 2018 р. кредиторська заборгованість підприємств України становила 4511178,7 млн. грн., а у 2017 р. на 1202120,8 млн. грн. менше) [2].

Отже, причинами існування кризової ситуації вітчизняних підприємств є не лише вплив факторів зовнішнього середовища, а й низький рівень менеджменту, в першу чергу, фінансового. Оскільки більшість підприємств знаходиться або в кризовій ситуації, або на межі кризи і мають два шляхи подальшого розвитку подій: відновлення платоспроможності або ліквідація в разі неможливості подальшої діяльності – це викликає необхідність формування підприємством ефективної системи заходів, яка допоможе своєчасно спрогнозувати банкрутство, виявити негативні кризові явища та

застосувати заходи антикризового управління щодо подолання фінансової кризи.

Основні ознаки кризових явищ у сільськогосподарських підприємствах знаходять свій прояв у різних сферах їх діяльності. У сфері техніко-економічних відносин кризові процеси можуть бути зумовлені зниженням рівня концентрації сільськогосподарського виробництва, значним послабленням внутрішньогосподарської спеціалізації.

На рівні суб'єктів господарювання зазначені недоліки економічних відносин спричинили такі ознаки кризових явищ (рис. 1.1).

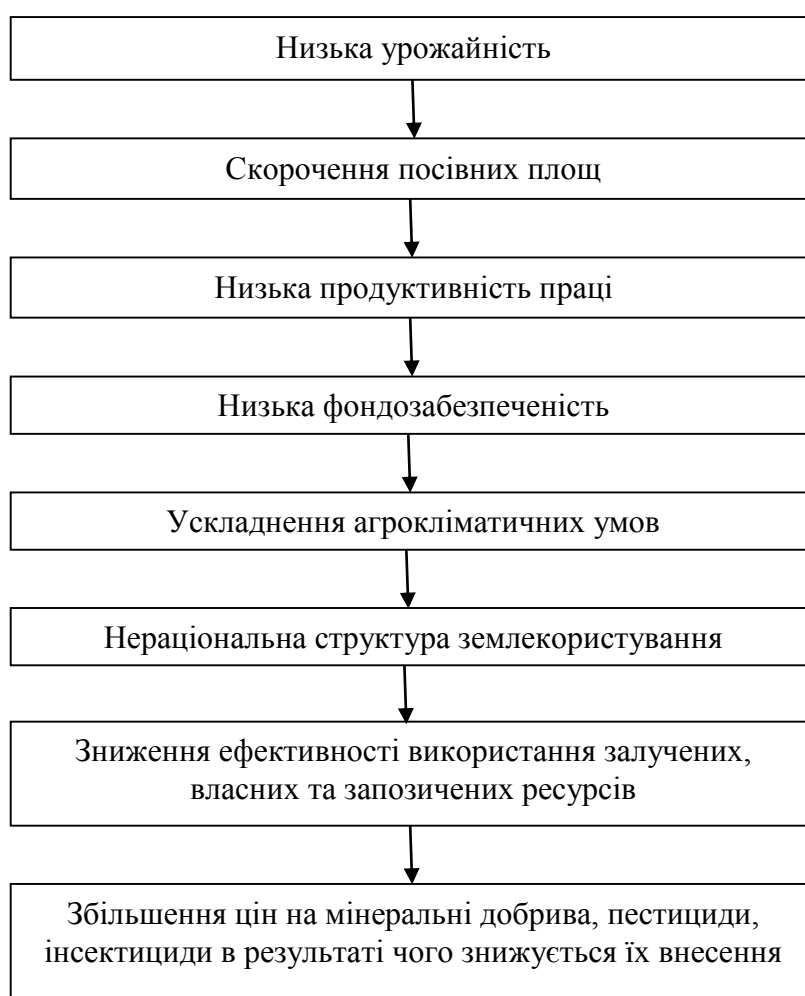

Рис. 1.1 - Основні ознаки кризових явищ у сільськогосподарських підприємств

Загальною причиною кризи у сільськогосподарських підприємствах є низький технологічний рівень виробництва. У порівнянні з розвинутими

країнами світу, де сільське господарство розвивається з широким використанням досягнень біотехнологічної революції, сучасної техніки та комп'ютерних технологій управління, вітчизняна галузь сільського господарства використовує як застарілу техніку (трактори, комбайни тощо), так і застарілі економічні відносини.

Зазначені ознаки «сигналізують» про настання кризи тоді, коли відбувається перехід своєрідної межі у коливаннях показників нестабільності та їх нарощування. Ці ознаки тією чи іншою мірою характерні для усіх сільськогосподарських товаровиробників, а гострота їх прояву залежить від ефективності менеджменту, використання стратегічних підходів в управлінні підприємствами. Саме налагодження антикризового управління на рівні підприємства як первинної ланки галузі й національної економіки в цілому, яка створює реальні цінності, забезпечить нейтралізацію кризових явищ на вищих рівнях управління. До проявів кризи за економічною складовою у сільськогосподарських підприємствах, вважається:

- недостатність власного капіталу;
- погіршення фінансового забезпечення і фінансового стану;
- загострення проблем збуту продукції;
- зниження якісних показників господарювання;
- зростання боргових зобов'язань;
- некомпетентність менеджменту підприємства щодо своєчасного розпізнавання ознак кризи та їх усунення;
- відсутність відповідного документального забезпечення процесу управління (положень про підрозділи, посадових інструкцій, регламентів бізнес-процесів, форм управлінської звітності тощо);
- неплатоспроможність упродовж деякого терміну;
- фактична грошова (фінансова) неспроможність, доки підприємство ще не потрапило під відкриття справи про банкрутство;
- банкрутство (фактична грошова неспроможність, зафіксована юридично).

Крім виявлених причин, криза підприємства може бути спричинена макрокризовими факторами, а саме: міжнародними, інституційними, економічними, політичними, соціальними, науково - технічними та іншими факторами.

Таким чином, на основі виявлених кризових факторів необхідно визначити види криз сільськогосподарських підприємств. В літературі науковці теж здійснюють класифікацію кризи, враховуючи різні кваліфікаційні ознаки

М. К. Бондарчук на основі наукових праць вітчизняних та закордонних вчених досліджуючи особливості розвитку вітчизняних підприємств виділяє такі види криз [5]:

- інвестиційну кризу, яка може виникнути в умовах, коли підприємство втратило довіру інвесторів, знизило інвестиційну привабливість, знизило ефективність реалізації інвестиційних проектів, неефективно використовує інвестиційні ресурси;

- кризу ліквідності, яка виникає за умов, коли на підприємстві існує низький рівень реалізації продукції, зростає обсяг дебіторської заборгованості, зокрема, простроченої, та відсутній чи ускладнений доступ до зовнішніх джерел фінансування;

- кризу неплатоспроможності, яка передбачає, що підприємству притаманний значний рівень кредиторської заборгованості, яка не покривається теперішньою вартістю активів підприємства;

- кризу прибутковості, яка передбачає, що наявні збитки поглинають власний капітал і це призводить до незадовільної структури балансу;

- кризу ефективності, яка виникає на підприємстві на якому існує високий рівень витрат, низький рівень доходів, тривалий період збиткової діяльності, низький рівень фондівіддачі, продуктивності праці, оборотності коштів.

Необхідно зазначити, що зазначені види фінансової кризи тісно взаємопов'язані між собою.

Так, при неефективному і невідповідному зовнішнім умовам плануванні грошових коштів підприємство може не забезпечити свою діяльність необхідними фінансовими надходженнями і в результаті чого може виникнути загроза кризи ліквідності.

При умові, що на підприємстві відсутні необхідні грошові резерви та додаткові зовнішні джерела фінансування може бути накопичена кредиторська заборгованість, зростати залежність від кредиторів і, в результаті чого, виникає криза неплатоспроможності.

При зменшенні обсягу прибутку або тривалому періоді збитковості знижується ефективність функціонування підприємства (криза прибутковості та ефективності), що у свою чергу необхідно здійснювати пошук значних обсягів інвестиційних ресурсів. Коли існує низький рівень ефективного функціонування підприємства, відсутня державна підтримка та нестійке зовнішнє середовище залучення інвестиційних ресурсів на реорганізацію діяльності стає неможливим і при цьому настає інвестиційна криза.

Враховуючи особливості функціонування та розвитку вітчизняних промислових підприємств можна виділити основну характерну рису кризи, яка полягає в тому, що криза може мати як негативні наслідки – порушує нормальну роботу підприємства, призводить до руйнації елементів соціально - економічної системи, або руйнації самої системи, так і позитивні наслідки – є поштовхом до впровадження інновацій, стимулом до позитивних змін в діяльності підприємства.

Своєчасне реагування на кризові явища не просто допоможуть повернути підприємство в стабільний стан, але і загартує його, фактично унеможливаючи виникнення такої ж загрози в майбутньому. Таким чином, завданням менеджменту є формування стратегії діяльності підприємства та прогнозування потенційних криз на кожному етапі життєвого циклу.

1.2 Економічна сутність санації аграрного підприємства

Розвиток ринкових конкурентних відносин зумовив загострення уваги вчених економістів на проблемних питаннях регулювання банкрутства як невід'ємного елементу ринкової економіки, одним з яких є питання фінансового оздоровлення – санації підприємств.

Значущість категорії санації в організації та розвитку підприємства, яке знаходиться в економічній кризі, потребує чіткого визначення цього терміна.

Термін "санація" походить від лат. *saпaгe*, що означає «оздоровлення» або «видужання». Серед фахівців відсутня єдина думка щодо трактування цього поняття.

Санація розглядається більшістю вітчизняних вчених в контексті інституту банкрутства підприємства як одного із засобів відновлення платоспроможності і недопущення ліквідації. Деякі закордонні автори відокремлюють інститут санації від банкрутства, але розглядають це питання в системі антикризового управління поряд з проблемою банкрутства. Деякі автори пропонують розглядати санацію відокремлено від банкрутства як заходи фінансового оздоровлення, які стосуються кожного підприємства.

І.М. Зеліско вважає, санація — одна з найважливіших ланок економічної політики первинної ланки економіки, за допомогою якої може бути подолана криза, забезпечене економічне зростання та збалансування життєдіяльності окремого підприємства [18, 8].

У словнику - довіднику колектив авторів під санацією розуміють оздоровлення фінансового стану підприємства через використання системи фінансово-економічних виробничо-технічних, організаційних та соціальних заходів для попередження його банкрутства чи підвищення конкурентоспроможності [13, 41].

Т. М. Білоконь вважає, що санація є системою послідовних, взаємопов'язаних заходів, що використовуються для оздоровлення підприємства-боржника з метою відновлення його платоспроможності, досягнення прибутковості та конкурентоспроможності в довгостроковому періоді при участі всіх зацікавлених сторін [2, 41].

В Економічному словнику санація трактується як система комплексних заходів, що здійснюються для запобігання банкрутства промислових, торгових, банківських монополій. Санація може відбуватися способом об'єднання підприємства, яке перебуває на межі банкрутства з потужнішою компанією; за допомогою випуску нових акцій або облігацій для мобілізації грошового капіталу; збільшення банківських кредитів і надання урядових субсидій; перетворення короткострокової заборгованості в довгострокову; повної або часткової купівлі державою акцій підприємства, що перебуває на межі банкрутства [15, 122].

Найбільш змістовне та повне визначення санації дається в працях Терещенка О.О., який зазначає, що санація – це комплекс послідовних, взаємопов'язаних заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційного та соціального характеру, які спрямовані на виведення суб'єкта господарювання з кризи та відновлення або досягнення його прибутковості та конкурентоспроможності в довгостроковому періоді» [38, 52].

Аналізуючи трактування думок науковців можна виділити головні аспекти тлумачення санації, які є визначальними для розуміння цієї проблеми і щодо яких існують розбіжності в поглядах:

- об'єкт санації;
- суб'єкти санації;
- мета проведення санації;
- заходи санації.

На рис. 1.2 зображені головні елементи санації.

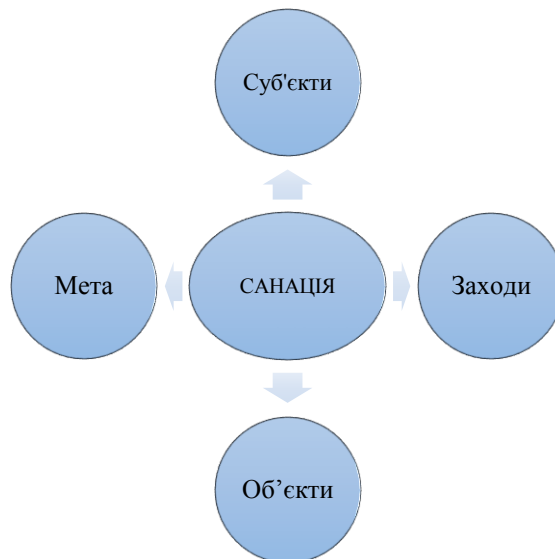

Рис. 1.2 - Елементи санації [44, 19]

Щодо першого аспекту (об'єкту санації), то думки вчених різняться з приводу того, до кого слід застосовувати санаційні заходи: до підприємства - боржника, до збанкрутілого підприємства, до неплатоспроможного підприємства, до підприємства на межі банкрутства чи до суб'єкта господарювання взагалі, (не акцентуючи увагу на його фінансовому становищі, заборгованості, процедурі банкрутства щодо нього).

Постає питання: чи варто всі оздоровчі заходи на підприємствах, до яких не пред'являють претензій кредитори і ризик виникнення банкрутства у яких невеликий, називати санацією? Адже таке трактування може призвести до розуміння любых організаційних перетворень, вдосконалень фінансового управління, управління персоналом та ін. як санаційних заходів.

Т. А. Говорушко вважає, що термін «санація» необхідно вживати тільки тоді, коли мова йде про підприємство-боржник, неплатоспроможне підприємство. Це необхідно для правильного розуміння змісту цього поняття, який впливає безпосередньо з його латинського кореня – «лікування», «оздоровлення». Отже, санації бути тоді, коли йдеться про «хворе» підприємство (значна прострочена заборгованість), до якого мають претензії

кредитори і яке не спроможне самостійно розв'язувати свої проблеми [44, 24].

При визначенні суб'єктів санації, то погляди різняться з приводу того, хто повинен брати участь в санаційних заходах: зовнішні інвестори та кредитори, чи само підприємство, мобілізуючи власні фінансові можливості.

З'ясування цього питання має вирішальне значення, бо чітке визначення кола суб'єктів, які беруть участь у санаційних заходах призводить до визначення джерел проведення оздоровчих заходів, що в свою чергу впливає на структуру капіталу і через неї на фінансово-економічну політику підприємства.

Більшість авторів наполягають на тому, що санація повинна впроваджуватись тільки за участю сторонніх (зовнішніх) суб'єктів, за допомогою яких забезпечуються надходження додаткових коштів, без яких неможливо ефективно подолати кризові явища на підприємстві. Це твердження має рацію і ґрунтується на тому, що якщо підприємство опинилося в кризовому стані і не має змоги розрахуватись з боргами за допомогою власних ресурсів, то йому може допомогти тільки зовнішнє, стороннє надходження коштів, що неминуче тягне за собою появу сторонніх зацікавлених осіб.

До такої стратегії поведінки звертаються більшість підприємств не тільки в Україні, але і за кордоном, пропонуючи свої акції (частки, паї) новим власникам, приєднуючись до більш потужних підприємств тощо. Але за умови низької інвестиційної активності в Україні й несприятливого інвестиційного клімату, про що свідчать низькі рейтинги серед інших країн гостро постає проблема можливості відновлення та оздоровлення підприємства шляхом мобілізації власних ресурсів.

Щодо мети проведення санації, то вона також чітко не визначена: досягнення або відновлення платоспроможності, ліквідності, конкурентоздатності, прибутковості, виведення з кризи, врегулювання проблеми боргів і фінансового оздоровлення, запобігання банкрутству і

ліквідації, попередження банкрутства. Незважаючи на подібність перерахованих цілей, не можемо назвати їх ідентичними, бо кожна з них, поперше, має власні характеристики, відмінні від інших.

Найбільша зацікавленість кредиторів підприємства полягає в поверненні їх боргів, а вже потім в прибутковій роботі підприємства в майбутньому. А недопущення банкрутства, його попередження не завжди означає задоволення претензій кредиторів. Тому не слід вказувати попередження банкрутства як кінцеву мету санації, бо фінансове оздоровлення має передбачати повне подолання кризових явищ на підприємстві. Індикатором фінансового оздоровлення підприємства є, його прибутковість і конкурентоспроможність.

Вважається, що «метою інституту санації у процедурі провадження справи про банкрутство є задоволення вимог кредиторів в іншому, ніж це передбачено ліквідаційною процедурою порядку: на основі реалізації плану фінансового оздоровлення боржника», «метою фінансової санації є покриття поточних збитків та усунення причин їх виникнення, поновлення або збереження ліквідності та платоспроможності підприємств, скорочення всіх видів заборгованості, поліпшення структури обігового капіталу та формування фондів фінансових ресурсів...» [39,49].

Перелічені цілі є не кінцевою метою санації, а завданнями, що виконуються в процесі досягнення мети, якою по суті є поліпшення фінансового стану підприємства. Під фінансовою санацією в даному випадку розуміється санація, проведена за допомогою фінансово - економічних заходів зі збереженням юридичної особи боржника.

Щодо визначення заходів санації, то деякі дослідники конкретизують їх у визначенні (реорганізація, кредитування, надання субсидій, випуск цінних паперів, перетворення заборгованості тощо), окремі автори акцентують увагу на характері заходів (фінансово-економічні, виробничо-технічні, соціальні), деякі зовсім не зосереджують уваги на визначенні санаційних заходів. У формулюванні терміну «санація» не варто конкретизувати всі або деякі можливі механізми її проведення, але доцільно визначити характер заходів та

підкреслити їх системність. Акцент на системності заходів санації являється дуже важливим тому, що оздоровлення підприємства неможливо провести тільки за допомогою фінансових чи організаційних заходів, адже підприємство являється багатогранним організмом, складові частини якого взаємодіють між собою та з зовнішнім оточенням в багатьох напрямках. І налагодження такого організму за допомогою санації повинно відбуватися за допомогою певної взаємопов'язаної та взаємодіючої сукупності заходів.

Наступним важливим кроком дослідження економічної сутності санації є аналіз законодавчих і нормативних трактувань санації. Дослідження нормативно-правового трактування санації необхідне для того, щоб з'ясувати його змістовного навантаження і виявити незгодженості та розбіжності в поглядах науковців і законотворців на процес фінансового оздоровлення підприємства.

Якщо звернутися до законодавчого і нормативного визначення поняття «санація», то стає зрозуміло, що існуючі визначення санації (а їх декілька) дещо відрізняються від погляду науковців і відображають зміст санації з іншого боку, підкреслюючи значення цивільно-правових відносин між підприємством - боржником і кредиторами.

Так, Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», [16] розрізняє поняття «санація» та «досудова санація».

Санація — система заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідації, спрямована на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом кредитування, реструктуризації підприємства, боргів і капіталу та (або) зміну організаційно-правової та виробничої структури боржника.

Досудова санація - система заходів щодо відновлення платоспроможності боржника, які може здійснювати власник майна (орган,

уповноважений управляти майном) боржника, інвестор, з метою запобігання банкрутству боржника шляхом реорганізаційних, організаційно-господарських, управлінських, інвестиційних, технічних, фінансово-економічних, правових заходів відповідно до законодавства до початку порушення провадження у справі про банкрутство.

Отже, Законом визначені два терміни: санація і досудова санація, які розрізняються з однієї сторони - часом проведення оздоровчих заходів (до провадження справи про банкрутство і під час провадження справи про банкрутство), та з другої сторони - кінцевою метою здійснення заходів (у визначенні санації підкреслюється, що метою проведення санаційних заходів є задоволення вимог кредиторів, а у визначенні досудової санації не виділяється задоволення вимог кредиторів як окрему мету, а за мету санації ставиться запобігання ліквідації підприємства).

Розділення санації на досудову і судову дають відповідь щодо узгодженості суб'єктів санації таким чином: підприємство-боржник може запровадити санаційні заходи за своїм бажанням (бажанням власників), як заходи досудової санації. Зовнішні суб'єкти з'являються вже після провадження справи про банкрутство в суді. Отже, санацію не слід обмежувати тільки участю зовнішніх суб'єктів (кредиторів, інвесторів, держави тощо).

Очевидно, що з точки зору суб'єктів санації законодавче визначення є більш змістовним і відображає її економічну сутність, і правовий зміст санації.

Необхідно звернути увагу на те, що Законом «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» встановлено вихідну точку – процедуру провадження справи про банкрутство, яка являється визначальною при з'ясуванні суб'єктів санації і її кінцевої мети проведення оздоровчих заходів. В Законі чітко визначені об'єкти санації: незважаючи на кінцеву мету і суб'єктів, що беруть участь в санації, об'єктом виступає підприємство боржник, підставою для провадження справи про

банкрутство є кредиторська заборгованість боржника сумою не менше трьохсот мінімальних розмірів заробітної плати протягом трьох місяців.

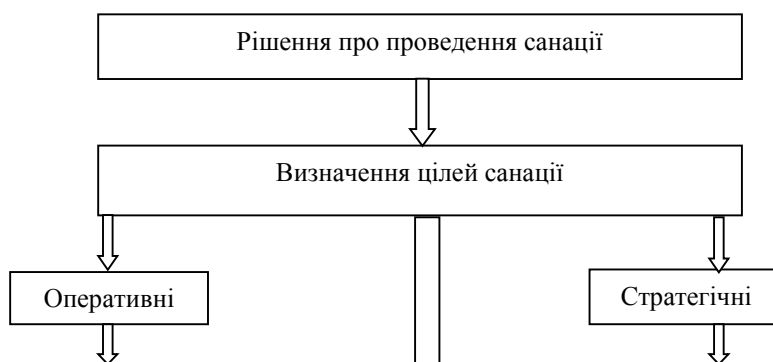
Зауважимо, що, по-перше не варто обмежувати коло заходів санації тільки економіко-організаційними, по-друге, перелік заходів санації є не повним, чого не можна допускати у нормативних актах, бо таким чином обмежуються права суб'єктів господарської діяльності.

Узагальнена класифікація численних видів санації в залежності від груп санаційних заходів, виділяє наступні види санації [44, 23]:

- фінансова;
- організаційно-економічна;
- виробничо-технічна;
- соціальна.

Фінансова санація здійснюється за допомогою фінансової реструктуризації звітності підприємства, яка повинна відбуватися за двома напрямками: реструктуризація пасивів і реструктуризація активів (хоча більшість заходів з реструктуризації активів можна вважати операційними заходами). Основні етапи проведення фінансової санації показано на рис. 1.3.

Санація, яка здійснюється шляхом організаційно-економічних заходів, також може відбуватися як за рахунок власних ресурсів: збільшення обсягів виручки від реалізації, скорочення витрат на підприємстві; так і з використанням зовнішньої допомоги. Реорганізація підприємства, як правило, передбачає появу нових власників, або зміну складу власників, але може відбуватися і без втручання сторонніх суб'єктів – при розподілі підприємства на частини або зміні організаційно-правової форми господарювання.

Рис. 1.3 - Етапи проведення фінансової санації

Санація, що здійснюється за допомогою використання виробничо-технічних заходів передбачає суттєві зміни у виробничій програмі підприємства і може відбуватися як в автономній, так і в гетерономній формі.

Соціальні заходи санації спрямовуються на якісні і кількісні кадрові зміни на підприємстві. Їх можна віднести до різновиду організаційно-економічних заходів, але, реформування персоналу слід виділити в окрему гілку, оскільки оздоровлення підприємства за допомогою кадрових змін як правило, проводиться не на користь персоналу підприємства, тому всім учасникам санації необхідно враховувати всі негативні соціальні наслідки відновлення платоспроможності підприємства.

Зазначимо, що всі зазначені види санації супроводжуються певними фінансовими відносинами, або здійснюються за допомогою використання фінансових інструментів. Тому, акцентуючи увагу на фінансових відносинах,

за допомогою яких підприємство-боржник буде генерувати додаткові фінансові ресурси, які необхідні для відновлення його платоспроможності, і під фінансовою санацією будемо розуміти санацію в цілому.

1.3 Організаційно-правовий механізм управління фінансовою санацією підприємства

Нові, прогресивні підходи санація знайшла своє відображення у введеному в дію з 1 січня 2000 року Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»[16], який прийнято Верховною Радою України у червні 1999 року. Багато положень зазначеного закону наближено до тих, що діють в країнах з ринковою економікою. Нова редакція Закону «Про банкрутство» забезпечила значне просування вперед у становленні інституту банкрутства в Україні. У новій редакції Закону перевагу надано не карним функціям банкрутства (ліквідація і розпродаж), а санаційним, реорганізаційним, спрямованими на збереження кожного окремого суб'єкта господарювання, відродження його потенціалу. Тільки такий підхід за умови масової кризи, яка здебільшого спровокована зовнішніми чинниками, вважається доцільним, забезпечує відродження економічного потенціалу України. Закон регламентує питання, що стосуються заходів виявлення та запобігання банкрутству підприємства на досудовій стадії, провадження процедур банкрутства після порушення справи про банкрутство, порядку погашення заборгованості, задоволення вимог кредиторів, примирних процедур та ліквідації. У Законі закладено дієві механізми для захисту прав кредиторів, створено сприятливі можливості для санації боржника у ході впровадження справи про банкрутство.

Сьогодні в Україні продовжується реформування інституту банкрутства. З 19 січня 2013 р. набрала чинності нова редакція Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [16] (далі - Закон), прийнятий Верховною Радою України 22.12.2011 р. Нові

положення Закону спрямовані на вирішення низки актуальних проблем, серед яких фахівці особливо визначають занадто велику тривалість процедури банкрутства, яка у середньому складала 2,9 року, а також витратність, оскільки витрати на провадження справи про банкрутство досягали 42% вартості майна боржника.

Державним органом з питань банкрутства Указом Президента України від 06.04.2011 р. визначено Міністерство юстиції України. Виконання завдань, покладених на Міністерство щодо формування і реалізації державної політики з питань банкрутства, забезпечує спеціальний департамент нотаріату та банкрутства, основні завдання якого полягають у наступному:

- сприяння створенню організаційних, економічних та інших умов, необхідних для здійснення процедур відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом;

- організація системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів);

- забезпечення видачі свідоцтв на право здійснення діяльності арбітражного керуючого, а також формування і ведення Єдиного реєстру арбітражних керуючих України та здійснення контролю за їх діяльністю;

- забезпечення ведення Єдиного реєстру підприємств, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство;

- забезпечення супроводу справ про банкрутство державних підприємств та підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 відсотків;

- здійснення підготовки на запити суду, прокуратури або іншого уповноваженого органу висновків про наявність ознак фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, незаконних дій у разі банкрутства;

– забезпечення роботи Кваліфікаційної комісії арбітражних керуючих і Дисциплінарної комісії арбітражних керуючих та організація реалізації їх рішень шляхом підготовки відповідних проектів наказів Міністерства;

– організація оприлюднення на веб-сайті Міністерства юстиції України оголошення про проведення аукціону з продажу майна у процедурах банкрутства [11];

– організація розміщення на веб-сайті Міністерства юстиції України оголошення про проведення загальних зборів кредиторів у процедурі санації боржника до порушення провадження у справі про банкрутство;

– здійснення інших передбачених законодавством повноважень.

На теперішній час провадження справи про банкрутство в Україні регулюється Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», Господарським процесуальним Кодексом України [7], іншими законодавчими актами України. Особливості провадження у справах про банкрутство банків регулюються Законом України «Про банки і банківську діяльність» [17].

Слід зазначити, що з прийняттям нової редакції Закону про банкрутство реформування цієї сфери законодавства не закінчилось. Про це свідчить той факт, що у цей закон продовжено внесення поправок у 2013-2015 роках і процес триває. Так, 20 квітня у "Голосі України" №77/2019 опубліковано Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. №2597-VIII. Згідно з текстом документу, він набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування, та вводиться в дію через шість місяців з дня набрання чинності цим Кодексом. Тобто Кодекс набрав чинності 21 квітня, а вводиться в дію 21 жовтня 2019 року [19].

Цей Кодекс встановлює умови та порядок відновлення платоспроможності боржника - юридичної особи або визнання його банкрутом з метою задоволення вимог кредиторів, а також відновлення платоспроможності фізичної особи.

Текст документа викладено у чотирьох книгах:

- Книга перша. Загальна частина;
- Книга друга. Арбітражний керуючий;
- Книга третя. Банкрутство юридичних осіб;
- Книга четверта. Відновлення платоспроможності фізичної особи.

Як розповідали в НБУ після прийняття Кодексу, ним передбачено:

- запровадити процедуру «fresh start» для відновлення платоспроможності боржника у максимально стислі терміни. Якщо громадянин опинився у скрутному становищі, то держава дасть можливість почати фінансове життя з чистого аркуша;
- встановити мінімальні бар'єри на шляху до звернення громадян до такого юридичного механізму, як відновлення платоспроможності;
- передбачити участь арбітражного керуючого, який допоможе боржнику розв'язати його фінансові проблеми;
- задля виключення можливості шахрайства передбачити тести на добросовісність: на вході у систему, у самому процесі розгляду справи та щодо наслідків визнання особи банкрутом.

Справи про банкрутство підпорядковані господарським судам і розглядаються ними за місцезнаходженням боржника.

Проте, щоб не довести відкриття справи про банкрутство та ліквідації підприємства, кожен суб'єкт господарювання повинен усвідомлювати важність та сутність санаційних дій. Дослідження сутності санації довели, що санація являє собою комплексний, багатоаспектний процес. Реалізація мети санації потребує узгодження та координації дій з окремих напрямів, оскільки тільки за таких умов результат – недопущення розгортання кризи, виведення підприємства з кризового стану, створення умов для подальшого ефективного розвитку – буде досягнуто та закріплено. Отже, ефективність здійснення санаційних заходів на підприємстві зумовлена логікою побудови та якістю організації системи управління санацією. Як відзначає авторський колектив на чолі з професором А.М. Поддєрьогіним «вирішальне значення для успішного проведення фінансового оздоровлення підприємства має організація

ефективного менеджменту санації» [31, с. 464]. До функціональних завдань менеджменту санації фахівці відносять такі:

- постановка цілей;
- формування та аналіз проблеми (головна проблема – фінансова криза);
- пошук альтернатив, прогнозування та оцінка наслідків їхньої реалізації (підбір та оцінка необхідного каталогу санаційних заходів);
- прийняття рішення;
- реалізація (проведення конкретних санаційних заходів).
- контроль;
- аналіз відхилень.

Останнім часом в Україні, як і в зарубіжних країнах, дослідники все частіше звертаються до проблем антикризового управління, одним з напрямів якого є санація. Значну кількість науково-методичних видань присвячено теоретичним та практичним засадам антикризового управління. Зазначені спеціалізовані видання висвітлюють сутнісні ознаки антикризового управління, визначають його специфічні ознаки, представляють класифікацію, принципи, основні етапи, засоби і методи управління, чинники, які визначають ефективність цього процесу тощо.

Бланк І.О. зазначає, що «внутрішні механізми фінансової стабілізації ґрунтуються на послідовному використанні певних моделей управлінських рішень, вибір яких здійснюється відповідно до специфіки господарської діяльності підприємства і масштабів кризових явищ в його розвитку» [3, с.327].

У зв'язку з тим, що в загальному розумінні систему, яка визначає певний порядок будь-якого виду діяльності, прийнято називати «механізмом» [34], то принципово важливим з урахуванням змісту санації та необхідності забезпечення її ефективності є застосування фінансово-економічного механізму здійснення цього процесу.

Метою застосування механізму санації є необхідність проведення фінансового оздоровлення підприємства та його адаптації до ринкових вимог.

Під фінансово-економічним механізмом санації підприємства розуміють систему організаційно та процедурно оформлених засобів і методів, які визначають порядок реалізації санаційних заходів, спрямованих на досягнення цілей і завдань санації. [25].

Враховуючи принципову важливість створення фінансово-економічного механізму санації, доцільно, перш за все, визначити основні вимоги, забезпечення виконання яких становить його цільову спрямованість. Серед основних таких вимог можна виділити наступні:

- сфокусованість процесу санації на досягненні головних цілей. Від того, наскільки цілеспрямовано будуть реалізовуватися санаційні заходи, буде залежати подальший розвиток підприємства;

- використання системного підходу до прийняття рішень у процесі санації, який, у свою чергу, сприятиме горизонтальній та вертикальній інтеграції елементів і зв'язків між ними.

- збалансованість санаційних заходів. Відсутність або неповноцінність будь-якого з елементів механізму санації може спричинити невдалу реалізацію. Реальні ж результати будуть досягнуті лише у разі здійснення скоординованих, збалансованих і взаємопов'язаних дій через причинно-наслідкові зв'язки санаційних заходів;

- ітеративність, тобто послідовне (покрокове) виконання встановленого порядку дій з впровадження санації;

- адаптаційність - передбачає використання ситуаційного підходу до управління процесом санації та означає необхідність змін у базових планах через виникнення надзвичайних ситуацій у зовнішньому середовищі або за рахунок паралельного здійснення декількох заходів і використання в ході подальшого процесу додаткових можливостей;

- розуміння необхідності перетворень та безпосередня участь у трансформаційному процесі всіх працівників підприємства.

Пропонуємо структурно-логічну послідовність процесу управління санацією (рис. 1.4), як основу для розробки механізму фінансової санації.

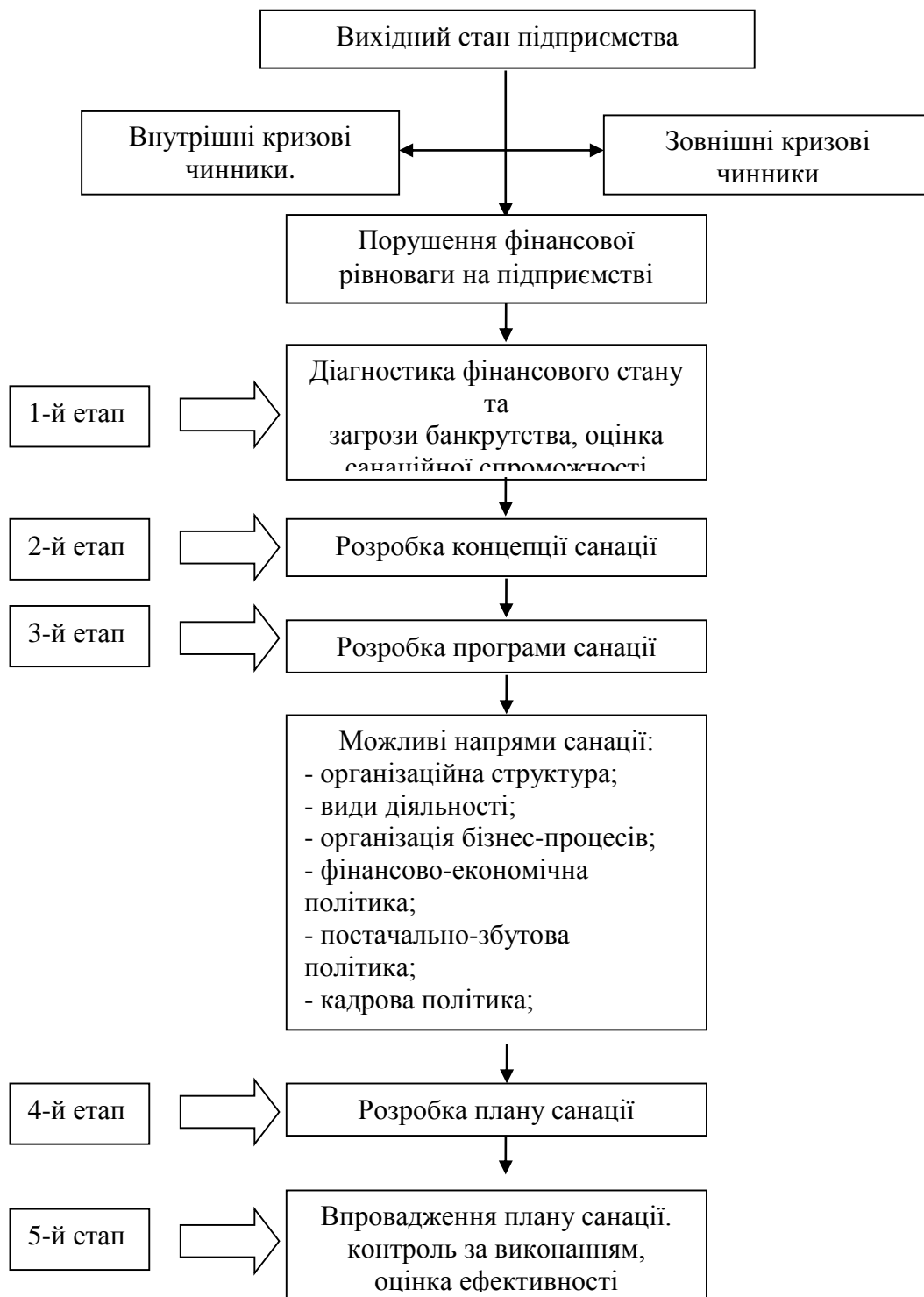

Рис.1.4 - Структурно-логічна послідовність процесу управління санацією підприємств

Процес управління санацією має складатися з таких основних етапів: діагностика фінансового стану підприємства та загрози банкрутства, оцінка санаційної спроможності підприємства; розробка концепції, програми, плану санації, впровадження плану, контроль за виконанням, оцінка ефективності.

На підставі теоретичних узагальнень, зміст кожного етапу управління реструктуризацією полягає у поданому нижче.

1-й етап – діагностика фінансового стану і загрози банкрутства, оцінка санаційної спроможності підприємства. На цьому етапі здійснення санаційної реструктуризації шляхом використання спеціальних прийомів і методів необхідно провести аналіз результатів господарсько-фінансової діяльності та майнового стану підприємства, вивчити динаміку кількісних (обсягу товарообороту, доходів, витрат, прибутку та ін.) та якісних показників діяльності (рентабельності, ліквідності, оборотності, фінансової стійкості підприємства); оцінити ритмічність та синхронність грошових потоків, розміри дефіциту грошових коштів; визначити причини виникнення кризових явищ на підприємстві, вид і стадію кризи підприємства; оцінити санаційну спроможність підприємства щодо локалізації та подолання кризових явищ, тобто виявити наявність у підприємства, що перебуває у передкризовому або кризовому стані, можливостей для здійснення санації. Такі можливості визначаються рівнем санаційної спроможності підприємства. [22, 144].

Український дослідник О.О. Терещенко загальними передумовами санаційної спроможності визнає наявність у підприємства ефективної санаційної концепції та потенціалу для її успішного здійснення, передбачає, що санаційна спроможність оцінюється під час санаційного аудиту та визначає реальність розробленого плану санації [40, с. 75]. Безумовно, з'ясування санаційної спроможності під час санаційного аудиту є дуже важливим і її рівень, звичайно, надає можливість оцінити реальність розробленого плану санації, але зміст санаційної спроможності для підприємств полягає скоріше у тому, щоб з'ясувати наявні можливості підприємства щодо проведення санації за рахунок власних коштів.

2-й етап санації – розробка концепції санації (формування стратегічних цілей). Основні цілі санації підприємств зумовлені її сутністю та полягають у підвищенні ліквідності та платоспроможності, покращенні фінансових

результатів, що надасть можливість задовольнити вимоги кредиторів підприємства в повному обсязі або частково.

3-й етап – розробка програми санації, що являє послідовний перелік напрямів, в яких необхідно здійснити перетворення. Можливі напрями санації – організаційна структура підприємства, організація бізнес-процесів, техніка та технології торговельної діяльності, фінансово-економічна політика, постачально-збутова політика, кадрова політика, корпоративна культура, психологічний клімат. Програма формується на підставі комплексного вивчення причин кризи, аналізу сильних та слабких сторін підприємства, наявних шансів та ризиків, виявлення внутрішніх резервів реалізації програми санації.

Наступним, 4-м етапом управління процесом санації, є розробка плану санації, який розробляється на базі програми, конкретизує програмні заходи, визначає графіки їх виконання та містить техніко-економічне та фінансове обґрунтування процесу, в також прогнозу оцінку ефективності санації.

5-й етап – впровадження плану санації, контроль за виконанням, оцінка ефективності. На етапі безпосереднього впровадження плану санації важливого значення набуває організація контролю за перебігом його виконання для своєчасного коригування раніше розроблених заходів у зв'язку з можливими непередбаченими змінами у зовнішньому та внутрішньому середовищі функціонування підприємства.

Аналіз чинної системи управління процесами санації дозволяє зробити висновок, що питання оцінки ефективності санації є дискусійними в силу багатогранності поняття «ефективність санації»

Слушною видається позиція, висловлена дослідниками [18] стосовно підходів до оцінки ефективності санації: з позиції виконання плану проведення санації (прогнозна та фактична ефективність), з точки зору очікуваних результатів від санації (підвищення ліквідності, платоспроможності, прибутковості, ділової активності, вартості підприємства у майбутньому та інших показників).

Загально визнано, що сутність завдання оцінки ефективності санації передбачає комплексний аналіз якісних та кількісних змін, які відбулися на підприємстві внаслідок здійснення санаційних заходів. Узагальнюючи методичні підходи до оцінки ефективності санації, представлені у наукових розробках [26,27,40], під ефективною санацією слід розуміти процес, який забезпечує очікувані результати при мінімальних вкладеннях та ризиках.

Внаслідок санації на підприємстві має бути покращено фінансовий стан підприємства; підвищено ефективність використання всіх видів ресурсів; збережено вартість власного капіталу підприємства як обов'язкову умову зростання його конкурентоспроможності; вирішено конфлікти інтересів господарюючих суб'єктів; створено умови для залучення довгострокових вкладень у вигляді прямих інвестицій або довгострокових кредитів для реалізації стратегічних напрямків діяльності підприємства. Окрім економічного ефекту, який вимірюється конкретними показниками, санація підприємств має досягти і певних соціальних результатів: підвищення рівня корпоративної культури, кваліфікації кадрів, покращення іміджу підприємства тощо.

Отже, санація вважається успішною, якщо з допомогою зовнішніх та внутрішніх фінансових джерел, у результаті проведення фінансово - економічних, виробничо-технічних, організаційно-правових та соціальних заходів підприємство виходить з кризи (нормалізує фінансово-господарську діяльність та уникає банкрутства) і забезпечує свою прибутковість та конкурентоспроможність у довгостроковому періоді.

Висновки до розділу 1

Розглянувши теоретико-організаційні основи управління фінансовою санацією підприємства зроблено наступні висновки.

Фінансова криза являється об'єктивним процесом, для якого характерні якісні та кількісні зміни, які, як правило, призводять до потенційно негативних

результатів фінансової діяльності у разі чого підприємство не може адаптуватися до нових умов та розвиватися або, при успішному менеджменті, до позитивної оптимізації діяльності підприємства, при існуванні можливостей та часу на реагування та прийняття відповідних рішень.

Враховуючи особливості функціонування та розвитку вітчизняних промислових підприємств виділено основу характерну рису кризи, яка полягає в тому, що криза може мати як негативні наслідки – порушує нормальну роботу підприємства, призводить до руйнації елементів соціально-економічної системи, або руйнації самої системи, так і позитивні наслідки – є поштовхом до впровадження інновацій, стимулом до позитивних змін в діяльності підприємства, тобто являється стрес – тестом, який дозволяє своєчасно виявити та ліквідувати вразливі місця на підприємстві.

На основі наукових праць вітчизняних та закордонних вчених досліджуючи особливості розвитку вітчизняних підприємств встановлено, що санація – це комплекс послідовних, взаємопов'язаних заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційного та соціального характеру, які спрямовані на виведення суб'єкта господарювання з кризи та відновлення або досягнення його прибутковості та конкурентоспроможності в довгостроковому періоді.

Управління фінансовою санацією – це цілеспрямований вплив суб'єктів санації (власників або зовнішніх суб'єктів) на підприємство – боржник через систему послідовних взаємопов'язаних заходів, з метою погашення заборгованості, попередження банкрутства, відновлення платоспроможності й досягнення прибутковості та конкурентоспроможності в довготерміновому періоді.

На теперішній час провадження справи про банкрутство в Україні регулюється Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», Господарським Кодексом України, Кодексом України з процедур банкрутства та іншими законодавчими актами України.

Для впровадження санації на практиці необхідно розробити організаційний механізм санації, який має відображати послідовність дій учасників цього процесу і фінансовий механізм, який має привести в дію оздоровчі заходи на підприємстві. Це пов'язано з тим, що будь – яка система, в тому числі і система управління санацією приводиться до дії відповідним механізмом.

Під організаційно-економічним механізмом санації підприємства розуміємо систему, яка включає взаємопов'язані організаційно-економічні елементи (санаційні заходи та інструменти), нормативно-правове, методичне, інформаційне і кадрове забезпечення, які спрямовані на активізацію запровадження та успішну реалізацію санації підприємства.

2 КОМПЛЕКСНИЙ АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ САНАЦІЄЮ ТОВ «АГРО – ВІЛЬНЕ»

2.1 Організаційна – економічна характеристика підприємства ТОВ «Агро – Вільне»

Підприємство ТОВ "Агро - Вільне" створилося на базі кооперативу СБК "Вільне", яке є водночас правонаступником названого кооперативу. Підприємство займається вирощуванням сільськогосподарських культур з подальшою реалізацією. У момент створення підприємства, землі дісталися підприємству в занедбаному стані, заросли бур'янами з низькою врожайністю сільгоспкультур, техніка в розбитому стані сильно зношена. За 16 років, що минули з моменту заснування підприємства відбулися суттєві зміни - поля вчасно обробляються, позбулися від бур'янів істотно підвищилася врожайність сільгоспкультур шляхом ретельної обробки полів, внесення мінеральних добрив. Техніка оновилася, стара техніка капітально відремонтована. Приміщення для стоянки і ремонту техніки містяться в робочому стані, своєчасно ремонтуються. На сьогодні підприємство займається вирощуванням озимої пшениці, озимого ріпаку, озимого ячменю, ярого ячменю, гороху та соняшнику, які дають непогані врожаї.

Господарство працює на принципах повного господарського розрахунку, самофінансування і самоврядування. Держава, та її органи, не несуть відповідальності за зобов'язаннями господарства. Підприємство засноване з метою насичення ринку продукцією, товарами, послугами, розвитку торгово-економічного співробітництва з юридичними та фізичними особами, здійснення економічної діяльності, використання прогресивного обладнання, технологій та кращого досвіду управління, залучення додаткових матеріальних та фінансових ресурсів, а також отримання прибутку й задоволення економічних і соціальних інтересів засновника та членів

трудового колективу. Згідно Статуту підприємства головною метою діяльності господарства є отримання прибутку шляхом виробництва продукції сільського господарства, її перероблювання, реалізація та здійснення інших видів діяльності. Основні предмети діяльності:

- ведення товарного сільськогосподарського виробництва;
- вирощування зернових, технічних культур;
- виробництво, перероблювання, заготівля сільськогосподарської продукції, як на промисловому рівні, так й в населення за готівку;
- інші види діяльності, що не заборонені чинним законодавством.

Товариство з обмеженою відповідальністю "Агро - Вільне" знаходиться за адресою: 72344, Запорізька обл., Мелітопольський район, с. Свободне, вул. 40 років Перемоги, 1а. Зареєстроване Мелітопольської районною держадміністрацією, дата реєстрації 14 липня 2003 року, номер реєстрації № 0212631400010574. Підприємство розташоване на території Астраханського сільської ради. Площа землі, яка використовується на умовах оренди в 2018 р. склала 2565,71 га. В т.ч. рілля 2304,11 га, пасовища 253,51 га., землі під комерцію 8,09 га.

Засновник підприємства Курман Сергій Іванович. ТОВ «Агро – Вільне» створене на підставі власних коштів з метою більш повного задоволення громадських потреб в сільськогосподарській продукції та здійсненні іншої діяльності, що не суперечить чинному законодавству України. ТОВ «Агро – Вільне» є юридичною особою, має самостійний баланс, розрахункові та інші рахунки в установах банків.

Це підприємство розташоване у районі опідзолених та чорноземних ґрунтів лісостепової природної зони, що більш - менш сприятливо впливає на врожайність сільськогосподарських культур. За даними метеорологічної станції, кількість опадів за рік випадає до 400 мм, що дуже визначає основну задачу системи землеробства – боротьбу за збереження вологи.

На підприємстві встановлено лінійний тип управління. Лінійний тип організаційної структури управління характеризується лінійними формами

зв'язку між ланками управління і, як наслідок, концентрацією всього комплексу функцій управління та вироблення управлінських дій в одній ланці управління.

Сутність лінійного управління полягає в тому, що очолює кожен виробничий підрозділ керівник, який здійснює всі функції управління. Кожен працівник підрозділу безпосередньо підпорядковується тільки цьому керівнику. В свою чергу, останній є підзвітним вищому органу. Підлеглі виконують розпорядження тільки свого безпосереднього керівника. Вищий керівник не має права віддавати розпорядження робітникам, минаючи їх безпосереднього. Окремі спеціалісти допомагають лінійному керівнику збирати та обробляти інформацію, аналізувати господарську діяльність, готувати управлінські рішення, але самі вказівок та інструкцій керованому об'єкту не надають.

Така схема підпорядкування і звітності є основою лінійного управління. При цьому ланки лінійного управління в цілому відповідають ланкам виробництва, між якими встановлюються прості та чіткі взаємозв'язки.

Схему організації управління на підприємстві представлена на рис. 2.1:

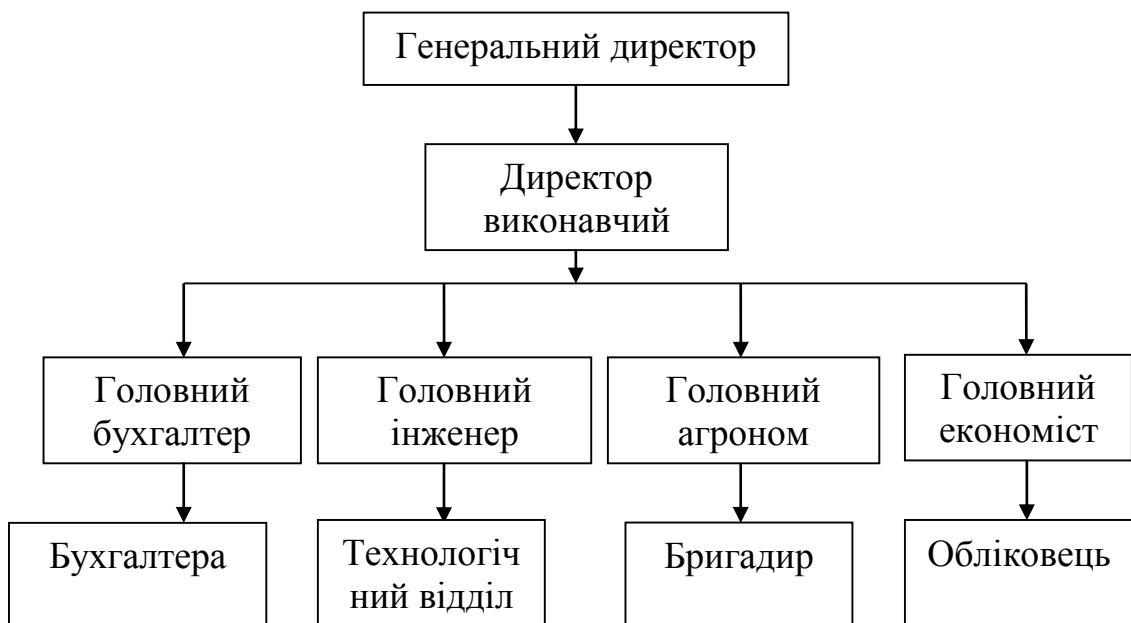

Рис.2.1 - Структура управління на підприємстві

Головним у характеристиці господарства є визначення його розміру і спеціалізації.

Розмір підприємства визначається розмірами виробничих ресурсів (площею сільськогосподарських угідь, ріллі, засобами виробництва, працівниками) і розмірами виробництва (валовою продукцією, товарною продукцією, прибутком).

Розглянемо склад і структуру земельних угідь у таблиці 2.1

Таблиця 2.1 - Склад і структура земельних угідь ТОВ «Агро – Вільне»

Види угідь	Роки						Відхилення 2018	
	2016		2017		2018		р. до 2016 р.	
	га	%	га	%	га	%	га	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Сільськогосподарські угіддя всього:	2556,44	100	2564,69	100	2565,71	100	9,27	+0,4
Рілля	2305,25	90,2	2304,11	89,8	2304,11	89,8	-1,14	-0,05
Інші землі	8,09	0,3	8,09	0,3	8,09	0,3	-	-
Пасовища	243,10	9,5	252,49	9,9	253,51	9,9	10,41	+4,3
Орендовані	2556,44	100	2564,69	100	2565,71	100	9,27	+0,4

Земля є головним засобом виробництва в сільському господарстві. Земельний фонд сільськогосподарських підприємств складають усі види угідь орні землі, багаторічні насадження, пасовища, сіножаті, ліси, чагарники, ставки та інші водойми, болота, присадибні ділянки та сільськогосподарські угіддя в господарському обороті.

Отже, з вище наведеної таблиці 2.1 бачимо, що загальна площа сільськогосподарських угідь з кожним роком істотно не змінюється. У 2018 році загальна площа угідь склала 2565,71 га., що на 9,27 га. більше чим у 2016 році. Найбільшу питому вагу у 2018 р. (89,8 %) займає рілля, так як основна діяльність підприємства вирощування сільськогосподарської продукції.

Важливим є аналіз активів і пасивів підприємства ТОВ «Агро - Вільне» в горизонтальній та вертикальній площі.

Вартість активів (майна) характеризується загальною сумою всіх активів, які знаходяться на балансі підприємства. Розмір і склад активів залежить від обсягів і організації підприємницької діяльності та ефективності їх використання. Розмір цього показника характеризує можливості підприємства здійснювати підприємницьку діяльність. Активи підприємства подаються в балансі за окремими класифікаційними групами: необоротні та оборотні, запаси, дебіторська заборгованість та грошові кошти.

Зобов'язання підприємства за його балансом характеризуються статутним, власним та залученим капіталом, а також довгостроковими і поточними зобов'язаннями та короткостроковими кредитами банків.

Вартість власних активів засновників і учасників суб'єкта господарювання характеризується розміром статутного капіталу, створеного за рахунок зовнішніх джерел (внесків засновників) та внутрішніх джерел (реінвестованого прибутку у активи). Мета формування власного капіталу підприємства - одержання власником найвищої можливої віддачі від здійснення господарської діяльності.

Горизонтальний аналіз проводиться по окремих статтях балансу, по розділах балансу з виділенням окремих статей, полягає у зіставленні фінансових даних підприємства за два періоди у відносному та абсолютному вимірюваннях. Вертикальний аналіз дозволяє оцінити якість балансу з точки зору його структури і тенденції зміни структури. А також порівняти дані показники, зіставити їх в динаміці та структурі в період з 2014 по 2018 роки. Проаналізувати вплив даних змін на господарську та фінансову діяльність підприємства ТОВ «Агро – Вільне» і розробити план покращення показників.

Тому, проаналізуємо активи балансу за горизонтальною та вертикальною схемою в наступній таблиці 2.2. (Додаток А, Б, В, Д).

Таблиця 2.2 - Аналіз динаміки та структури активів ТОВ «Агро – Вільне»

Показники	Роки										Відхилення 2018 р. до 2014 р.	
	2014		2015		2016		2017		2018		+/- тис.грн.	%
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
I Необоротні активи												
Незавершені капітальні інвестиції (ряд. 1005)	38	0,2	38	0,2	38	0,1	38	0,1	38	0,1	-	-
Основні засоби (ряд. 1010)	5879	35,4	8658	40,4	18017	38,8	26244	46,6	33017	56,7	27138	+462
Усього за розділом I	5917	35,6	8696	40,6	18055	39,9	26282	46,7	33055	56,8	27138	+459
II Оборотні активи												
Запаси (ряд. 1100)	4510	27,1	10321	48,1	17689	39,1	21236	37,8	14527	25,0	10017	+222
Виробничі запаси (ряд. 1101)	777	4,6	2538	11,7	8623	19,1	4957	8,8	7293	12,5	6516	+839
Незавершене виробництво (ряд. 1102)	2768	16,7	2972	13,9	3911	8,6	9480	16,9	3975	6,9	1207	+43,6
Готова продукція (ряд. 1103)	965	5,8	4811	22,5	5155	11,4	6799	12,1	3259	5,6	2294	+238
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (ряд. 1125)	-		-		-		7738	13,8	9527	16,4	9527	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками: з бюджетом (ряд. 1135)	21	0,1	4	0,02	-						-21	-
Інша поточна дебіторська заборгованість (ряд. 1155)	3275	19,8	1429	6,7	7985	17,6	-		-		-3275	-
Гроші та їх еквіваленти (ряд. 1165)	111	0,7	-		539	1,2	1	-	89	0,2	-22	-24,7
Інші оборотні активи (ряд. 1190)	2783	16,7	983	4,6	983	2,2	983	1,7	983	1,7	-1800	-183
Усього за розділом II	10700	64,4	12737	59,4	27196	60,1	29958	53,3	25126	43,2	14426	+135
Баланс	16617	100	21433	100	45251	100	56240	100	58181	100	41564	+250

З даних аналітичної таблиці 2.2 можна зробити висновок, що на кінець 2018 року вартість майна в розпорядженні підприємства становило 58181 тис.грн., тобто за період 2014-2018 років майно підприємства збільшилося на 41564 тис.грн. (на 250%).

Розглянувши структуру активів ТОВ «Агро - Вільне» спостерігаємо, що вагоміша частка складає саме необоротні активи. Сукупність необоротних активів містить: матеріальні й нематеріальні ресурси, що належать установі і забезпечують її функціонування і термін корисної експлуатації яких, як очікується, становить більше одного року. У 2018 р. вони склали 33055 тис.грн., що на 27138 тис.грн. більше ніж в 2014 р.

Що стосується структури оборотних активів, оборотні активи – це активи, які обслуговують господарський процес і забезпечують його неперервність. В 2018 році активи склали 25126 тис. грн. та 43,2% – загальної вартості. Розглядаючи структуру оборотних активів, вагому частку складають запаси, які в 2018 р. склали 25%.

Наступним необхідно розглянути динаміку і структуру показників пасивної частини балансу, аналіз якої відображений в таблиці 2.3 на основі джерел (Додаток А, Б, В, Д).

Аналізуючи наведені дані в табл.2.3, можна висновувати, що на кінець 2018 р. збільшився власний капітал шляхом збільшення нерозподіленого прибутку і склав 26967 тис.грн., а це на 15907 тис.грн. (на 144 %) більше ніж у 2014 р.

В структурі зобов'язань значно збільшилися довгострокові джерела, що свідчить про можливість спрямування коштів в основну діяльність, що надалі призведе до стабілізації фінансового становища.

Значну частку в структурі пасиву балансу підприємства складають поточні зобов'язання (40,5%). У 2018 р. вони склали 23609 тис.грн., а це на 18100 тис.грн. більше ніж у 2014 р.

Таблиця 2.3 - Аналіз динаміки та структури пасивів ТОВ «Агро – Вільне»

Показники	Роки										Відхилення 2018 р. до 2014 р.	
	2014		2015		2016		2017		2018		+/- тис.грн.	%
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
I Власний капітал												
Зареєстрований (пайовий) капітал (ряд. 1400)	21	0,1	21	0,1	21	0,1	21	0,04	21	0,04	-	-
Нерозподілений прибуток (ряд. 1420)	11039	66,4	16416	76,6	22408	49,5	26129	46,5	26946	46,3	15907	+144
Усього за розділом I	11060	66,5	16437	76,7	22429	49,6	26150	46,5	26967	46,4	15907	+144
II Довгострокові зобов'язання і забезпечення												
Довгострокові кредити банків (ряд. 1510)					836	1,8	5596	9,9	7557	13,0	7557	-
Інші довгострокові зобов'язання (ряд. 1515)	48	0,3	48	0,2	48	0,1	48	0,1	48	0,1	-	-
Усього за розділом II	48	0,3	48	0,2	884	1,9	5644	10,0	7605	13,1	7557	15744
III Поточні зобов'язання і забезпечення												
Короткострокові кредити банків (ряд. 1600)	1924	11,6	2873	13,4	3475	7,7	10916	19,4	10053	17,3	8129	422
Векселі видані (ряд. 1605)					5504	12,2	2464	4,4	5268	9,0	5868	-
Поточна кредиторська заборгованість за:												
- товари, роботи, послуги (ряд. 1615)	938	5,7	2075	9,7	12876	28,5	10939	19,5	8141	13,9	7203	+768
- розрахунками з бюджетом (ряд. 1620)	132	0,8	-		12	0,03	28	0,05	27	0,05	-105	-389
- розрахунками зі страхуванням					15	0,03	34	0,06	32	0,05	32	-
- розрахунками з оплати праці					56	0,1	65	0,1	88	0,2	88	-
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками (ряд. 1640)	2515	15,1									-2515	-
Усього за розділом III	5509	33,2	4948	23,1	21938	48,5	24446	43,5	23609	40,5	18100	+329
Баланс	16617	100	21433	100	45251	100	56240	100	58181	100	41564	+250

Отже, з аналізу фінансових ресурсів бачимо, що становище на підприємстві досить складне. Досить велика частка пасивів складає кредиторську та поточну заборгованість, яка перевищує розміри статутного капіталу підприємства ТОВ «Агро – Вільне». При аналізі активної частини балансу, виявилось що більшу частину складають необоротні активи, що не приносять прибутку підприємству. Також, є наявна дебіторська заборгованість, що свідчить про додаткові кредити покупцям товарів, що негативно впливає на діяльність підприємства.

У процесі аналізу важливо дати оцінку динаміки прибутку, визначити фактори впливу на його величину та визначити резерви зростання рентабельності господарської діяльності підприємства. Тому у таблиці 2.4 проаналізуємо склад фінансових результатів ТОВ «Агро – Вільне» (Додаток Е, Ж, З, И).

Табл. 2.4 - Аналіз звіту про фінансові результати підприємства

Показники	Роки					Відхилення 2018 р. до 2014 р.	
	2014	2015	2016	2017	2018	+/-тис.грн.	%
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (ряд. 2000)	11798	21515	31011	30782	35906	24108	+204
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) (ряд. 2050)	7796	14839	23142	24423	30768	22972	+295
Валовий прибуток (збиток) від реалізації (р.1 - р.2) (ряд. 2090)	4002	6676	7869	6359	5138	1136	+28
Інші операційні доходи (ряд. 2120)	-	-	-	-	-		
Адміністративні витрати (ряд. 2130)	748	1069	1245	1081	1396	648	+87
Витрати на збут (ряд. 2150)	53	61	75	61	75	22	+42
Інші операційні витрати (ряд. 2180)	-	-	-	-	-		
Фінансові результати від операційної діяльності (р.3+р.4-р.5-р.6-р.7) (ряд. 2190)	3201	5546	6549	5217	3667	466	+15
Інші фінансові доходи (ряд. 2220)	-	233	91	165	-	-	-
Фінансові витрати (ряд. 2250)	407	402	648	1661	2850	2443	+600
Фінансовий результат до оподаткування (ряд. 2290)	2794	5377	5992	3721	817	-1977	-242
Чистий фінансовий результат (ряд. 2350)	2794	5377	5992	3721	817	-1977	-242

Отже, за даними табл. 2.4 можна зробити висновок, що у 2018 році підприємство працювало не ефективно порівняно з попередніми періодами.

Так у 2018 році чистий прибуток склав 817 тис.грн., що на 1977 тис. грн..
 менше ніж у 2014 р. Протягом п'яти років чистий дохід від реалізації
 продукції зростав, у 2018 р. він склав 35906 тис. грн., в той час у 2014 р. він
 складав 11798 тис. грн. Негативним є збільшення собівартості реалізованої
 продукції у 2018 році порівняно з 2014 р. на 24108 тис. грн. (на 204%).
 Показники адміністративних витрат та витрат на збут протягом всіх періодів
 стабільно зростали, що є негативним для фінансових результатів діяльності
 підприємства. Показник фінансового результату від операційної діяльності
 протягом 2014, 2015 та 2016 рр. поступово збільшувалися, проте вже з 2017 р.
 цей показник почав зменшуватися. Аналогічна ситуація з показником чистий
 фінансовий результат в 2016 році він мав найбільший результат 5992 тис. грн.,
 проте вже на кінець 2018 року прибуток склав 817 тис.грн., що на 1977 тис.
 грн.. менше ніж в 2014 р.

Обов'язковою умовою ефективного виробництва на підприємстві є
 наявність трудових ресурсів. Розглянемо трудові ресурси на даному
 підприємстві у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 - Наявність і ефективність використання трудових ресурсів
 у ТОВ «Агро – Вільне»

Показник	Роки			Відхилення 2018 р. до 2016 р. (+,-)
	2016 р.	2017 р.	2018 р.	
1	2	3	4	5
Середньорічна чисельність працюючих, чол.	53	49	47	-6
Кількість відпрацьованого робітниками:				
- людино – годин	99644	90365	87672	-11972
- людино - днів	18948	17789	17128	-1820
Середня кількість днів, відпрацьованих одним працівником, дн.	357	363	364	7

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5
Тривалість робочого дня, год	5,2	5,1	5,1	-0,1
Фонд оплати праці, тис. грн	2522,9	3517,3	3921,4	1398,50
Середньомісячна заробітна плата одного працюючого, грн	3966,83	5981,80	6952,84	2986,01
Товарна продукція, тис. грн	31011,0	30782,0	35906,0	4895,0
Середньорічна продуктивність праці одного робітника, грн.	646062,00	628204,00	763957,00	117895,00
Середньоденна продуктивність праці одного робітника, грн.	1809,70	1730,59	2098,78	289,08
Середньочасова продуктивність праці одного робітника, грн.	348,02	339,33	411,53	63,51

Як бачимо з таблиці 2.5 на підприємстві у 2018 році зменшилося кількість робочих на 6 осіб в порівнянні з 2016 р. Це свідчить, що підприємство стає більше автоматизовано та купує нову сільськогосподарську техніку з більшою продуктивністю. Фонд оплати праці з кожним роком зростає, так в 2018 році він зріс на 1398,5 тис.грн. в порівнянні з 2016 р. Товарна продукція була надана для того, щоб розрахувати продуктивність праці. Як ми бачимо середньорічна продуктивність праці одного працівника зросла на 117895,00 грн. (на 18%). У зв'язку з цим збільшилася середньоденна та середньочасова продуктивність праці одного робітника, що позитивно впливає на виробничу діяльність підприємства.

2.2 Аналіз фінансового стану підприємства ТОВ «Агро – Вільне»

Економіка України перебуває у нестабільному стані. Законодавство та політична ситуація всередині нашої країни зумовлена саме тим, що немає конкретно визначеної моделі розвитку, тому це призводить до переважання на підприємствах діяльності спрямованої на розв'язання певних тимчасових завдань виживання та підтримки стійкості. Довгострокові стратегічні рішення відкладаються на час, який не визначено, тому це може в майбутньому призвести підприємство до втрати стійкості, банкрутства, неспроможності та інших негативних наслідків.

Дослідження механізмів, що визначають фінансову рівновагу, дозволило розібрати якими якостями повинен володіти динамічний процес функціонування підприємства, щоб забезпечити його без кризовий розвиток і накопичення достатнього фінансового потенціалу для реалізації економічного зростання. Тобто, відомий механізм динамічної рівноваги дає відповідь на питання – яким чином повинна рухатись система на шляху до заданої цілі, щоб зберегти цілісність свого існування.

Об'єднання двох сторін дослідження, а це визначення цілі і розробити шляхи її досягнення. Саме це дозволяє концепція поступового росту, що об'єднує інформацію про структуру цільової статистичної рівноваги та характерних процесів переходу до нього. Якщо певні експансивні цілі економічного росту країни для підвищення рівня обігу продукції, що максимізує прибуток, реалізуються за рахунок перехідних процесів, що не повністю володіють властивостями стабільної та фінансової стійкості. Вони породжують овертрейдинг, тому в кінцевому випадку, кризу та банкрутство. Саме такий економічний ріст показників має короткостроковий характер і досить швидко супроводжується подальшим спадом і призводить до кризи неплатежів.

Щоб розділити якісно різні типи економічного росту необхідно використовувати таку категорію, як стійке або рівноважне економічне зростання. Керуючись цим визначенням було зроблено аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства на основі балансу та звіту про фінансові результати ТОВ «Агро – Вільне» за 2016-2018 роки.

Методика аналізу діяльності підприємства охоплює аналіз фінансових результатів та фінансового положення підприємства, основних факторів, що забезпечують ці підсумки, обсяг й собівартість виробництва та реалізації продукції, ефективність використання основних засобів, матеріальних та трудових ресурсів.

Діяльність підприємства, зокрема фінансова, повинна бути спрямована на забезпечення систематичного надходження та ефективного використання

фінансових ресурсів, дотримання кредитної і розрахункової дисципліни, досягнення відповідного співвідношення залучених і власних коштів, фінансової стабільності з метою ефективного функціонування підприємства.

Даний аналіз є простою і наочною оцінкою динаміки розвитку підприємства, його фінансового стану. Тому розглянемо саме такі загально визнані методи аналізу: вертикальний аналіз, горизонтальний аналіз і аналіз із застосуванням коефіцієнтів.

Сутність горизонтального аналізу відображається в порівнянні показників звітності попереднього та поточного року. При цьому здійснюється постатейне зіставлення звітів, визначається абсолютна і відносна зміна статей.

На відміну від горизонтального (показує динаміку статей фінансової звітності за ряд років), вертикальний аналіз є більш детальний і аналізує внутрішню структуру звітності.

При здійсненні такого аналізу ціла частина прирівнюється до 100 % і обчислюється питома вага кожної її складової. Цілими частинами приймаються підсумки балансу (актив, пасив), обсяг реалізації звіту про фінансові результати. За допомогою цього методу аналізу з'ясовують, яку частку у групі або підгрупі становить конкретна стаття, що дозволяє визначити вплив показника цієї статті на діяльність підприємства.

Для проведення аналізу основних показників фінансової звітності візьмемо форму № 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан) та форму № 2 «Звіт про фінансові результати» (Звіт про сукупний дохід) за 2016-2018 роки.

Функціонування будь-якого сільськогосподарського підприємства неможливе без наявності засобів праці. Тому аналіз ТОВ «Агро - Вільне» найбільш доцільно почати з інформації про необоротні активи (I розділ балансу). Для більш детального розгляду складу, структури та динаміки необоротних активів, візьмемо інформацію за 2016-2018 рр. (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 - Складу, структури та динаміки необоротних активів ТОВ «Агро – Вільне»

Необоротні активи	Роки	
-------------------	------	--

	2016		2017		2018		Відхилення 2018 р. до 2016 р..	
	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%	+/- тис.грн	%
Незавершені капітальні інвестиції	38	0,2	38	0,1	38	0,1	-	-
Основні засоби	18017	99,8	26244	99,9	33017	99,9	15000	+83
Всього необоротних активів	18055	100	26282	100	33055	100	15000	+83

Данні таблиці 2.6 свідчать, що загальна величина необоротних активів сільськогосподарського підприємства суттєво зростає з кожним роком. Так в 2018 році вартість необоротних активів склала 33055 тис.грн., що на 15000 тис.грн. (на 83%) більше в порівнянні з 2016 роком, що є позитивною тенденцією, яка відбувається за рахунок збільшення основних засобів, які становлять понад 99 % структури необоротних активів.

Зазначене зростання основних засобів, призведе до збільшення виробничого потенціалу підприємства, за рахунок сучасної сільськогосподарської техніки.

Основні засоби мають бути у відповідному технічному стані, який оцінюють на підставі таких показників, як коефіцієнт зносу та коефіцієнт придатності (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 - Показники зміни технічного стану основних засобів ТОВ «Агро – Вільне».

Показники	Роки			Відхилення 2018 р. до 2016 р. (+,-)
	2016	2017	2018	
1	2	3	4	5
Первісна вартість основних засобів, тис.грн	21963	31158	39067	17104
Знос основних засобів, тис.грн	3946	4914	6050	2104

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4	5
Залишкова вартість основних засобів, тис.грн	18017	26244	33017	15000
Коефіцієнт зносу	0,18	0,16	0,15	-0,03
Коефіцієнт придатності	0,82	0,84	0,85	+0,03

На підставі таблиці 2.7 ми бачимо, що коефіцієнт зносу характеризує частину зношення основних засобів у загальній їхній вартості. Коефіцієнт придатності основних засобів показує, яка частина основних засобів є придатною для експлуатації. Як видно з таблиці, коефіцієнт зносу, на кінець 2018 р., зменшився порівняно з 2016 р. на 0,03. Доповненням цього показника є коефіцієнт придатності, який зріс відповідно також на 0,03, тобто відсутній явний фізичний та моральний знос основних засобів.

Для безперервного забезпечення процесу виробництва сільськогосподарської продукції, крім основних виробничих фондів, важливе значення мають оборотні (II розділ балансу), які значно впливають на рівень формування собівартості продукції. Аналізуючи оборот речових елементів оборотних виробничих фондів, можна стверджувати, що він органічно пов'язаний з процесом праці й основними виробничими фондами (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 - Склад, структура та динаміка оборотних активів ТОВ «Агро – Вільне».

Оборотні активи	Роки						Відхилення 2018 р. до 2016 р.	
	2016		2017		2018		+/- тис.грн	%
	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Запаси:	17689	65,0	21236	70,9	14527	57,8	-3162	-17,9
виробничі запасі	8623	31,7	4957	16,6	7293	29,0	-1330	-15,4
незавершене виробництво	3911	14,3	9480	31,6	3975	15,8	64	+1,6
готова продукція	5155	19,0	6799	22,7	3259	13,0	-1896	-36,8

Продовження таблиці 2.8

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	7985	29,4	7738	25,8	9527	37,9	1542	19,3
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	-	-	-	-	-	-	-	-
- з бюджетом	-	-	-	-	-	-	-	-
- за видами авансами	-	-	-	-	-	-	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	-	-	-	-	-	-	-	-
Поточні фінансові інвестиції	-	-	-	-	-	-	-	-
Грошові кошти та їх еквіваленти	539	2,0	1	-	89	0,4	-450	-83,5
Інші оборотні активи	983	3,6	983	3,3	983	3,9	-	-
Усього за II розділом	27196	100	29958	100	25126	100	-2070	-7,6

Із таблиці 2.8 бачимо, що величина оборотних активів в 2018 р. на ТОВ «Агро – Вільне» зменшилася на 2070 тис.грн або на 7,6% в порівнянні з 2016 р. Слід зазначити, що зменшення величини оборотних активів, це негативний показник, показуючи що відбувається зменшення сукупності майнових цінностей підприємства, які обслуговують поточну виробничо-комерційну діяльність підприємства.

Найбільшу частку в структурі оборотних активів на ТОВ «Агро – Вільне» займають запаси, у 2018 р. вони склали 14527 тис.грн (57,8%). В порівнянні з 2016 р. зменшилися виробничі запаси на 1330 тис.грн. Готова продукції теж зменшилася, проте це можна позитивно оцінити, оскільки це означає, що продукція, яку виготовляє сільськогосподарське підприємство є високоліквідною.

Дебіторська заборгованість на ТОВ «Агро - Вільне» збільшилася на 1542,00. Що є не досить позитивним для самого господарства, тому що частина коштів була вилучена з обігу.

Грошові кошти та їх еквіваленти теж зменшилися на кінець звітного періоду на 450,00 тис. грн., що є негативним показником, це свідчить, що підприємство втрачає певну частку своєї платоспроможності.

Далі дослідимо особливості формування власного капіталу на сільськогосподарському підприємстві ТОВ «Агро - Вільне».

Власний капітал – це частина в активах підприємства, яка залишається після віднімання його зобов'язань. Зокрема, капітал підприємства – це загальна вартість засобів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, інвестованих в активи підприємства з метою одержання доходів і прибутку.

Дані про власний капітал відображаються у I розділі пасиву балансу та у звіті про власний капітал.

Проведемо аналіз структури та динаміки власного капіталу підприємства (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 - Аналіз структури та динаміки власного капіталу ТОВ «Агро – Вільне»

Власний капітал	Роки			Відхилення 2018 р. до 2016 р.(+,-)
	2016	2017	2018	
	тис.грн.	тис.грн.	тис.грн.	тис.грн
Зареєстрований (пайовий капітал)	21	21	21	-
Додатковий капітал	-	-	-	-
Резервний капітал	-	-	-	-
Нерозподілений прибуток	22408	26129	26946	4538
Всього	22429	26150	26967	4538

Оцінюючи таблицю 2.9 можна зробити висновок, що структура власного капіталу аграрного підприємства не змінилася, за виключенням нерозподіленого прибутку. Так в 2018 р., у порівнянні із 2016 р. власний капітал зріс на 20% з 22429 тис грн. до 26967 тис. грн. Причиною такого зростання було одержання підприємством прибутку.

Зареєстрований (пайовий) капітал, додатковий капітал та резервний капітал на протязі трьох років залишаються незмінними.

При аналізі джерел формування майна підприємства повинні бути розглянуті абсолютні і відносні зміни у власних і позикових коштах підприємства. Для цього проаналізуємо структуру і динаміку довгострокових і поточних зобов'язань ТОВ «Агро - Вільне» (табл. 2.10).

Таблиця 2.10 - Аналіз структури і динаміки довгострокових зобов'язань ТОВ «Агро – Вільне»

Довгострокові зобов'язання	Роки			Відхилення 2018 р. до 2016 р.	
	2016	2017	2018	+/- тис.грн	%
	тис.грн	тис.грн	тис.грн		
Довгострокові кредити банків	836	5596	7557	6721	+804
Інші довгострокові зобов'язання	48	48	48	-	-
Всього	884	5644	7605	6721	+804

З таблиці 2.10 бачимо, що в довгострокових зобов'язаннях присутні дві статті: довгострокові кредити банків та інші довгострокові зобов'язання. В порівнянні з 2016 р. за звітний період довгострокові зобов'язання збільшилися на 6721 тис. грн. або на 804%. Що є негативним показником.

Далі проведемо аналіз формування поточних зобов'язань підприємства ТОВ «Агро – Вільне». Поточні зобов'язання – це зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу (табл.2.11).

На підставі зазначених даних в табл. 2.11 бачимо, що в порівнянні з 2016 р. поточні зобов'язання у 2018 р. збільшилися на 1671 тис.грн. або на 7,6%, що є негативним показником.

Основну частку поточних зобов'язань становлять короткострокові кредити банків. У 2018 році вони збільшилися на 6578 тис. грн., що пов'язано зі зростанням витрат операційного циклу виробництва.

Таблиця 2.11 - Аналіз структури і динаміки поточних зобов'язань ТОВ «Агро – Вільне»

Зобов'язання	Роки						Відхилення 2018 р. до 2016 р.	
	2016		2017		2018		+/- тис.грн	%
	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%		
Короткострокові кредити	3475	15,8	10916	44,7	10053	42,6	6578	+189
Векселі видані	5504	25,1	2464	10,1	5268	22,3	-236	-4
Поточна кредиторська заборгованість за: товари, роботи, послуги	12876	58,7	10939	44,7	8141	34,5	-4735	-37
- з бюджетом	12	0,1	28	0,1	27	0,1	15	+125
- зі страхування	15	0,1	34	0,1	32	0,1	17	113
- з оплати праці	56	0,2	65	0,3	88	0,4	32	+57
Усього	21938	100	24446	100	23609	100	1671	+8

Позитивну тенденцію мають поточні зобов'язання за виданим векселям та заборгованість за товари, роботи, послуги. Так поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги в 2018 р. скоротилася на 4735 тис.грн. і становила 8141 тис.грн. Це означає, що підприємство вчасно погашає свою заборгованість перед постачальниками.

За даними складеними на підставі звітів про фінансові результати (звітів про сукупний дохід) складемо таблицю показників діяльності ТОВ «Агро – Вільне» (табл. 2.12).

Таблиця 2.12 - Узагальненні дані звітів про фінансовий результат ТОВ «Агро - Вільне»

Показники	Роки			Відхилення 2018 р. до 2016 р.	
	2016	2017	2018	+/- тис.грн	%
	тис.грн	тис.грн	тис.грн		
Чистий дохід від реалізації продукції	31011	30782	35906	4895	+15,8
Інший операційних дохід	-	-	-	-	-
Чистий прибуток (збиток)	5992	3721	817	-5175	-633

За даними таблиці 2.12 можна зробити висновок, що підприємство за період з 2016 року по 2018 рік було прибутковим, чистий дохід від реалізації продукції зріс на 4895 тис.грн. (15,8%) у порівнянні з 2016 роком. Це

позитивний показник, що вказує на збільшення виробничих потужностей, а також на підвищення рівня рентабельності продукції.3

Проте суттєво зменшився чистий прибуток з 5992 тис.грн. до 817 тис.грн. На це суттєво вплинуло збільшення собівартості виготовленої продукції, а також інших фінансових витрат пов'язаних зі сплатою процентів банківських кредитів.

В посткризовий період не менш важливе значення при аналізі фінансового стану підприємства займає аналіз показників рентабельності.

Рентабельність, як відмічає В.Я. Фаріон, показує, наскільки прибуткова діяльність підприємства. Відповідно, чим вищі коефіцієнти рентабельності - тим ефективніша діяльність підприємства. Тому, на сьогодні, підприємство повинно прагнути добитися більш високих показників, а керівництво повинно визначати шляхи їх зростання [45, 30].

Далі дослідимо показники рентабельності на сільськогосподарському підприємстві ТОВ «Агро – Вільне». (табл. 2.13).

Таблиця 2.13 - Аналіз рентабельності ТОВ «Агро – Вільне»

Показник	Роки			Відхилення 2018 р. до 2016 р. (+,-)
	2016, %	2017, %	2018, %	
1	2	3	4	5
Рентабельність інвестицій (капіталу)				
Рентабельність сукупного капіталу	13,2	6,6	1,4	-11,8
Рентабельність власного капіталу	26,7	14,2	3,0	-23,7
Рентабельність продаж				
Валова рентабельність реалізованої продукції	25,4	20,7	14,3	-11,1

Продовження таблиці 2.13

1	2	3	4	5
Операційна рентабельність реалізованої продукції	21,1	16,9	10,2	-9,1
Чиста рентабельність реалізованої продукції	19,3	12,1	2,3	-17,0
Загальна рентабельність підприємства	25,9	15,2	2,7	-23,2

Зробивши аналіз рентабельності ТОВ «Агро – Вільне» в табл.2.13, можна стверджувати, що всі показники рентабельності мають негативну тенденцію.

Із розрахунків видно, що рентабельність сукупного капіталу на ТОВ «Агро – Вільне» на протязі 2016-2018 рр. була негативна (13,2%, 6,6% та 1,4% відповідно). Це дозволяє стверджувати, що продуктивність ресурсів сільськогосподарського підприємства с кожним роком нижча.

Щодо рентабельності власного капіталу, то слід відмітити, що вона вища чим рентабельності сукупного капіталу. Проте зумовлено це тим, що досліджуване підприємство залучає кошти зі сторони.

Аналіз рентабельності продажів показав, що динаміка показника валової рентабельності реалізованої продукції на ТОВ «Агро – Вільне» негативна (із +25,4% в 2016р. до +14,3% в 2018 р.). Це свідчить про зниження ефективності виробничої діяльності, та ефективності політики ціноутворення.

У вітчизняній практиці найчастіше використовується показник чистої рентабельності реалізованої продукції. Він показує розмір прибутку на одну гривню реалізованої продукції. Так в 2016 р. одна гривня реалізованої продукції приносила 19 копійок прибутку, а в 2018 р. всього 2 копійки. Зниження показника операційної рентабельності за аналізований період з одночасним зниженням чистої рентабельності може свідчити про збільшення фінансових витрат.

Безумовно, негативною тенденцією є зниження загальної рентабельності підприємства з 25,9% 2016р. до 2,7% в 2018р. На це вплинуло збільшення

собівартості виготовлення сільськогосподарської продукції, збільшення обов'язкових платежів та зниженням ціни реалізації готової продукції.

Підбиваючи підсумки зазначимо, що підприємство ТОВ «Агро – Вільне» є фінансове не стійке. Тому слід скоріше відновлювати діяльність, а для цього необхідно розробити стратегію підвищення рентабельності виробництва.

Слід також зазначити, що будь-якого користувача в аналізі фінансово-господарської діяльності підприємства буде цікавити питання про ліквідність та платоспроможність підприємства. Для цього за даними балансу визначимо комплекс оцінювальних показників (табл. 2.14).

Таблиця 2.14 - Розрахунок показників ліквідності підприємства ТОВ «Агро – Вільне»

Показники	Нормативне значення	Роки			Відхилення 2018 р. до 2016 р. +/-
		2016	2017	2018	
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт поточної ліквідності	1-2	1,24	1,23	1,06	-0,18
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,7-0,8	0,43	0,36	0,45	0,02
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2-0,35	0,02	0,0001	0,004	-0,016
Власні обігові кошти	>0	4374	-132	-6088	-10462
Коефіцієнт забезпеченості власними обіговими коштами	>0 збільшення	0,16	-0,004	-0,24	-0,4
Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власними обіговими коштами	>0,5	0,06	-0,006	-0,42	-0,48
Коефіцієнт маневреності власних обігових коштів	збільшення	0,12	-0,008	-0,01	-0,13
Коефіцієнт покриття запасів	>1	1,49	1,15	1,2	-0,29

Зробивши аналіз ліквідності підприємства в табл.. 2.14, можна сказати, що коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття) характеризує достатність оборотних активів підприємства для погашення своїх боргів та показує, скільки грошових одиниць оборотних активів припадає на кожному

грошову одиницю короткострокових зобов'язань. За даними спостерігаємо, що показники в період з 2016 по 2018 рік має тенденцію поступового зниження, це свідчить що з кожним роком в підприємстві збільшуються зобов'язання. Проте на 2018 рік оборотних активів на підприємстві достатньо і ТОВ «Агро – Вільне» в змозі покрити свої боргові зобов'язання.

Коефіцієнт швидкої (проміжної) ліквідності розраховують за більш вузьким колом оборотних активів, коли з їх загальної величини віднімають найменш ліквідну їх частину – запаси. В період з 2016 по 2018 показник складав 0,43 та 0,45 відповідно, що не відповідає повному обсязі нормативному значенню, а це свідчить, що в компанії не вистачає ліквідних оборотних коштів для своєчасного розрахунку за зобов'язаннями. Тому ТОВ «Агро - Вільне» необхідно працювати в напрямку збільшення суми високоліквідних активів і зниження суми поточних активів.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яка частина короткострокової заборгованості може бути у випадку необхідності погашена негайно шляхом найбільш ліквідних активів. Коефіцієнт свідчить, що підприємство не платоспроможне, оскільки отриманні значення близькі до нульового.

Показник власних обігових коштів характеризує ту частину власного капіталу підприємства, яка є джерелом покриття його поточних активів. Дані показують, що обсяг доступного власного оборотного капіталу є негативним, тому можна стверджувати, що аграрне підприємство не є повністю фінансово стійкою компанією. Для фінансування поточної діяльності і забезпечення безперебійності операційного процесу необхідно залучати сторонні фінансові ресурси.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами показує, яка частина оборотних активів фінансується за рахунок власних коштів підприємства. Дані свідчить, що підприємство в низькому обсязі фінансує їх. В період з 2016 по 2018 рік постійно зменшувались з 0,16 до -0,24. Оборотні

кошти ТОВ «Агро – Вільне» складаються в загалі з запасів та дебіторської заборгованості, яких є недостатньо.

Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власними обіговими коштами визначає, яка частина матеріальних запасів фінансується шляхом власних коштів підприємства. Ці показники є від'ємними, що свідчать про те, що підприємство не має власних коштів за рахунок, яких збирається фінансувати матеріальні запаси. Отже, підприємство живе в «кредит».

Коефіцієнт маневреності власних обігових коштів характеризує частку власних обігових коштів, яка знаходиться у формі абсолютно ліквідних активів – грошових коштів. Показник за нормативним значенням повинен збільшуватися, в нашому випадку він зменшився і отримав від'ємне значення. Що ще раз підтверджує в відсутності підприємства власних обігових коштів.

Коефіцієнт покриття запасів - індикатор фінансової стійкості, який демонструє достатність джерел фінансування для створення виробничих і інших запасів. Значення коефіцієнта вказує на частку запасів, які забезпечені нормальними джерелами фінансування (власного капіталу, довгострокових і короткострокових зобов'язань). У компанії ТОВ «Агро - Вільне» достатньо нормальних джерел фінансування для підтримки виробничого і збутового процесу. На кожну гривню запасів в 2018 р. припадає 1,20 гривні доступних фінансових ресурсів.

Отже, з аналізу показників ліквідності, ми спостерігаємо ситуацію, майже повної відсутності власних обігових коштів, які не в змозі забезпечувати ТОВ «Агро – Вільне» платоспроможність. Підприємство живе за рахунок залучених коштів, що збільшує борговий тягар.

Головна умова ефективного функціонування підприємства в умовах ринкового середовища – стійкість його економіки. Для кожного суб'єкта господарювання є внутрішня, фінансова та загальна стійкість. Внутрішня стійкість досягається при такому стані економіки суб'єкта господарювання, який забезпечує досить високий фінансовий результат його діяльності. Фінансова стійкість досягається за стабільного перевищення доходів над

витратами, вільного маневрування грошовими коштами та стійкого економічного зростання. Загальна стійкість характеризується позитивним сальдо чистого грошового потоку (перевищенням позитивного грошового потоку над негативним).

Фінансова стійкість визначається раціональною забезпеченістю потреб будь-якого об'єкта фінансовими ресурсами для ефективної діяльності в ринкових умовах. Вона характеризується системою абсолютних і відносних показників. Розглянемо показники фінансової стійкості у таблиці 2.15.

Таблиця 2.15 - Розрахунок показників фінансової стійкості

Показники	Нормативне значення	Роки			Відхилення 2018 р. до 2016 р. +/-
		2016	2017	2018	
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт автономії	$\geq 0,5$, збільшене	0,50	0,47	0,46	-0,04
Коефіцієнт фінансової залежності	≤ 2 , зменшене	2,02	2,15	2,16	0,14
Коефіцієнт фінансового ризику	≤ 1 , зменшене	1,02	1,15	1,16	0,14
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	> 0 , збільшене	0,2	-0,005	-0,23	-0,43
Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень		0,05	0,21	0,23	0,18
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,4	0,04	0,18	0,22	0,18
Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	0,6	0,96	0,82	0,78	-0,18
Коефіцієнт фінансування	Більше 1	0,98	0,87	0,86	-0,12
Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу	Більше 0	0,1	0,0002	0,06	-0,04
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,4-0,6	0,50	0,54	0,54	0,04
Коефіцієнт забезпеченості оборотними засобами	0,1 та вище	0,16	-0,004	-0,24	-0,4

В табл. 2.15 вказано, що коефіцієнт автономії (коефіцієнт концентрації власного капіталу) характеризує частку власних коштів підприємства (власного капіталу) у загальній сумі коштів, авансованих у його діяльність. Чим вище значення цього коефіцієнта, тим більш фінансово стійким, стабільним і більш незалежним від зовнішніх кредиторів є підприємство. Вважається, що в підприємство з високою часткою власного капіталу кредитори швидше вкладають кошти, оскільки воно має можливість погасити борги за рахунок власних коштів. В сільськогосподарському підприємстві ТОВ «Агро - Вільне» показник показує нормативне значення, а отже свідчить про те що підприємство в змозі профінансувати свої активи шляхом власних фінансових ресурсів. Проте цей показник з кожним роком знижується, так у 2018 р. підприємство здатне фінансувати 46% активів за рахунок власних коштів. Тому у 2019 році необхідно реінвестувати прибуток для більш стійкого фінансового становища.

Коефіцієнт фінансової залежності є оберненим до попереднього коефіцієнта. Зростання цього показника в динаміці означає збільшення частки позикових коштів у фінансуванні підприємства, тобто втрату ним фінансової незалежності. Показник фінансової залежності на протязі трьох років трошки більше нормативного значення, а це підтверджу залежність підприємства від позикових коштів. Для зниження залежності необхідно працювати в напрямку збільшення обсягу власного капіталу. Для цього необхідно відновити діяльність та отримувати прибуток, в подальшому вкласти отриманий прибуток в роботу компанії, використовувати інші доступні заходи.

Коефіцієнт фінансового ризику показує співвідношення залучених коштів і власного капіталу. За цим коефіцієнтом здійснюють найбільш загальну оцінку фінансової стійкості. Він показує, скільки одиниць залучених коштів припадає на одиницю власних. На ТОВ «Агро – Вільне» цей показник має негативну тенденцію. Так у 2018 р. на кожну гривню зобов'язань припадає 1,16 грн. власного капіталу. А це свідчить про посилення залежності

підприємства від зовнішніх інвесторів та кредиторів, тобто про зниження фінансової стійкості.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує, яка частина власного капіталу знаходиться в обігу, тобто в тій формі, яка дає можливість вільно маневрувати цими коштами, а яка – капіталізована. Отже, у 2016 та 2018 році показник складає 0,20 та -0,23. Як бачимо він знизився на 43% це свідчить, що власний капітал і кошти, залучені на довгостроковій основі, спрямовані на фінансування необоротних засобів, тому для фінансування оборотних активів необхідно звертатися до позичкових джерел фінансування.

Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень показує, яка частина необоротних активів підприємства профінансована зовнішніми кредиторами. Так у 2018 році 23% необоротних активів було профінансоване за рахунок поточних зобов'язань. Зростання цього показника на протязі 2016 – 2018 рр. в динаміці свідчить про посилення залежності підприємства від зовнішніх кредиторів.

Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів, або коефіцієнт фінансового левериджу. Він показує, скільки довгострокових позикових коштів використано для фінансування активів підприємства поряд із власними коштами. Показник фінансового левериджу характеризує залежність підприємства від довгострокових зобов'язань. Так на протязі 2016 – 2018 р. він мав тенденцію до збільшення, але не вище нормативного значення. Збільшення цього показника означає, що з позиції довгострокової перспективи підприємство все більшою мірою залежить від зовнішніх факторів, а саме від запозичених коштів, кредитів, та ін.

Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів та коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих вкладень у сумі дають 1 і характеризують структуру довгострокових пасивів підприємства, що складаються з власного капіталу та довгострокових зобов'язань. Так у 2018 році 78% власного капіталу знаходяться в капіталізованих джерелах, що значно вище норми.

Коефіцієнт фінансування – індикатор фінансової стійкості, який говорить про здатність компанії відповідати за своїми зобов'язаннями в середній і довгостроковій перспективі. Значення показника вказує на те, скільки гривень власного капіталу припадає на кожну гривню зобов'язань компанії. Таким чином, компанія є фінансово не стабільною. Рівень фінансових ризиків знаходиться нижче допустимих. З 2018 року на кожну гривню зобов'язань компанії ТОВ «Агро – Вільне» припадає 0,86 гривні власного капіталу.

Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів – показник говорить про те, яку частку власних оборотних коштів складають гроші та їх еквіваленти. Маневреність власних оборотних коштів показує співвідношення між коштами та власними оборотними коштами. З наведених розрахунків, спостерігаємо, що значення показника приближене до нуля або рівне нулю, а це стверджує те, що стійкість компанії порушена. Залежність підприємства від позикових оборотних коштів є значною. Компанія не зможе самостійно формувати оборотний капітал і фінансувати свої оборотні активи тільки за рахунок власного капіталу. Висока залежність від позикового капіталу створює середньострокові і довгострокові ризики.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу – вказує на рівень левериджу компанії. Леверидж означає використання фінансових інструментів або позикового капіталу з метою підвищення потенційної рентабельності інвестицій. Варто зауважити, що залучення позикового капіталу дозволяє забезпечити ріст компанії. Тому значна частина підприємств стабільно працює в умовах використання позикових коштів. Значення показника ТОВ «Агро - Вільне» знаходиться в нормативних межах. У 2018 році 54% активів компанії фінансувалися за рахунок позикового капіталу. В умовах стабільної роботи компанії і галузі таке значення говорить про прийнятний рівень фінансових ризиків.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами – відноситься до групи показників фінансової стійкості та є індикатором

здатності компанії фінансувати оборотний капітал за рахунок власних оборотних коштів. Коефіцієнт розраховується як співвідношення власних оборотних коштів до оборотних активів. Значення показника демонструє частку власних оборотних коштів у сумі оборотних активів компанії. У 2016 році показник досяг 16% що відповідає нормативному значенню і демонструє, що компанія здатна профінансувати 16% всіх своїх оборотних активів шляхом власного капіталу. Але у період з 2017 та 2018 роки показник має від'ємне значення (-0,004 та -0,24 відповідно) це стверджує, що весь власний капітал і довгострокові джерела спрямовані на фінансування необоротних активів і в компанії немає довгострокових коштів для формування власного оборотного капіталу. Тому підприємству необхідно рухатись в напрямку зростання даного показника, за для покращення рівня фінансової стійкості: необхідно оптимізувати структуру оборотних і необоротних активів, залучити додаткові кошти власників, змінити поточну дивідендну політику і реінвестувати чистий прибуток в компанію і т.п.

Наступним етапом аналізу спроможності фінансової санації аграрного підприємства ТОВ «Агро – Вільне» є визначення типу фінансової стійкості підприємства (таблиця 2.16). Цей етап аналізу фінансового стану підприємства дозволяє визначити поточний рівень фінансової стійкості підприємства серед можливих варіантів – абсолютна фінансова стійкість, задовільна, проблемний фінансовий стан, кризовий стан. Альтернативним способом визначення стану підприємства за цим напрямком є аналіз відносних показників фінансової стійкості.

Тривимірний показник визначення фінансової стійкості характеризує:

- 0,0,0 - кризовий фінансовий стан проявляється у тому, що грошові засоби, короткострокові фінансові вкладення і дебіторська заборгованість підприємства не покривають навіть його кредиторської заборгованості.

- 0,0,1 - нестійкий фінансовий стан, пов'язаний з порушенням платоспроможності, за якої ще існує можливість установлення рівноваги за

рахунок поповнення джерел власних засобів і збільшення оборотних засобів, а також додаткового залучення довгострокових кредитів і позикових засобів.

- 0,1,1 - нормальна стійкість фінансового стану підприємства, яка гарантує його платоспроможність:

- 1,1,1 - абсолютна стійкість фінансового стану, таке явище зустрічаються досить рідко.

Отже, визначимо наскільки порушений фінансовий стан ТОВ "Агро - Вільне", згрупувавши раніше отримані дані в таблиці 2.16.

Таблиця 2.16 - Визначення типу фінансової стійкості підприємства

Показники	Роки		
	2016	2017	2018
	тис.грн.	тис.грн.	тис.грн.
Джерела формування власних коштів	22429	26150	26967
Необоротні активи	18055	26282	33055
Наявність власних оборотних коштів (ВОК) (р. 1 – р. 2)	4374	-132	-6088
Довгострокові зобов'язання	884	5644	7605
Наявність власних оборотних коштів і довгострокових джерел формування оборотних коштів (р.3 + р.4)	5258	5512	1517
Короткострокові кредити і позики	21938	24446	23609
Загальна величина основних джерел коштів (р.5 + р.6)	27196	29958	25126
Загальна сума запасів	17689	21236	14527
Надлишок (нестача) власних оборотних коштів (3-8)	-13315	-21368	-20615
Надлишок (нестача) власних обігових коштів і довг. позикових джерел покриття запасів (5-8)	-12431	-15724	-13010
Надлишок (нестача) загальної величини основних джерел фінансування запасів (7-8)	9507	8722	10599
Тривимірний показник типу фінансової стійкості	0,0,1	0,0,1	0,0,1
Тип фінансової стійкості	Нестійкий фінансовий стан	Нестійкий фінансовий стан	Нестійкий фінансовий стан

Згідно отриманого тривимірного показника в табл. 2.16, спостерігаємо, що на протязі 2016-2018 рр. присутній нестійкий фінансовий стан. Цей тип

характеризується порушеною платоспроможністю. Проте є можливість відновити його. ТОВ «Агро – Вільне» повинно повернути додаткові джерела для покриття витрат і резервів, які в деякому сенсі не повноцінні. Це можуть бути вільні кошти резервного капіталу, фонди заощаджень і споживань, банківські кредити для тимчасового поповнення оборотних коштів.

Аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «Агро – Вільне» показав, що фінансовий стан підприємства не задовільний, тобто присутня реальна криза – це не стійка платоспроможність, не достатня забезпеченість власними оборотними засобами та не ефективне їх використання, наявність не стійкого фінансового стану.

Отже, ТОВ «Агро – Вільне» потребує ведення нової політики, залученню нових кредитів, нових кадрів, зменшення собівартості продукції, необхідно оптимізувати структуру оборотних і необоротних активів і реінвестувати чистий прибуток в компанію і т.п.

2.3 Аналіз ймовірності банкрутства та механізм проведення санаційного аудиту

У результаті зробленого аналізу з'ясувалося, що реальний фінансовий стан підприємства ТОВ «Агро – Вільне», не є абсолютно платоспроможним. Платоспроможність показує, що підприємство функціонує за рахунок залучених коштів. Фінансову стійкість підприємства можна схарактеризувати як нестійкий фінансовий стан. Ділову активність підприємства теж можна схарактеризувати як не нормальну.

На підставі цього ми бачимо, що фінансовий стан підприємства в умовах кризи похитнувся. Це свідчить про відносно не ефективне антикризове управління на підприємстві.

Тому, наступним етапом визначення санаційної спроможності підприємства є оцінка ймовірності банкрутства.

Для діагностики ймовірності банкрутства використовуються різні підходи, що передбачають застосування обмеженого кола показників, рейтингових оцінок на базі ринкових критеріїв фінансової стійкості підприємств, інтегральних показників, факторних регресійних і дискримінантних моделей.

Проте жоден з методів не дає надійного результату і тому не може бути застосований як універсальний.

Для аналізу банкрутства застосовані моделі аналізу банкрутства підприємства: Терещенка, Спрінггейта, Альтмана, Таффлера.

Ймовірність банкрутства підприємства за моделлю Е. Альтмана визначається таким чином [51]:

$$Z = 0,717X_1 + 0,847X_2 + 3,107X_3 + 0,42X_4 + 0,995X_5, \quad (2.1)$$

де X_1 – відношення чистого оборотного капіталу до суми активів;

X_2 – частка формування активів за рахунок нерозподіленого прибутку;

X_3 – рентабельність активів, розрахована виходячи з прибутку до виплати відсотків та податків;

X_4 – коефіцієнт співвідношення акціонерного капіталу та зобов'язань;

X_5 – коефіцієнт оборотності активів.

Отже, проаналізуємо ймовірність банкрутства за моделлю Альтмана, яка наведена у таблиці 2.17.

Таблиця 2.17 - Оцінка ймовірності банкрутства за моделлю Альтмана

Показники	Формула розрахунку	Роки		
		2016	2017	2018
1	2	3	4	5
X_1	$(p. 1195 - p. 1695) \text{ ф.1} / p. 1300 \text{ ф.1}$	0,09	0,07	0,01
X_2	$p. 1420 \text{ ф.1} / p. 1300 \text{ ф.1}$	0,42	0,39	0,39

1	2	3	4	5
X ₃	(р. 2290 + р.2250) ф.2 / р. 1300 ф.1	0,47	0,31	0,19
X ₄	р. 1495 ф.1 / (р. 1595 + р.1695 + р.1700) ф.1	0,41	0,37	0,36
X ₅	р. 2000 ф.2 / ф. 1300 ф.1	0,69	0,55	0,62
Ймовірність банкрутства		2,08	1,69	1,57

Оцінка ймовірності банкрутства:

а) якщо $Z < 1,23$, то ймовірність банкрутства дуже висока, підприємство є практично неспроможним (банкрут);

б) $1,23 < Z < 2,89$ (зона невизначеності) – ймовірність банкрутства досить висока;

в) $Z > 2,89$ – ймовірність банкрутства дуже низька [53].

Отже, з отриманих показників в табл. 2.17, за період з 2016 до 2018 року, має високу імовірність банкрутства. У 2016 році показник складає 2,08 у 2018 р. цей показник становив 1,57, що показує негативну тенденцію с кожним наступним роком. Отже, з отриманих даних показники мають тенденцію до зниження, а це свідчить про нестабільність становища на підприємстві й високу імовірність банкрутства.

Оцінка ймовірності банкрутства з використанням моделі Г. Спрінгейта. Модель Г. Спрінгейта має такий вигляд [50]:

$$Z = 1,03A + 3,07B + 0,66C + 0,4D \quad (2.2)$$

де А – відношення робочого капіталу до загальної вартості активів;

В – відношення оподаткованого прибутку і відсотків до загальної вартості активів;

С – відношення оподаткованого прибутку до короткотермінової заборгованості;

Д – відношення об'єму продажів до загальної вартості активів.

Отже, проаналізуємо ймовірність банкрутства за моделлю Спрінгейта, яка наведена у таблиці 2.18.

Таблиця 2.18 - Оцінка ймовірності банкрутства за моделлю Спрінгейта Г.

Показники	Формула розрахунку	Роки		
		2016	2017	2018
A	$(p. 1495 - p. 1095) \text{ ф.1} / p. 1300 \text{ ф.1}$	0,10	-0,002	-0,11
B	$p. 2190 \text{ ф.2} / p. 1300 \text{ ф.1}$	0,44	0,28	0,19
C	$p. 2000 \text{ ф.2} / p. 1695 \text{ ф.1}$	0,93	0,83	1,01
D	$p. 2000 \text{ ф.2} / \text{ф. } 1300 \text{ ф.1}$	0,27	0,22	0,25
Ймовірність банкрутства		1,74	1,33	1,34

Якщо $Z < 0,862$, то підприємство вважається потенційним банкрутом, при показнику Г. Спрінгейта більше за 0,862 підприємство можна вважати таким, що функціонує нормально.

За розрахунками Спрінгейта в табл. 2.18, всі показник представленого періоду більше за нормативне значення. А отже, ТОВ «Агро - Вільне» вважається підприємство нормально функціонує.

Оцінка ймовірності банкрутства з використанням моделі Терещенка, визначається за формулою:

$$Z = 1,5X_1 + 0,08X_2 + 10X_3 + 5X_4 + 0,3X_5 + 0,1X_6 \quad (2.3)$$

де X_1 – відношення грошових надходжень до зобов'язань;

X_2 – відношення валюти балансу до зобов'язань;

X_3 – відношення чистого прибутку до середньорічної суми активів;

X_4 – відношення прибутку до виручки;

X_5 – відношення виробничих запасів до виручки;

X_6 – відношення виручки до основного капіталу.

Недоліками даної моделі Терещенка є недостатнє обґрунтування критичних точок окремих показників, що призводить до неточності фіксування нормативів фінансових показників, а також те, що вона має широкий інтервал невизначеності, що в свою чергу зобов'язує проводити додатковий та більш поглиблений аналіз для визначення фінансової стійкості підприємства.

Оцінимо імовірність банкрутства підприємства ТОВ «Агро – Вільне» за моделлю Терещенка, розрахунок якої наведено у таблиці 2.19.

Таблиця 2.19 - Оцінка ймовірності банкрутства за моделлю Терещенка

Показники	Формула розрахунку	Роки		
		2016	2017	2018
X ₁	р. р. 2000 (ф. 2) / р. 1695 (ф. 1)	2,12	1,89	2,28
X ₂	р. 1300 ф.1/(р. 1595 + р. 1695) ф.1	0,16	0,15	0,15
X ₃	р.2350 ф.2 / р. 1300 ф.1	1,33	0,66	0,14
X ₄	р.2350 ф.2 / р. 2000 ф.2	0,97	0,60	0,11
X ₅	р. 1100 ф.1 / ф. 2000 ф.2	0,17	0,21	0,12
X ₆	р.2000 ф.2 / р. 1300 ф.1	0,07	0,05	0,06
Ймовірність банкрутства		4,82	3,56	2,86

У результаті підрахунку Z – показника для конкретного підприємства робиться висновок:

Коли $Z > 2$ – банкрутство не загрожує підприємству,

$1 < Z < 2$ – фінансова стійкість підприємства порушена,

$0 < Z < 1$ – існує загроза банкрутства підприємства.

Згідно отриманими даних в табл. 2.19, спостерігаємо ситуацію, що з 2016 р. по 2018 р. – банкрутство ТОВ «Агро – Вільне» не загрожує оскільки показники є більшими за нормативне значення.

Оцінка ймовірності банкрутства з використанням моделі Таффлер. Британський вчений Таффлер запропонував в 1977 р. чотирьох факторну прогнозну модель, при розробці якої використав наступний підхід.

Типова модель для аналізу компаній, приймає форму [52]:

$$Z = 0,53X_1 + 0,13X_2 + 0,18X_3 + 0,16X_4, \quad (2.4)$$

де X_1 - відношення прибутку від реалізації продукції до короткострокових зобов'язань;

X_2 - відношення оборотних активів до зобов'язань;

X_3 - відношення короткострокових зобов'язань до всіх активів;

X_4 – відношення виручки від реалізації до суми активів

Оцінимо імовірність банкрутства за моделлю Таффлера, розрахунки наведено у таблиці 2.20.

Таблиця 2.20 - Оцінка ймовірності банкрутства за моделлю Таффлера

Показники	Формула розрахунку	Роки		
		2016	2017	2018
X_1	р.2090 ф.2 / р. 1695 ф.1	0,19	0,14	0,12
X_2	р. 1195 ф.1 / (р. 1595+ р.1695)ф.1	0,16	0,13	0,10
X_3	р. 1695ф.1 / р. 1300 ф.1	0,09	0,08	0,07
X_4	р. 2000 ф.2 / р. 1300 ф.1	0,11	0,09	0,10
Ймовірність банкрутства		0,55	0,44	0,39

Про ймовірність банкрутства підприємства можна судити за діапазоном значень Z – рахунки:

$Z < 1,8$ – дуже висока;

$1,8 < Z < 2,7$ – висока (середня);

$2,7 < Z < 2,9$ – можлива, але за певних обставин;

$Z > 2,9$ – дуже низька (мала), тобто у фірми хороші довгострокові перспективи.

Згідно отриманих даних в табл. 2.20 бачимо, що всі отриманні показники дуже високі к ступню банкрутства.

Розробимо зведену таблицю показників банкрутства і оцінимо стан ТОВ «Агро – Вільне» у наступній таблиці.

Таблиця 2.21 - Результати розрахунків показників банкрутства підприємства за різними методичними підходами

Методичний підхід	Рекомендоване значення	Роки		
		2016	2017	2018
Z Альтмана	$Z > 2,99$	2,08	1,69	1,57
Z- Спрінгейта	$Z > 2$	1,74	1,33	1,34
Z-Терещенко	$Z > 2$	4,82	3,56	2,86
Z - Таффлера	$Z > 2,9$	0,55	0,44	0,39

Отже, з даних таблиці 2.21 спостерігаємо, всі три роки (2016-2018) підприємство переживає не найкраще фінансово-економічне становище. Майже всі три роки підприємство знаходиться на межі з банкрутством. Станом на 2018 рік, дві моделі (Г. Спрінгейт, Дж. Таффлера) явно вказують на можливе банкрутство, за моделлю О. Терещенка підприємству банкрутство не загрожує (показник є більшим за нормативне значення у 2018 р. він становив 2,86), а за моделлю Е. Альтмана підприємство знаходиться у не визначеному стані. За 2016-2018 роки, становище виробника сільськогосподарської продукції значно погіршилось, всі чотири моделі показали тенденцію к зменшенню, що свідчать про високу ймовірність банкрутства.

Для того, щоб підприємству ТОВ «Агро – Вільне» запобігти банкрутству та ліквідації, треба вести систему заходів, спрямовані на оздоровлення фінансово-господарської діяльності.

Саме тому проведення санаційного аудиту та раціональне використання прийнятих на його основі рішень, є вкрай необхідним та нагальним для підприємства ТОВ «Агро – Вільне».

В. С. Рудницький санаційний аудит розглядає окремим напрямком діяльності аудиторської фірми, для якого характерні свої особливості як щодо методів, так і щодо об'єктів і цілей проведення. Характерною рисою санаційного аудиту є те, що він проводиться на підприємствах, які перебувають у фінансовій кризі [33, 33].

А. В. Череп вважає, що санаційний аудит є найважливіша складова процедури санації та повинна відігравати вирішальну роль при мобілізації підприємством фінансових ресурсів, який полягає в перевірці повноти, вірогідності та ефективності поданої санаційної концепції [47, 211].

Т. В. Булович розглядає санаційний аудит – як систему заходів, які здійснюються при провадженні у справі про банкрутство для того, щоб запобігти визнання боржника банкрутом та його ліквідацію, спрямовану на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника [4, 288].

На думку Т. А. Говорушко санаційний аудит – це перевірка фінансової звітності та іншої облікової та економічної інформації неплатоспроможного підприємства з метою оцінки його фінансового стану, глибини фінансової кризи та визначення санаційної спроможності [44, 95].

В порівнянні зі звичайним аудитом, санаційний аудит являється окремим напрямком діяльності, який спрямований не на перевірку достовірності фінансово-господарської діяльності підприємства, а на розробку та реалізацію плану санації, оцінку даних фінансового аналізу, виявлення причин фінансових недоліків, можливостей поліпшення використання фінансових ресурсів, прискорення обороту засобів і зміцнення фінансового становища.

У той час, Л. П. Кулаковська зазначає, що кінцева мета фінансової санації суб'єкта господарювання полягає в забезпеченні його життєдіяльності в довгостроковому періоді [23, 98].

Окрім характерної мети та об'єкта аналізу, особливості санаційного аудиту розкриваються і в завданнях, які ставляться перед санаційним аудитом в процесі його реалізації (рис. 2.2.).

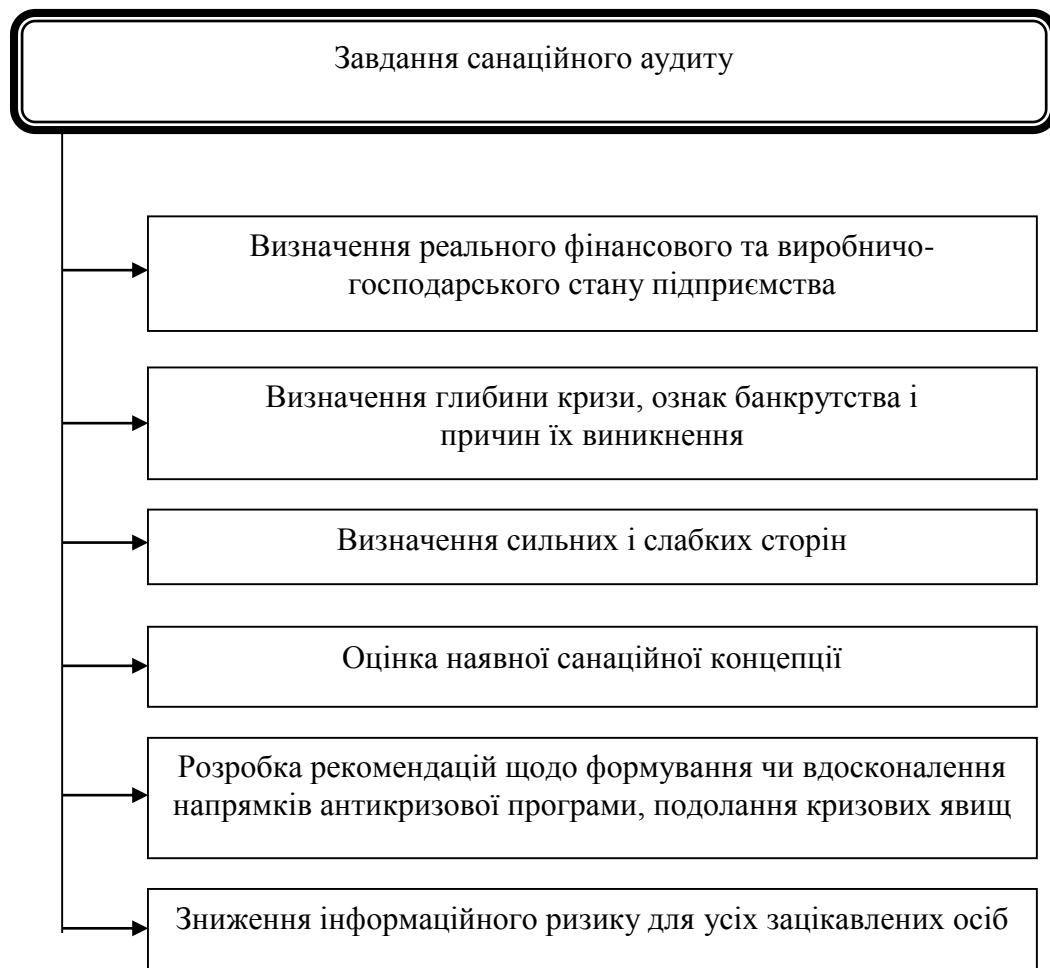

Рис. 2.2 - Завдання санаційного аудиту [49, 124]

Від висновків за результатами санаційного аудиту залежать рішення санаторів, кредиторів, господарського суду щодо доцільності ліквідації підприємства, застосування процедури санації чи укладання мирової угоди, зокрема:

– якщо виробничий потенціал підприємства зруйнований, структура балансу є незадовільною, ринки збуту продукції втрачено, відсутня стратегія подальшого розвитку підприємства, недосконала концепція санації, то

необхідно зробити висновок про санаційну неспроможність підприємства та доцільність його ліквідації;

– якщо санаційний аудит показав, що у підприємства є реальні можливості щодо відновлення платоспроможності, достатньо підготовлений менеджмент, відновлено ринки збуту продукції, а також існують реальні можливості для того, щоб залучити фінансові ресурси зовнішнього санатора, то робиться висновок про можливість проведення його санації [35].

Саме тому в процесі реалізації заходів управління на сільськогосподарських підприємствах, які зазнали впливу фінансової кризи, проведення санаційного аудиту дозволяє оцінити, наскільки воно готове погасити свої борги, і відповісти на запитання, наскільки воно є фінансово незалежним, збільшується чи зменшується рівень цієї незалежності, відповідає стан активів і пасивів підприємства цілям його господарської діяльності тощо. Якщо у висновках за результатами санаційного аудиту буде визначено, що у підприємства є можливість відновити платоспроможність, то інвестори, дивлячись на реальність отримання прибутку, будуть вкладати кошти у фінансове оздоровлення та розвиток такого підприємства.

На думку М. К. Колісник, основними етапами санаційного аудиту є: 1) збір та систематизація інформації про підприємство; 2) проведення розрахунку та аналізу фактичних показників та тенденцій щодо подальшого розвитку підприємства; 3) аналіз причин і симптомів фінансової кризи та виявлення "слабких місць"; 4) прийняття рішень про санацію чи ліквідацію (висновок про санаційну придатність підприємства) [20, 68].

На основі отриманих висновків аудитором робиться висновок щодо доцільності проведення санації на даному підприємстві і даються рекомендації щодо виду санаційних заходів.

Якщо підприємство визначено санаційно спроможним, то розробляється і затверджується план санації, враховуючи рекомендації аудитора.

На другому етапі санаційного аудиту повинен бути перевірений план санації підприємства. Головними завданнями цього етапу є:

- визначити, наскільки реальним є запропонований план санації;
- визначити, чи є запропонований план санації найбільш ефективним за наявних умов.

На рис. 2.3 представлена схема, яка відображає місце санаційного аудиту в комплексі санаційних заходів на підприємстві ТОВ «Агро – Вільне».

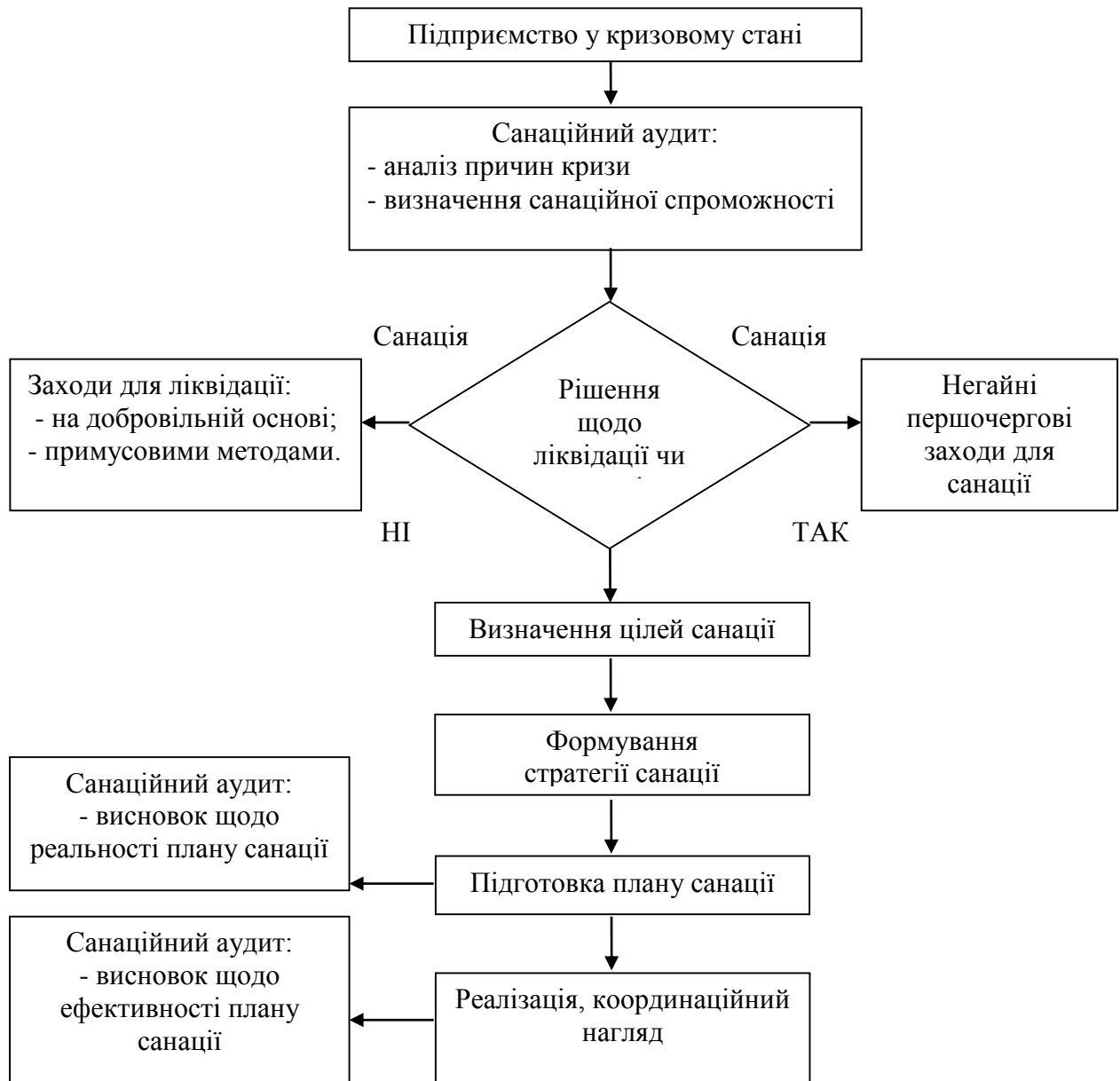

Рис. 2.3 - Місце санаційного аудиту в комплексі санаційних заходів на підприємстві ТОВ «Агро – Вільне» [44, 95].

Деякі фахівці вказують, що аудитори, які проводять санаційний аудит на підприємстві, можуть бути залучені до розробки плану санації, або безпосередньо його розробляти. Але в такому разі порушується основний

принцип аудиторської діяльності – незалежність, що може призвести до зниження ефективності санаційних заходів.

Вважаємо, що аудитори, що проводять санаційний аудит на підприємстві, можуть надавати рекомендації щодо способів і методів проведення санації, а складати план санації повинні особи, уповноважені комітетом кредиторів, інвестори, розпорядник майна або само підприємство.

Впровадження санаційного аудиту на підприємстві потребує існування спеціальної методики його проведення. Відповідно до виділених етапів проведення аудиту необхідно створити комплексну методику його проведення відповідно до цілей і задач кожного етапу санаційного аудиту.

На думку Т. А. Говорушко такими методиками мають стати [44, 97]:

- методика визначення фінансового стану і глибини фінансової кризи підприємства;
- методика визначення санаційної спроможності;
- методика фінансового оздоровлення підприємства (розробка заходів санаційної тактики і санаційної стратегії).

Як вже зазначалося вище, комплексна методика санаційного аудиту підприємства повинна починатися з комплексного аналізу фінансово - господарської діяльності і глибини фінансової кризи.

Міністерством економіки України розроблені «Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства» від 26.10.2010 №1361 [29].

Методичні рекомендації містять інструктивні матеріали щодо проведення комплексного аналізу фінансового стану неплатоспроможного підприємства, а також методики виявлення ознак приховування банкрутства, фіктивного банкрутства та доведення до банкрутства.

Ті підприємства, які в системі антикризового управління чільне місце відводять санаційному аудиту, можуть констатувати, що завдяки йому завжди виявляються необхідні зовнішні та внутрішні фінансові джерела, своєчасно

проводиться організаційні та виробничо-технічні вдосконалення, що дає можливість вивести підприємство з кризи (нормалізувати виробничу діяльність та уникнути оголошення підприємства-боржника банкрутом з наступною його ліквідацією), а в довгостроковому періоді – ще й досягнути зростання рентабельності та конкурентоспроможності.

Враховуючи все вищесказане, санаційний аудит у системі управління на підприємстві ТОВ «Агро – Вільне» має важливе значення, оскільки створює необхідні передумови зменшення до певного рівня інформаційного та фінансового ризику для інвесторів, кредиторів та інших осіб, які мають намір взяти участь у фінансовій санації підприємства.

Висновки до розділу 2

У результаті проведеного аналізу було визначено та обґрунтовано, що основні предмети діяльності аграрного підприємства ТОВ «Агро – Вільне» є:

- ведення товарного сільськогосподарського виробництва;
- вирощування зернових, технічних культур;
- виробництво, переробка, заготівля сільськогосподарської продукції, як на промисловому рівні, так і в населення за готівку;
- інші види діяльності, що не заборонені чинним законодавством.

На підприємстві встановлено лінійний тип управління. Лінійний тип організаційної структури управління характеризується лінійними формами зв'язку між ланками управління і, як наслідок, концентрацією всього комплексу функцій управління та вироблення управлінських дій в одній ланці управління.

Загальна площа сільськогосподарських угідь з кожним роком істотно не змінюється. У 2018 році загальна площа угідь склала 2565,71 га., що на 9,27 га. більше чим у 2016 році.

Важливою складовою процесу управління фінансово-господарською діяльністю підприємства та розробки санаційних заходів, запорукою

збереження платоспроможності підприємства є його комплексна оцінка фінансового стану.

Аналіз фінансово-господарського стану підприємства, як правило, проводиться за допомогою фінансових коефіцієнтів (показників), які групуються наступним чином: показники оцінки майнового стану; показники оцінки фінансової стійкості; показники оцінки ліквідності; показники оцінки прибутковості; показники оцінки ділової активності; показники оцінки ринкової активності.

Проаналізовано фінансово-господарську діяльність ТОВ «Агро – Вільне» за 2016-2018 роки. Важливою складовою для роботи підприємства є оборотні активи, які характеризують сукупність майнових цінностей, які обслуговують поточну виробничо-комерційну діяльність і повністю використовуваних в процесі одного операційного циклу. Величина оборотних активів на ТОВ «Агро – Вільне» зменшилася на 2070 тис грн. або 7,6% з 27196 тис грн. до 25126 тис грн. Слід зазначити, що зменшення величини оборотних активів на ТОВ «Агро – Вільне», це негативний показник, показуючи що відбувається зменшення сукупності майнових цінностей підприємства, які обслуговують поточну виробничо-комерційну діяльність підприємства. Згідно балансу (Звіту про фінансовий стан) досліджуване підприємство залучало на протязі 2014-2018 рр. довгострокові і поточні зобов'язання. В порівнянні з 2014 роком у 2018 р. довгострокові зобов'язання збільшилися на 7557 тис.грн. , що є негативним показником. В свою чергу поточні зобов'язання збільшилися на 18100 тис.грн. Рентабельність сукупного капіталу в ТОВ «Агро – Вільне» на протязі 2016-2018 рр. була негативна (13,2%, 6,6% та 1,4% відповідно). Це дозволяє стверджувати, що продуктивність ресурсів підприємства стрімко знижується.

Аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «Агро – Вільне» показав, що фінансовий стан підприємства не задовільний, тобто присутня реальна криза – це не стійка платоспроможність, не достатня забезпеченість

власними оборотними засобами та не ефективно їх використання, наявність не стійкого фінансового стану.

Отже, ТОВ «Агро – Вільне» потребує ведення нової політики, залученню нових кредитів, нових кадрів, зменшення собівартості продукції, необхідно оптимізувати структуру оборотних і необоротних активів і реінвестувати чистий прибуток в компанію і т.п.

У результаті проведеного аналізу було встановлено, щоб підприємству ТОВ «Агро – Вільне» запобігти банкрутству та ліквідації, треба вести систему заходів, спрямовані на оздоровлення фінансово-господарської діяльності.

Завдяки проведенню санаційного аудиту вдасться значно підвищити ефективність та платоспроможність підприємства.

Санаційний аудит необхідно розглядати як комплекс заходів, які передбачають поглиблений аналіз фінансово-господарського стану підприємства-боржника, який знаходяться у фінансовій кризі, з метою його оздоровлення, задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів, реструктуризацію підприємства, боргів і капіталу та (або) зміну організаційно-правової та виробничої структури підприємства-боржника, запобігання банкрутству та його ліквідації.

3 САНАЦІЙНІ ЗАХОДИ, ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ «АГРО – ВІЛЬНЕ»

3.1 Удосконалення механізму управління фінансовою санацією аграрного підприємства

Механізм удосконалення управління фінансовою санацією повинен включати п'ять взаємопов'язаних і взаємообумовлених блоків, які мають охоплювати весь процес санації підприємства, а саме: механізм встановлення ймовірності банкрутства та прогноз тенденцій розвитку кризових явищ; механізм розробки комплексу організаційно – управлінських заходів, які допоможуть ліквідувати розвиток кризи, відновити платоспроможність та уникнути банкрутства в майбутньому; механізм встановлення ефективності реалізації санаційних заходів на підприємстві; механізм управління відносинами фінансової санації; інформаційне та кадрове забезпечення.

Поступова та повна реалізація всіх вищезазначених механізмів допоможе підприємству уникнути банкрутства, зупинити тенденції розвитку та досягнути бажаних результатів.

Для успішного функціонування всі підприємства повинні враховувати можливі та наявні фактори, які дестабілізують їх діяльність. Очевидно, що передумови банкрутства виникають ще задовго до настання небезпеки банкрутства.

Своєчасне виявлення фінансової кризи на підприємствах дозволить їм не тільки продовжити свою діяльність, але також і виявити його слабкі сторони, ліквідація дозволить підвищити ефективність і прибутковість діяльності підприємств. Несвоєчасне ж виявлення фінансової кризи на підприємстві може призвести до його банкрутства.

Отже, превентивні заходи можуть вберегти підприємство від банкрутства за допомогою попереднього виявлення кризових умов розвитку

та застосування всіх необхідних контрзаходів для того, щоб стабілізувати його стан і поліпшити умови подальшого розвитку.

Для того, щоб запобігти банкрутству та відновити платоспроможність підприємство ТОВ «Агро – Вільне» змушене вжити, перш за все, наступні кроки: продати частину нерухомого майна; позбавитися від надлишкових товарно-матеріальних запасів; збільшити статутний капітал; отримати довгострокову позику або позику на поповнення оборотних коштів; розробити програму скорочення витрат; поліпшити управління активами; отримати державну фінансову підтримку на безоплатній або поворотній основі з бюджету різних рівнів, галузевих і міжгалузевих позабюджетних фондів. Ці рекомендації являють собою лише загальний напрямок роботи для запобігання банкрутства. Для виходу з кризового фінансового стану і забезпечити стійкість темпів зростання основних показників фінансово - господарської діяльності підприємства, варто розробити програму щодо оздоровлення фінансового стану підприємства.

Оздоровлення фінансового стану підприємства як складової частини управління кризовим станом і банкрутством допускає цільовий вибір найбільш ефективних засобів, які необхідні саме для конкретного випадку і конкретного підприємства. Індивідуальність вибору цих засобів не означає, що немає деяких загальних, характерних для всіх підприємств, що знаходяться в подібній ситуації. Вивчивши досвід подолання кризових ситуацій багатьох підприємств дозволяє сформулювати деякі загальні, обов'язкові для кожного підприємства процедури, за характером яких можна виділити найбільш поширені, які дозволять подолати кризову ситуацію [1].

У динамічних умовах господарювання успіх діяльності та подальший розвиток підприємства безпосередньо залежить саме від правильного вибору менеджером того чи іншого способу боротьби із можливим та наявним ризиком і кризовою ситуацією, що дестабілізує діяльність підприємства. Завчасне попередження та запобігання банкрутству сучасних підприємств передбачає за умов виникнення кризової ситуації проведення фінансової

стабілізації діяльності підприємства, що відповідно до кризового рівня включає такі етапи: усунути неплатоспроможність, відновити фінансову стійкість, зміна фінансової стратегії для прискорення економічного зростання. В сучасних умовах господарювання, а особливо в кризових умовах розвитку, дуже багато підприємств знаходяться під загрозою банкрутства. Причини, фактори та чинники, які провокують банкрутствами розглянули в першому розділі нашого дослідження.

Найбільш вагомою причиною, яка призводить підприємство до критичного рівня розвитку є його неготовність, тобто непідготовленість керівництва та менеджменту підприємства до такого розвитку подій. Справедливо зазначає Роберт Хіт, якщо керівники та менеджери підприємства бажають уникнути кризи та скоротити ризики, то вони повинні бути готові до будь-яких кризових ситуацій. Ця готовність досягається за допомогою посилення реакції та відновлювальних систем. Завданням такої підготовки являється обмеження загрози, а також поліпшення ситуації задля більш ефективного функціонування [54, 114].

На сьогодні типовою для багатьох підприємств є проблема неефективного управління ризиком (запізніле його ідентифікування та нейтралізація) та оперативне виявлення і використання додаткового шансу поліпшення діяльності, наслідком чого може бути зменшення потенціалу розвитку та фінансова криза.

Засоби управління ризиком можна умовно поділити на три групи: превентивні (попереджують настання можливого ризику), обмежуючі (обмежують рівень та ступінь підвищення ризику) та компенсуючі (покривають втрати від можливого та наявного ризику). Таким чином, усі розглянуті засоби регулювання рівня ризику зорієнтовані передусім на його зниження до гранично допустимої величини.

Щодо шляхів подолання банкрутства підприємства, то вони включають три підсистеми, кожна з яких, виходячи з їх назви має своє функціональне

призначення та способи реалізації – це підсистема попередження, запобігання і подолання банкрутства підприємства.

Підсистема попередження банкрутства передбачає застосування комплексу заходів щодо прогнозу та визначення ймовірності банкрутства підприємств та своєчасно проінформувати керівництво про потенційні загрози та ризики.

Підсистема запобігання банкрутства передбачає використання комплексу заходів, які підвищують рівень діяльності підприємства та його шанси на «виживання» в кризових умовах розвитку, а також не допустять до критичного стану діяльності підприємства, і як наслідку до банкрутства. Основним завданням даної підсистеми є фінансова стабілізація діяльності підприємства у динамічних умовах економіки.

Підсистема подолання банкрутства передбачає активізацію всіх можливих способів та заходів щоб не допустити ліквідацію підприємства мобілізуючи всі наявні сили та ресурси, шляхом послідовних взаємопов'язаних заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційного, соціального характеру, які спрямовані на виведення підприємства з кризи і відновлення або досягнення ним прибутковості та конкурентоспроможності.

Кожному етапу проведення фінансового оздоровлення підприємства відповідає застосування певних механізмів, серед яких виділяють: оперативні (спрямовані на зменшення зобов'язань, скорочення витрат і збільшення грошового потоку), тактичні (спрямовані на досягнення фінансової рівноваги у довгостроковому періоді) та стратегічні (спрямовані на підтримку прискореного економічного зростання підприємства).

Н. Круглова до основних заходів, які спрямовані на оздоровлення підприємства відносить: вибір пріоритетних напрямів підвищення віддачі наявних факторів виробництва та їх поновлення враховуючи кон'юнктуру ринку; перегляд асортиментної політики для того, щоб раціоналізувати структуру асортименту з врахуванням параметрів питомої ваги в загальному обсязі виробництва і рентабельності продукції; повноцінне використання

чинного соціального потенціалу та підвищення організаційного потенціалу; оптимізація ринкової стратегії і вибір конкурентних позицій на ринку [22].

Вибір зазначених заходів залежить від причин, які породжують небезпеку банкрутства. Вихідними причинами, як правило, являються: низький науково-виробничий потенціал, слабкий організаційний потенціал, неефективність системи управління, серія помилок при прийнятті рішень стратегічного характеру. Особливе значення для фінансової служби підприємства має сукупність заходів з попередження банкрутства, які вона зобов'язана реалізувати. Заходи щодо запобігання банкрутству підприємства повинні враховувати ефективне управління його фінансами і виробництвом, правильним визначенням стратегічних цілей і тактики їх реалізації.

Як відзначає Б. М. Литвин, система захисних фінансових механізмів при виявленні симптомів банкрутства залежить від масштабів кризової ситуації. При легкій фінансовій кризі необхідно здійснити аналіз поточної фінансової ситуації, збалансувати грошові потоки (надходження і видача коштів). При глибокій фінансовій кризі необхідно в повній мірі використовувати всі внутрішні і зовнішні механізми, які забезпечують фінансову стабілізацію. Повна фінансова катастрофа потребує пошуку ефективних форм санації [28, 285].

Основними заходами щодо санації неплатоспроможних підприємств при певній фінансовій підтримці є: впровадження нових форм і методів управління; перехід на випуск нової продукції, підвищення її якості; підвищення ефективності маркетингу; зниження виробничих витрат; скорочення дебіторсько-кредиторської заборгованості; підвищення частки власних коштів в оборотних активах шляхом частини фонду споживання і реалізації короткострокових фінансових вкладень; продаж зайвого устаткування, матеріалів, незавершеного виробництва, готової продукції на основі інвентаризації, а також продажу дочірніх фірм і часток у капіталі інших підприємств; тимчасова зупинка капітального будівництва; конверсія боргів

перетворень короткострокової заборгованості в довгострокову; скорочення чисельності зайнятих; інші заходи.

О.О Терещенко для відновлення платоспроможності підприємства пропонує:

- 1) залучати засоби інвесторів, які будуть брати на себе виконання зобов'язань підприємства перед кредиторами;
- 2) залучати засоби третіх осіб, які дозволять забезпечити виконання зобов'язань підприємства перед кредиторами: банки, приватні підприємства, державу;
- 3) здійснювати обмін боргів на акції або передати акції інвестору;
- 4) провести реструктуризацію активів боржника;
- 5) здійснити реорганізацію підприємства [41, 162].

В свою чергу О.М. Скібіцький до надзвичайних заходів фінансового оздоровлення та стабілізації відносить: встановлення режиму жорсткого контролю за всіма витратами підприємства, особливо матеріальних ресурсів, грошових коштів та адміністративно-управлінських витрат; зміну організаційно-управлінської структури підприємства, скорочення апарату управління, централізацію контрольних-планових функцій; негайна відмова від збиткових та розширення прибуткових видів виробництва, скорочення трудових ресурсів в разі неможливості їх перепрофілювати; покращення системи та організації бухгалтерського обліку, нормування та контроль за використанням ресурсів [36, 348].

Варто відзначити, що більшість заходів, які зазначені вище мають не лише першочерговий характер, але також стратегічне значення, а саме – розробку стратегії фінансового оздоровлення комплексного підходу для вибору найбільш ефективних та всеосяжних заходів.

Для виведення підприємства з кризового стану необхідно розробити бізнес-план фінансового оздоровлення підприємства, враховуючи при цьому всі внутрішні і зовнішні механізми фінансової стабілізації.

До зовнішніх механізмів фінансової стабілізації підприємства необхідно віднести: випуск і розміщення нових акцій і облігацій, які дозволять суттєво скоротити дефіцит власного оборотного капіталу; злиття неплатоспроможного підприємства з більш фінансово стійким підприємством; одержання банківського кредиту і дотації на пільгових умовах; здійснення реструктуризації боргових зобов'язань; використання лізингу, як одного з ефективних методів відновлення матеріально-технічної бази підприємства; тимчасова відмова від виплати дивідендів; тимчасова відмова від соціальних програм.

До основних напрямів фінансового оздоровлення підприємства відноситься пошук внутрішніх резервів, які збільшать прибутковість підприємства і забезпечать беззбиткову роботу за рахунок: підвищення якості і конкурентоспроможності продукції; зниження собівартості продукції (робіт, послуг) шляхом раціонального використання виробничих ресурсів; скорочення постійних витрат на одиницю продукції за рахунок розширення обсягів її виробництва; зменшення частки прибутку, який спрямований на споживання; максимальне використання виробничих потужностей підприємства не допускаючи простою обладнання; реалізація частини майна, яке не використовується підприємством.

При пошуку внутрішніх джерел оздоровлення неплатоспроможного підприємства необхідно насамперед приділити увагу впровадженню прогресивних норм, нормативів, ресурсо та енергоощадних технологій, вдосконалити організацію обліку і контролю за використанням ресурсів, а також матеріального і морального стимулювання працівників за економію ресурсів і скорочення непродуктивних витрат і втрат [44, 285-286].

Пошук і мобілізація внутрішніх резервів для удосконалення діяльності підприємства має велике значення й у випадку їхнього нормального функціонування, тому що дозволяють підвищити ефективність діяльності, що виражається, насамперед, у зростанні прибутковості [14, 143].

В.О. Фридинський вважає, що мобілізацію внутрішніх резервів для фінансової стабілізації підприємства необхідно здійснювати за рахунок [46, 80]:

1. Реструктуризації активів.
2. Зменшення (заморожування) витрат.
3. Збільшення виручки від реалізації.

Щодо першої групи санаційних заходів, то вони пов'язані зі зміною структури та складу активної сторони балансу. В рамках реструктуризації активів необхідно виділити такі види санаційних заходів:

- а) здійснити мобілізацію прихованих резервів;
- б) використовувати зворотний лізинг;
- в) здавати в оренду основні фонди, які не в повній мірі використовуються у виробничому процесі;
- г) оптимізувати структуру розміщення оборотного капіталу;
- д) здійснити продаж окремих, низькорентабельних структурних підрозділів (філій);
- е) використовувати давальницьку сировину;
- є) провести рефінансування дебіторської заборгованості (перевести її в інші, ліквідні форми оборотних активів).

Блок санаційних заходів, які полягають у зменшенні витрат, повинен здійснюватися за двома напрямками:

1. Заморожуванні інвестиційних вкладень.
2. Зниженні витрат.

В рамках фінансової санації може бути прийнято рішення про заморожування ризикових інвестиційних проектів та інвестицій з довготривалим строком окупності.

В рамках мобілізації внутрішніх санаційних резервів необхідно проаналізувати всі наявні можливості, які збільшать виручку від реалізації продукції. В цьому випадку необхідно використовувати весь арсенал заходів які активізують збутову політику підприємства. Використання санаційних

заходів в даній сфері залежить як від конкретного підприємства так і від вибраної ним стратегії маркетингу.

До критеріїв фінансової стабілізації слід віднести досягнення випереджальних темпів стійкого економічного розвитку підприємства, а також адекватне зростання його ринкової вартості у довгостроковій перспективі.

Далі зупинимося на шляхах вдосконалення фінансування санації підприємства, оскільки саме фінансування санації займає важливе місце при відновленні фінансової стабільності підприємства.

Проблему фінансування можна вирішити за допомогою застосування схеми обміну боргів на акції. Для того, щоб схему збалансовано вмонтувати в схему регулювання неспроможності, необхідно вирішити низку принципових завдань. По-перше, необхідно створити правовий механізм, який обмежить можливості зловживань. По - друге, необхідно провести ретельний аналіз макроекономічних наслідків застосування моделі, яка дозволить невеликій групі одержати контроль над підприємством.

О. Грубляк вважає, що для ефективної санації необхідно профінансувати насамперед такі фактори та забезпечити [8, 57]:

- 1) фінансове забезпечення та можливість залучення додаткового капіталу;
- 2) наявність надійних і дешевих джерел постачання сировини;
- 3) наявність ринків збуту продукції;
- 4) виробничий потенціал;
- 5) ефективну організаційну структуру;
- 6) високу якість менеджменту.

Рекомендації з напрямку вдосконалення фінансування санації та оздоровлення економічної діяльності підприємства виділимо в наступні етапи.

На першому етапі варто підготувати план фінансового оздоровлення підприємства. Для позитивного вирішення задач першого етапу підприємству необхідно одержати фінансову або товарну допомогу від посередників,

постачальників чи зацікавлених клієнтів, банківських установ. Також є можливість реорганізувати підприємство з випуском акцій і залученням капіталу, які дозволять випустити продукцію, реалізувати її, та нагромадити фінансові ресурси для вирішення завдань другого етапу.

На другому етапі необхідне збільшення обсягів виробництва і реалізації. Завдяки ретельно спланованій роботі в області маркетингу для підприємства відкриється можливість поліпшити позиції на ринках збуту продукції

На третьому етапі при збільшенні виробництва і збуту, підприємство зможе встановити оптимальні обсяги щодо випуску продукції і здійснити повне погашення кредиторської заборгованості [35, 182].

Оскільки санація є системою заходів, спрямованих на фінансове оздоровлення підприємств-боржників, то до санаційних стратегій можна перш за все відносити стратегії фінансового оздоровлення.

Під стратегією фінансового оздоровлення будемо розуміти цільову установку, базові принципи, а також сукупність напрямків і критеріїв відновлення платоспроможності і підвищення фінансової стійкості підприємства.

Стратегія фінансового оздоровлення умовно поділяється на стратегію розвитку і стратегію скорочення.

Стратегія скорочення застосовується при помітному погіршенні фінансових і загальноекономічних показників, коли підприємство не знайшло реальних варіантів реформування в цілях розвитку. В нашому випадку ця стратегія застосовується в разі санації за рахунок власних джерел без залучення інвестицій зовні. Формами санації при цьому виступають: реорганізація (поділ, виділення частки), ліквідація частини виробництва), продаж частини активів, ліквідація зовнішніх вкладень, скорочення обсягів виробництва, скорочення власного капіталу, реструктуризація заборгованості, скорочення витрат, скорочення персоналу.

Однією з модифікацій стратегії скорочення є стратегія стагнації. Вона реалізується тоді, коли учасники санації не бажають скорочувати свою

діяльність, а прагнуть лише задовольнити вимоги кредиторів і підтримати фінансові показники на докризовому рівні.

Стратегія розвитку повинна використовуватися перш за все в галузях, які динамічно розвиваються, змінюють технології та оновлюють товари. Вона зорієнтована на внутрішні фактори і її пов'язують з комплексним реформуванням підприємства і складанням бізнес-плану фінансового оздоровлення. Одним з варіантів стратегії розвитку являється стратегія обмеженого зростання. Вона використовується тоді, коли фінансові проблеми ще не набули глобального характеру, банкрутство підприємству не загрожує, керівництво і власники вчасно усвідомили фінансові труднощі і намагаються виправити ситуацію [30, 31].

Стратегію обмеженого зростання необхідно використовувати при проведенні досудової санації керівництвом підприємства. У випадку судової санації варто використовувати різні стратегії на різних етапах фінансового оздоровлення.

Підсумком підготовчих етапів управління фінансовою санацією є розробка вимог до фінансового відновлення, тобто визначення перспективних дій, оптимальних варіантів покращення фінансового становища підприємства. Після цього мають бути сформульовані цілі стратегії, які потім уточнюються в завданнях та розробляються напрямки діяльності по покращенню ситуації.

Процес формування стратегії передбачає вибір стратегічних рішень. Він обумовлює необхідність зіставлення альтернативних рішень з задекларованими цілями. В основу стратегії закладається оптимальне рішення. Його досягнення можливе за умови дотримання наступних принципів [44, 73]:

– централізоване керівництво процесом санації: підкреслимо, що цей процес повинен відповідати загальній стратегії розвитку підприємства.

Керуючий санацією має ініціювати процес покращення фінансової ситуації, створити відповідні умови і здійснювати управління і контроль;

– повнота змісту: передбачає, що в стратегії враховані всі сфери, в яких зацікавлене підприємство, а також комплексне розв’язання фінансових проблем з урахуванням їх взаємного впливу;

– ранжування і поетапне досягнення завдань: означає деталізацію сформованої цілі санації, досягнення якої дозволить досягнути потрібного стану;

– виявлення головних напрямків і концентрація ресурсів на цих напрямках, оскільки вирішити водночас всі проблеми в обмежений проміжок часу майже неможливо, необхідно визначити головні напрямки змін, робота в яких буде перспективною і реальною. Крім цього, підприємство повинно мати відповідні можливості для досягнення поставлених завдань;

– максимальне використання додаткових можливостей і нейтралізація загроз, які дозволяють найбільш повно виявити й долучити фактори досягнення більших результатів при заданих умовах з меншими втратами. Також необхідно передбачити можливі негативні впливи, шляхи їх подолання і корекцію стратегії.

Вибір шляхів, які необхідно використовувати для запобігання кризи передбачають здійснення стратегічного управління підприємством, а також визначення тактики реалізації обраної стратегії (оперативне управління). Вихідним пунктом процесу антикризового управління є встановлення мети антикризового управління, в залежності від якої обирають сфери спостереження і визначають критерії оцінки даних, які отримані під час аналізу внутрішнього і зовнішнього середовища. За результатами такого аналізу первісна мета повинна бути скорегована, та з наявних альтернатив обирається оптимальна стратегія запобігання кризі на підприємстві.

Справедливо зазначає В. В. Костецький, що процес розробки і реалізації стратегії фінансового оздоровлення підприємства пов’язаний з деякими труднощами, основні з яких зводяться до наступного [21, 53]:

1. Застосування нових способів досягнення виживання на ринку може викликати збільшення витрат, які пов'язані з освоєнням нової продукції і не врахованих раніше в економічній стратегії.

2. Недостатньо глибокий аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства може посилити негативні наслідки неправильних стратегічних рішень.

Подолання цих перешкод зазначає В. В. Костецький полегшується, якщо організувати діяльність зі стратегічного планування відповідно до певних правил враховуючи низку умов: 1) необхідно спиратися на висококваліфікований персонал; 2) план реалізації стратегії в часі повинен забезпечувати високі темпи роботи і ритмічність; 3) забезпечення високої корпоративної культури змін, яку можна визначити правилом: послідовність плюс довіра рівна економічній впевненості; 4) мотивація персоналу.

Отже, використання зазначених заходів дозволить покращити якість проведення санаційних заходів.

Обґрунтовано, що механізм удосконалення управління фінансовою санацією повинен включати п'ять блоків, які мають охоплювати весь процес санації підприємства, а саме: механізм встановлення ймовірності банкрутства та прогноз тенденцій розвитку кризових явищ; механізм розробки комплексу організаційно – управлінських заходів, які допоможуть ліквідувати розвиток кризи, відновити платоспроможність та уникнути банкрутство в майбутньому; механізм встановлення ефективності реалізації санаційних заходів на підприємстві; механізм управління відносинами фінансової санації; інформаційне та кадрове забезпечення.

Таким чином, підсумовуючи, можна дійти до висновку, що використання зазначених в роботі механізмів фінансової стабілізації дозволить подолати причини фінансової кризи та суттєво покращити платоспроможність підприємств.

3.2 Організація антикризового управління в сільськогосподарських підприємствах

Метою антикризового управління є відновлення стабільного розвитку або функціонування підприємства при мінімальному зниженні його ринкової вартості. Досягнення цієї мети забезпечується шляхом стабілізації. Особливостями умов здійснення стабілізаційних заходів є обмеженість часу, психологічна напруга на персонал та невизначеність фінансового стану, причиною чого є нестабільні умови діяльності підприємства та проблеми з визначенням процедур і прийняттям управлінських рішень.

Стабілізацію сільськогосподарського підприємства умовно можна представити у вигляді наступного алгоритму дій (рис. 3.1).

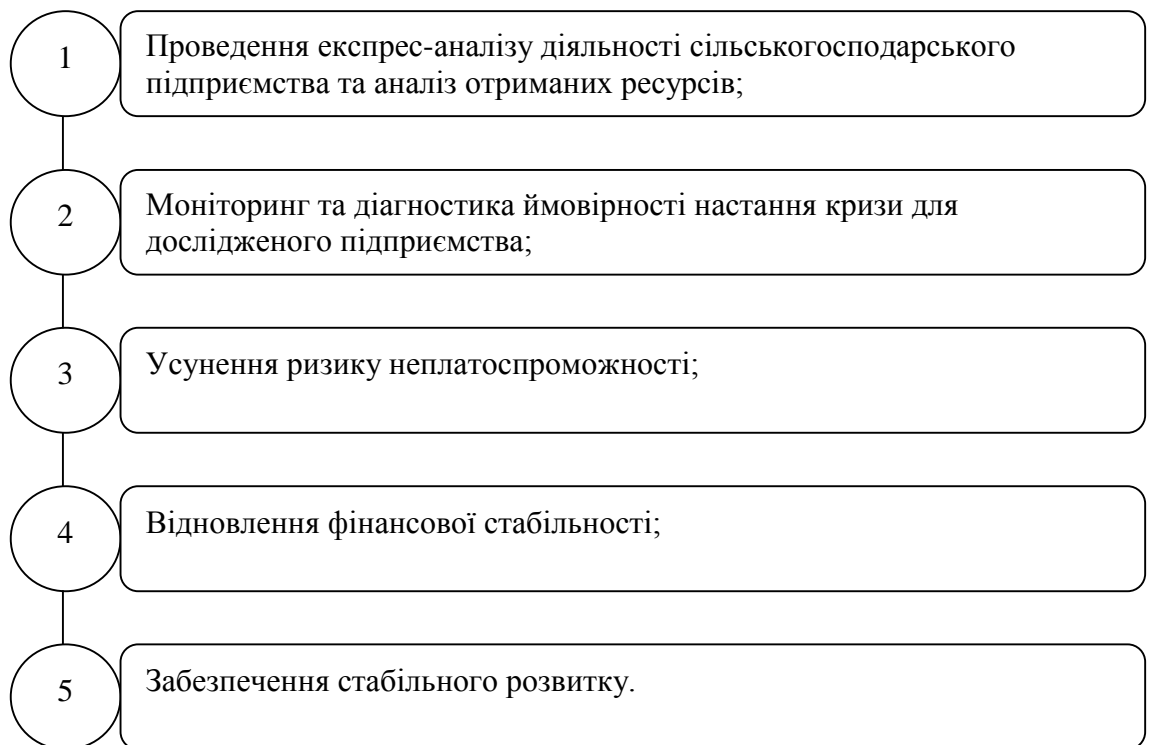

Рис. 3.1. Алгоритм здійснення фінансової стабілізації сільськогосподарського підприємства

Перші два «кроки» управлінських дій є суто діагностичними та оцінювальними. Їх основною ознакою є те, що керівник, який надає значної

уваги успішній діяльності підприємства, матиме оперативну інформацію і вчасно зможе спрогнозувати ймовірність настання кризи. Для деяких управлінців, особливо вітчизняних сільськогосподарських підприємств, здійснення моніторингу та діагностики кризи є досить проблематичними через відсутність професійних знань та практичного досвіду менеджерів. За таких умов до антикризових заходів вдаються уже за настання моменту неплатоспроможності. Щоб уникнути такої ситуації, менеджмент підприємства має завчасно підготуватись до її виникнення, здійснивши такі заходи:

- надати повноваження щодо проведення систематичного аналізу фінансової звітності для внутрішніх потреб конкретній людині, як правило, одному з працівників бухгалтерії, що найчастіше і практикується;

- ввести посаду фахівця-аналітика з антикризового менеджменту, пропозиції якого допоможуть уникнути проблеми.

З метою усунення причин з неплатоспроможності підприємства (третій крок алгоритму) практикою антикризового управління напрацьовано багато різноманітних заходів. Неплатоспроможність характеризується ситуацією, коли позитивний грошовий потік перевищує негативний. У такому стані дозволяється приймати різні управлінські рішення, які допускають певні втрати, ціною яких можна домогтися відновлення платоспроможності підприємства.

Передусім, виходом з такої ситуації може бути збільшення грошових надходжень або зменшення оборотних коштів шляхом економії. Збільшення грошових надходжень може досягатись завдяки розпродажу готової продукції, товарів, не використовуваних запасів або шляхом переведення інших активів підприємства у грошову форму. Ліквідація об'єктів основного виробництва допускається лише у крайньому разі, оскільки продаж основних засобів доводиться здійснювати за ціною, нижчою від балансової вартості.

Водночас, починають виникати проблеми з кредиторами. Тому всі кошти, що надходять підприємству, блокуються і списуються на їх користь.

Таким чином, резервами збільшення грошових надходжень в умовах неплатоспроможності можуть бути: продаж короткострокових фінансових вкладень; продаж дебіторської заборгованості; продаж запасів готової продукції; продаж надлишкових виробничих запасів; продаж нерентабельних виробництв та об'єктів невиробничої сфери.

Оптимально можливим рішенням щодо організації та перебігу кризової ситуації на сільськогосподарських підприємствах є підтримання швидкості обертання обігових коштів, зважаючи на те, що саме за їх допомогою у майбутньому буде поліпшуватись рентабельність. Відновлення фінансової стійкості на четвертому етапі реалізації алгоритму включає такі заходи як зниження неефективних витрат за рахунок скорочення виробництва або продажу не використовуваних необоротних активів. Так, серед способів відновлення фінансової стійкості виділяють:

1. Припинення виробництва нерентабельної продукції. У сільськогосподарських підприємствах це досить проблематично, оскільки призупинити виробництво нерентабельних видів продукції рослинництва можна лише на початку посівного періоду. Можливим варіантом є переорієнтація виробництва рослинництва і тваринництва на більш рентабельну сферу до початку операційного циклу.

2. Виведення зі складу підприємства витратних об'єктів, якщо такі існують, або переведення їх до складу дочірніх. Однак, специфіка сільського господарства вимагає підтримання у складі виробничих підприємств низки допоміжних та обслуговуючих потужностей. У такому випадку оптимальним варіантом може стати об'єднання з аналогічними сусідніми господарствами у кооперації.

3. Поліпшення організації праці та оптимізація зайнятості на підприємстві. Цей процес у сільськогосподарських підприємствах також має свою специфіку, пов'язану з сезонністю праці та зайнятістю працівників, залежно від напрямів виробництва. Оскільки скорочення основних працівників на підприємстві – захід непопулярний в умовах кризи, доцільно

було б відмовитися від додаткових виплат і надбавок, зняття окремих соціальних пільг тощо. Але, при цьому, слід дотримуватись порад спеціалістів, бо можливе зниження мотивації призведе до погіршення якості праці, відтоку кваліфікованих кадрів.

Слід зазначити, що економія фонду заробітної плати, якщо вона була проведена зважено та мала ефективні наслідки, є дієвим інструментом антикризового менеджменту. Зокрема, іноді на практиці вдаються до застосування такого прийому: якщо зарплата виплачувалась нерегулярно, то адміністрація оголошує про зменшення її суми, але виплати здійснюють регулярно.

Управління персоналом в умовах кризи має супроводжуватись такими заходами як психологічна та антистресова підготовка, підтримка комунікацій і готовності працювати спільно у неординарних, критичних умовах, пов'язаних із підвищеними психічними та фізичними навантаженнями. В умовах кризи управлінські компетенції мають дуже високу змістовність, що виявляється у перерозподілі функцій керівництва з розпорядницьких у координаційні. Саме координаційні функції вимагають від персоналу чіткості та рішучих змін, набуваючи при цьому форми міцного управління в умовах обмеженості часу та перевантаженого графіка роботи.

4. Зменшення обсягів поточного фінансування. Здійснюється за допомогою реструктуризації боргових зобов'язань у таких формах:

- переуступки або продажу боргових зобов'язань з дисконтом;
- конвертації боргів у статутний капітал, яка здійснюється шляхом розширення статутного фонду на розмір боргового зобов'язання або через поступку власниками підприємства частини своєї частки (пакета акцій, паю) з відповідним включенням кредитора до числа власників підприємства;
- укладання форвардних контрактів на постачання продукції підприємства у майбутньому за фіксованою ціною, тобто надання можливості зарахувати свої борги кредитору шляхом отримання авансу на довгострокові постачання продукції підприємства. Основна вимога при цьому – контрактна

ціна повинна перевищувати або бути рівною собівартості продукції в майбутньому.

Забезпечення стабільного розвитку сільськогосподарського підприємства на останньому етапі алгоритму фінансової стабілізації можливе при збільшенні грошового потоку від основної діяльності підприємства. У після кризовий період актуальними є стратегії, спрямовані на оптимізацію виробництва, ефективне ціноутворення, зміцнення позицій на ринку та раціоналізацію управління. Передумовами та основними характеристиками стабільного розвитку на підприємстві є його спроможність відповідати за своїми зобов'язаннями у повному обсязі (надання споживачеві продукції за прийнятною ціною, необхідної якості та у визначені терміни, в потрібний час і в потрібному місці).

Для досягнення фінансової стійкості та стабільного розвитку підприємства слід здійснювати ефективне управління внутрішніми чинниками, які впливають на його діяльність. Таке управління передбачає:

- використання оптимальних напрямів ефективного розширення активів;
- ефективне використання необоротних активів;
- раціоналізацію складу і структури поточних активів та ділової активності;
- оптимізацію структури фінансових ресурсів;
- мобілізацію залученого капіталу;
- недопущення отримання збитків та підвищення рентабельності підприємств;
- ефективне використання дієвих спрощених режимів оподаткування для сільськогосподарських підприємств;
- оптимізацію амортизаційної політики;
- забезпечення самофінансування;
- оптимізацію кредитної політики;
- реструктуризацію.

Основними напрямками та завданнями в удосконаленні механізму фінансової рівноваги повинні бути:

- поліпшення управління власними оборотними та необоротними коштами шляхом оптимізації складу і структури поточних активів, зниження вартості формування фінансових ресурсів підприємства;

- раціоналізація руху грошових потоків за допомогою модернізації системи фінансового планування;

- розробка ефективного фінансового контролінгу на сільськогосподарських підприємствах, який включатиме визначення його мети, об'єкта, спрямованості, видів і сфер діяльності;

- створення системи моніторингу фінансового стану і формування відповідних управлінських заходів антикризового характеру.

Слід зазначити, що у сільськогосподарських підприємствах, які перебували у кризі, досягнення фінансової рівноваги здійснюється найчастіше за рахунок збільшення вхідних та зменшення вихідних грошових потоків у кризові періоди. Збільшення вхідних грошових потоків у період стабілізації досягається за рахунок проведення таких основних заходів:

- 1) стимулювання збуту основної продукції;
- 2) освоєння додаткового власного або залученого капіталу;
- 3) удосконалення оптимізації оборотних активів;
- 4) мобілізація внутрішніх резервів самофінансування;
- 5) розширення або диверсифікація діяльності.

Супровідним має бути скорочення вихідних грошових потоків, яке досягається шляхом:

- 1) зменшення поточних виплат у рамках операційної діяльності;
- 2) реструктуризації кредиторської заборгованості;
- 3) перегляду дивідендної політики.

Для впровадження ефективного превентивного антикризового управління на сільськогосподарських підприємствах мають бути залучені спеціально підготовлені і навчені спеціалісти з базовими основами

антикризового менеджменту. Завдання, які ставляться перед антикризовим менеджером полягають у наступному:

- встановлення стратегічних і тактичних цілей відповідно до чинних вимог до них;
- прийняття нестандартних управлінських рішень відповідно до господарських проблем підприємства;
- формування індикаторів або показників «кризового поля»; використання апробованих у зарубіжній практиці методів, прийомів та способів прийняття управлінських рішень;
- формування плану реструктуризації, санації та підвищення ліквідності підприємства.

Антикризовий менеджер одночасно з антикризовою групою виконує завдання щодо впровадження антикризового управління та формує можливості для розвитку виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств, що, в свою чергу, відображає спроможність підприємства до подолання стресових або надзвичайних подій на ринку. Формування системи антикризового управління є перспективною складовою у загальній організаційній системі управління підприємством.

На сьогодні виникає вкрай необхідне завдання розробки і впровадження підходів до управління проектами антикризового управління й фінансового оздоровлення підприємств, які могли б дозволити керівництву ефективно і максимально безболісно реалізувати програмні докорінні заходи щодо перебудови своєї діяльності відповідно до вимог ринку.

Здатність підприємства до стратегічного антикризового менеджменту та можливість реалізації антикризових стратегій визначаються умінням:

- 1) моделювати ситуацію (з допомогою функціональних бізнес-моделей і процесів їх взаємодії);
- 2) усвідомлювати необхідність змін для виходу з кризи;
- 3) розробляти стратегію змін;

4) використовувати в ході змін надійні методи управління проектами (MS Project, Primavera P3e/c та ін.);

5) втілювати стратегію у життя.

Виявлені у діяльності сільськогосподарських підприємств проблеми роблять актуальною реалізацію стратегії антикризового управління. Залежно від чинників вибору, в роботі пропонуються найбільш типові альтернативні варіанти здійснення антикризових стратегій, представлені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 - Найбільш типові антикризові стратегії для сільськогосподарських підприємств

Типи альтернативних антикризових стратегій	Фактори, що визначають вибір стратегії	
	Зовнішні фактори	Внутрішні фактори
1	2	3
Посткризове організаційне структурування	Спостерігається тенденція до збільшення попиту на сільськогосподарську продукцію. Помірна конкуренція в галузі. Гнучка цінова політика всередині галузі. Є попит на продукцію і в інших суміжних областях.	Позиція менеджерів спрямована на збереження бізнесу, виявлення резервів, пошук нових підходів. Є можливість економії витрат Криза зайшла далеко, але не набула незворотного характеру
Виживання	Тенденція до збільшення попиту, частіше платоспроможного, на сільськогосподарську продукцію відсутня, також як і тенденція спаду. Тиск конкурентів. Жорстка цінова політика всередині галузі. Пропозиція перевищує попит.	Менеджмент орієнтований на традиційно-сформовані практики. Є вільний доступ до ресурсів. Співвідношення «ціна-витрати» наближене до нуля.
Ринкової адаптації	Менеджмент орієнтований на традиційно-сформовані практики. Є вільний доступ до ресурсів. Співвідношення «ціна-витрати» наближене до нуля.	Менеджери швидко реагують на зміну зовнішнього середовища. Є досвід виходу з кризи. Висока мотивація персоналу на досягнення результату. Пошук нових підходів. Сприятливе співвідношення «ціна-витрат».

1	2	3
Змін або організованого відступу (ліквідація чи скорочення)	Спостерігається спад попиту на певну сільськогосподарську продукцію. Жорстка конкуренція. Системна криза в галузі. Жорстка цінова політика.	Менеджери налаштовані на скорочення виробництва продукції, закриття нерентабельних виробництв. Несприятливе співвідношення «ціна-витрати».

У таблиці 3.1 представлено перелік типових антикризових стратегій передбачено необхідність застосування антикризового управління на всіх етапах життєвого циклу підприємства. Так, на стадії становлення і зростання використовується стратегія виживання і ринкової адаптації; на стадії зрілості – стратегія реструктуризації і відсікання зайвого; на стадіях кризи або спаду – стратегії посткризового організаційного структурування і змін або організованого відступу (ліквідація чи скорочення). Сільськогосподарськими підприємствами в умовах кризи можуть бути застосовані такі види стратегій:

- Стратегія управління матеріальними ресурсами в умовах кризи. В період кризи матеріальні ресурси (будівлі, машини, обладнання, інструменти, сировина і т. д.) підприємства мають використовуватись набагато раціональніше, ніж у часи стабільного розвитку. З цією метою, підприємство повинно використовувати ресурси економічно ефективно, так, щоб пом'якшити складні умови, створені кризою. Для запобігання втратам матеріальних ресурсів слід вживати серйозних заходів економії. Однак залежно від умов, повинно бути забезпечено перетворення певної частини наявних ресурсів у грошові кошти.

- Стратегії щодо оптимізації фінансових ресурсів в умовах кризи. У кризовий період забезпечення ресурсами має бути достатнім для відновлення стабільності і формування можливості зміцнення фінансового потенціалу. Зі стратегічної точки зору, в якості основної переваги є можливість збереження достатньої ліквідності. З іншого боку, підприємство має віднайти напрями для перетворення короткострокових фінансових зобов'язань у довгострокові.

- Стратегії щодо платоспроможності споживачів. Така стратегія залежить від структури ринку, яка впливає з основних умов попиту і пропозиції. Їх взаємодія в періоди кризи вимагає перегляду відносин у діловому середовищі підприємства, на ринку і серед клієнтів.

- Стратегії щодо людських ресурсів в умовах кризи. У процесі кризи підприємства розглядають робочу силу як першочерговий елемент економії витрат. З цією метою практикують тимчасове звільнення працівників. Однак, такий захід викликає значну втрату мотивації і морального духу, хоча й має свої перспективні результати. Подолання кризи є можливим за правильного вибору і застосування кризової стратегії.

Після подолання кризи, починається новий період у діяльності підприємства, який має будуватися на окремій після кризовій стратегії:

- Стратегії посткризового організаційного структурування. Для визначення масштабів діяльності в посткризовий період, в першу чергу, повинна бути проаналізована поточна ситуація, особливості діяльності та наявні ресурси підприємства. Після визначення динаміки активності розвитку чи функціонування підприємства, повинна бути ідентифікована мета здійснюваної діяльності.

- Посткризові стратегії змін. Зміни у після кризовому періоді у стратегії підприємства є неминучими. Оцінка посткризової організаційної психології повинна стати відправною точкою організаційного процесу змін. Наступними заходами щодо посткризового управління можуть бути – створення нової гнучкої організаційної структури, яка б адаптувалася до організаційних змін у більш короткі терміни. Іншим питанням, що вимагає зміни у посткризовому періоді є управлінський підхід. Слід розглядати можливі періоди кризи як періоди, що вимагають, швидких та виважених управлінських рішень та заходів.

Першочергова роль у налагодженні антикризового управління належить людському фактору, здатному розв'язувати ці складні питання. Для цього

необхідна кваліфікована командна робота. Група (команда) з антикризового управління у сільськогосподарському підприємстві може включати:

- лідера, здатного нести відповідальність за визначення курсу дій і здійснювати контроль за ритмічністю роботи групи. Для цієї роботи, як правило, залучають спеціально підготовленого фахівця;

- кризового аналітика, який зможе здобувати та опрацьовувати інформацію із соціальних мереж: медіа і Інтернету, спостерігатиме за розвитком ситуації в режимі реального часу, консультуватиме групу.

- спеціаліста з оформлення документації, функції якого полягають в документуванні розгортання та перебігу кризи.

За призначенням керівника у сільськогосподарському підприємстві може бути створена така антикризова група (команда), яка б складалася з лідера (керівника) та економіста чи бухгалтера (працівника підприємства, якого доцільно було б навчити антикризовому управлінню на курсах з підвищення кваліфікації), завдання якого полягатиме у здійсненні моніторингу та діагностики кризи.

Група покликана виявляти ранні ознаки розвитку кризи, здійснювати діагностику їх причин і попереджувальні антикризові заходи. Організацію групи слід проводити у такій послідовності:

- 1) виявлення та визначення кола питань, для вирішення яких і формується група внутрішнього антикризового контролю;

- 2) визначення функцій, необхідних для досягнення цілей тактичного і стратегічного розвитку підприємства;

- 3) розроблення проекту «Положення про групу внутрішнього антикризового контролю»;

- 4) інтеграція групи внутрішнього антикризового контролю з іншими структурами у системі управління підприємства;

- 5) розроблення внутрішніх стандартів перевірки.

Таким чином, створення групи внутрішнього антикризового контролю дозволить планувати і здійснювати профілактичні антикризові заходи та

організувати моніторинг роботи усіх структурних підрозділів підприємства. Ефективність господарської діяльності будь-якого підприємства, його тривале і стійке положення на ринку повністю залежить від того, наскільки воно функціонально та організаційно підготовлене для запобігання розвитку будь-яких кризових процесів. Результати антикризового управління та оцінку його ефективності слід розраховувати на основі:

- виявлення тенденцій до поліпшення та оптимізації основних показників фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств та підтримування їх фінансової стійкості;

- визначення оптимальної межі до поліпшення показників ліквідності й платоспроможності, ділової активності і рентабельності;

- оцінка оперативності здійснення антикризових заходів та ефекту від їх проведення з розрахунку на одиницю часу;

- поліпшення культури управління на сільськогосподарському підприємстві, зменшення конфліктів та психологічного навантаження на персонал.

Отже, організація системи антикризового управління є основою забезпечення стійкого економічного стану сільськогосподарських підприємств. Тому призначення антикризового менеджера та формування внутрішньої групи антикризового контролю має складати підґрунтя для організації та здійснення антикризового управління.

3.3 Реструктуризація виробництва, як захід фінансової санації

Економічні реалії сьогодення майже щодня нам демонструють, що збиткова діяльність підприємства, нераціональне розміщення його фінансових ресурсів або низький рівень рентабельності призводять до незадовільного фінансово-економічного стану підприємства, яке дуже швидко може призвести до банкрутства.

Підвищенню конкурентоспроможності продукції підприємства, а отже і формуванню позитивних грошових потоків від її реалізації, сприяє реалізація таких заходів: удосконалення управління виробничим або торговельно-технологічним процесом, зміна технологічної основи виробництва (в торгівлі - закупівля та організація продажу товарів), корегування номенклатури продукції (робіт, послуг) з метою виключення неприбуткових видів, товарної та регіональної диверсифікації діяльності, зміни цільової орієнтації на певний сегмент ринку або вид продукції, освоєння випуску нових конкурентоспроможних видів продукції; формування власної товарної марки підвищення ефективності використання виробничих ресурсів, удосконалення нормування їх витрачання, мінімізація браку та відходів тощо [24,75].

З фінансового аналізу ТОВ «Агро – Вільне» бачимо, що підприємство перебуває у фінансовій нестабільності. Для того, щоб підприємство вивести з цієї нестабільності, треба провести реструктуризацію виробництва.

Один із заходів фінансової санації є випуск нової продукції. Тому доцільно спроектувати виробництво соняшникової олії.

Даний план розроблено для ТОВ «Агро - Вільне» з метою створення нормативної бази для організації власного переробного виробництва, а саме виробництва соняшникової олії, а також обґрунтування придбання технологічного обладнання.

Підприємство ТОВ «Агро – Вільне» спеціалізується на виробництві продукції рослинництва, має розвинену матеріально-технічну базу, власні складські приміщення, обладнання для очищування, сушки та підготовки для зберігання своєї продукції. Діяльність підприємства протягом останніх років характеризується стабільністю обсягів виробництва основної продукції, існуванням налагоджених схем збуту продукції. Підприємство має в своєму розпорядженні 2304,11 га ріллі, 40 % яких щорічно засіваються соняшником.

Специфіка діяльності підприємства зумовлює посилену дію сезонного фактора, тобто кошти в економіку підприємства надходять не в періоди несення ним найбільших витрат. До того ж схеми взаємодії підприємства з

клієнтами оснований на використанні здебільшого бартерних розрахунків за послуги, що надаються. Саме останні дві обставини зумовлюють намагання підприємства реалізувати в рамках своєї структури новий проект, що приносить би стабільний ритмічний дохід, а до того ж збільшував прибутки підприємства. Досягти цього можна шляхом поглиблення переробки сировини, що виробляється в підприємстві.

Підприємство спеціалізується на виробництві та реалізації продукції рослинництва, має розвинену матеріально-технічну базу та досвід виробництва високоякісної продукції. При цьому товарний соняшник має досить велику питому вагу в структурі виробництва та реалізації продукції. До того ж на сьогодні підприємство використовує сорти з олійністю понад 50 % та урожайністю понад 20 ц/га.

Як показують проведені дослідження, на сьогоднішній день досить ефективним напрямом розвитку переробки власної продукції сільськогосподарського підприємства є виробництво високоякісної соняшникової олії. Не дивлячись на досить високу ресурсоємність цього процесу, ціновий розрив між вартістю вихідної сировини (товарного соняшнику) та готової продукції (соняшникової олії високих ступенів очищення) значно більший ніж в інших галузях переробки продукції рослинництва. Більше того, соняшникова олія досить легко знаходить свій збут на внутрішньому та зовнішньому ринках, чисельність споживацької аудиторії цього товару достатньо велика та структурована. Соняшникова олія є продукцією кінцевого споживання, а також може використовуватися як сировинний компонент інших технологічних процесів в харчовій галузі, що зумовлює її маркетингові переваги. Більше того, експорт соняшникової олії є звільненим від оподаткування митом на відміну від експорту товарного соняшника, що за умови зростання обсягів виробництва може стати для підприємства додатковим важелем підвищення ефективності своєї діяльності.

Таким чином, за результатами абстрактно-логічного аналізу та результатами проведених кон'юнктурних досліджень найбільш доцільним

шляхом розширення діючого бізнесу підприємства є реалізація проекту з переробки товарного соняшнику власного виробництва в олію.

Площа рілля підприємства, що зайнята посівами соняшнику у 2019 році склала 922,0 га. При середній урожайності соняшника 20 ц/га річний обсяг виробництва товарного соняшника складатиме 1844 т. Саме цей обсяг виробництва соняшнику і є об'єктом технологічного процесу переробки його в соняшникову олію.

До того ж при застосуванні високопродуктивного обладнання доречним є придбання сировини в інших постачальників, її переробка та продаж готової продукції, або надання іншим товаровиробникам послуг з переробки їх врожаю.

Щодо товарної політики, то номенклатура продукції зумовлена специфікою проекту та технічними характеристиками обладнання, яке дозволяє при переробці товарного соняшнику з олійністю близько 50 % отримувати 42 % екструдованої очищеної олії, а при його подальшій доробці 96 % гідратованої вимороженої олії та 92 % дезодорованої рафінованої олії.

Базовим методом ціноутворення при реалізації даного проекту доцільно використовувати комбінацію конкурентного методу з моніторингом витрат на виробництво продукції. Кон'юнктурні характеристики ринку олії на сьогоднішній день такі, що вплив витрат виробництва на формування цін є досить сильним. Таке становище зумовлено досить великими обсягами внутрішнього виробництва на фоні зростаючої ємності внутрішнього ринку та росту експорту даної продукції.

Основними споживачами соняшnikової олії є роздрібні споживачі, оптові торговельні посередники та підприємства, що використовують соняшникову олію, як сировинний компонент своїх технологічних процесів. При цьому специфіка продукції, яка виробляється в країні сьогодні така, що ця продукція є досить якісною, що дозволяє експортерам збільшувати обсяги своїх поставань. При цьому якість продукції з кожним роком зростає за суб'єктивних та об'єктивних обставин, зокрема, конкурентного характеру.

Щодо вибору каналу розподілення продукції на ринку, використання комунікаційних заходів та методів просування продукції, то враховуючи обсяг реалізації та можливість забезпечення постійної якості олії протягом року доцільним є пошук постійних покупців, якими мають стати представники зазначених вище споживацьких груп, яких найбільше цікавить однорідність якості різних товарних партій.

Отже, каналом розподілу має стати прямий збут продукції постійним клієнтам, а комунікаційні заходи мають забезпечити можливість вибору таких покупців з - поміж представників цільової споживацької аудиторії.

Технологічне устаткування, що використовується при реалізації проекту, а саме комплект обладнання для виробництва та очищення соняшника, приведений в табл.3.2.

Цей комплект є напівавтоматичним. Його продуктивність складає 1000 кг/годину по сировині. Комплект обладнання включає 4 відділення, що в напівавтоматичному режимі обслуговують всі стадії технологічного процесу, а саме підготовку соняшнику до лущення та доочищення, віджим та фільтрацію, гідратацію та вимороження, рафінацію та дезодорацію.

Таблиця 3.2 - Склад комплекту технологічного обладнання та його вартість

Найменування одиниці обладнання	Продуктивність по сировині, кг/год	Потужність, кВт/г	Кількість, шт.	Вартість одиниці обладнання, тис.грн.	Разом, тис.грн.
1	2	3	4	5	6
Шнек точної загрузки	3000	1,5	1	16,9	16,9
Насіннерушка з аспіраційною системою	1000	11	1	125,0	125,0
Сепаратор	450	8	3	42,6	127,8
Шнековий транспортер	500	6	2	87,4	174,7

Продовження таблиці 3.2

1	2	3	4	5	6
Комплекс віджиму рослинної олії	1050	34	1	497,0	497,0
Фільтр-прес	1000	9	1	70,7	70,7
Установка гідратації, виморожування, дезодорації та рафінації	1000	60	1	1620,0	1620,0
Разом		129,5			2632,1

З таблиці 3.2 бачимо, що вартість обраного комплексу обладнання з ПДВ складає 2632,1 тис.грн., вартість монтажних, пусконаладжувальних робіт та гарантійного обслуговування виробником протягом 1 року складає 10 % від ціни тобто 263,2 тис.грн. Обладнання потребує будівництва приміщення загальною площею 479 м², вартість якого складатиме 520,0 тис.грн., отже капітальні витрати при реалізації проекту у 2019 р. складатимуть 3415,3 тис.грн. Ці витрати покриваються за рахунок власник вкладень власника підприємства, або за рахунок інвестицій зі сторони.

Виходячи з вказаного, продуктивність обладнання становити 1000 кг/годину. Загальна потужність переробки соняшника на рік складає 6000 т. При двозмінному режимі роботи (тривалість зміни 12 годин) та п'ятиденному робочому тижні, обладнання дасть змогу залучати додаткову сировину або надавати додаткові послуги з переробки давальницької сировини.

Розрахуємо обсяг виробництва та реалізації соняшникової олії (табл. 3.3) виходячи з річного обсягу переробки власного товарного соняшнику 1844,0 т., та 4000 т. послуги з переробки давальницької сировини.

Таблиця 3.3 Надходження від реалізації соняшникової олії в 2020 р.

Найменування готової продукції	Обсяг переробки сировини, т	Вихід готової продукції, %	Кількість готової продукції, т	Ціна реалізації, тис.грн./т	Виручка від реалізації, тис.грн.
Очищена, гідратована, рафінована дезодорована виморожена соняшникова олія	1844,0	37	682,3	18,5	12622,5
Шрот соняшниковий	1844,0	58	1069,5	3,6	3850,2
Послуги по переробці	4000,0			2,3	9200,0
Разом, виторг від реалізації					25672,7

Таким чином в табл. 3.3 бачимо, що при реалізації 682,3 тон олії та 1069,5 тон шроту за середніми ринковими цінами підприємство матиме змогу отримувати 16472,7 тис.грн. доходу. При наданні додаткових послуг по переробці на давальницьких умовах, підприємство зможе залучити 9200,0 тис.грн. При розробці комплексу маркетингових заходів доцільним є обґрунтування товарної, цінової, комунікаційної політики підприємства та політики розподілення товару на ринку.

Експлуатація технологічного обладнання для виробництва соняшникової олії, пов'язана з виникненням таких поточних витрат:

- на сировину;
- на електроенергію;
- на оплату праці виробничого персоналу;
- на воду для технологічних цілей;
- на ремонт та технічне обслуговування обладнання;
- на амортизацію;
- на пакування продукції;
- адміністративних;

- загальновиробничих;
- інших.

Витрати на сировину для розрахунку включатимуть витрати на власну сировину згідно з собівартістю виробництва у 2019 р. Так у 2019 р. валовий збір врожаю соняшника склав 1844,0 т. Середня собівартість виробництва однієї тони соняшника склала 5,85 тис.грн. Добуток двох показників складає 10787,4 тис.грн. Таким чином, витрати на сировину власного походження складають 10787,4 тис.грн..

Витрати на електроенергію розраховуються виходячи з продуктивності 1 т/год, встановленої потужності електричного обладнання, коефіцієнту його одночасної роботи, який для даного обладнання дорівнює 0,8, тривалості роботи обладнання та ціни 1 кВт.- години електроенергії.

Розрахунок витрат на електроенергію приведений в формулі 3.1

$$E = \frac{C * (Hф * П * К)}{1000} \quad (3.1)$$

де Ц - ціна 1 кВт.год електроенергії, грн.

Hф - номінальний фонд роботи обладнання, год

П – встановлена потужність, кВт

К - коефіцієнту одночасної роботи

$$E = \frac{2,75 * (6000 * 129,5 * 0,8)}{1000} = 1709,4 \text{ тис. грн..}$$

У формулі 3.1 вказано, що при максимальній роботі обладнання підприємство сплатить 1709,4 тис.грн за спожиту електроенергію.

Витрати на оплату праці виробничого персоналу включають заробітну плату згідно з кількістю відпрацьованого часу та середньої тарифної ставки і нарахувань на фонд оплати праці.

Розрахунок оплати праці виробничого персоналу (2 чол. на зміну) приведено в табл. 3.4.

Таблиця 3.4 - Витрати на оплату праці виробничого персоналу

Категорія персоналу	Чисельність, чол.	Заробітна плата за місяць, тис.грн.	Фонд оплати праці, тис.грн.	Нарахування на фонд заробітної плати, тис.грн.	Фонд заробітної плати з нарахуваннями, тис.грн.
Оператор	3	10,8	32,4	7,13	39,5
Помічник оператора	3	8,64	25,92	5,7	31,6
Разом за місяць					71,1
Разом за рік					853,8

З таблиці 3.4 бачимо, що річний фонд заробітної плати з нарахуваннями становить 853,8 тис.грн.

Витрати на воду для технологічних потреб розраховуються виходячи з норми витрачання води та вартості 1 м³ води.

Витрати на воду для технологічних потреб розраховані в формулі 3.2

$$ВВ = \frac{Ц*(О*Нв)}{1000} \quad (3.2)$$

де Ц - ціна 1 м³ води, грн

О - обсяг переробки, т

Нв - норма витрачання води, м³/т

$$ВВ = \frac{22,00*(5844,0*0,03)}{1000} = 3,9 \text{ тис. грн}$$

З формули 3.2 бачимо, що при переробці 5844 т. соняшнику, кількість спожитої води становить 176 м³, вартість якої становить 3,9 тис.грн.

Витрати на ремонт обладнання для 1-го року не розраховуються, адже обладнання знаходиться на гарантійному обслуговуванні виробника. Витрати

на технічне обслуговування приймаємо укрупнено на рівні 150,0 тис.грн. на рік.

Витрати на амортизацію розраховані в формулі 3.3. Сума амортизаційних відрахувань розрахована прямолінійним методом. Строк корисного користування основних засобів встановлено 15 років.

$$A = \frac{Бв}{Ст} \quad (3.3)$$

де - Бв - балансова вартість об'єкту, тис.грн.

Ст - Строк корисного користування основних засобів

$$A = \frac{2846,1}{15} = 189,7$$

В формулі 3.3 бачимо, що сума амортизаційних відрахувань становить 189,7 тис.грн.

Розрахунок адміністративних витрат приведений в таблиці 3.5.

Адміністративні витрати включають оплату праці адміністративно-управлінського персоналу та обслуговуючого персоналу, а також витрати на службові відрядження, придбання канцелярських та витратних матеріалів.

Таблиця 3.5 - Витрати на оплату праці адміністративного персоналу

Категорія персоналу	Чисельність, чол.	Заробітна плата за місяць, тис.грн.	Фонд оплати праці, тис.грн.	Нарахування на фонд заробітної плати, тис.грн.	Фонд заробітної плати з нарахуваннями, тис.грн.
Начальник виробництва	1	15,5	15,5	3,4	18,9
Технолог	1	11,8	11,8	2,6	14,4
Комірник	1	9,6	9,6	2,1	11,7
Разом за місяць					45,0
Разом за рік					540,0

Данні таблиці 3.5 свідчать, про те, що річний фонд оплати праці адміністративного персоналу складає 540,0 тис.грн.

Витрати на відрядження в складі адміністративних витрат приймаємо укрупнено на рівні 10,0 тис.грн./рік. Таким чином, сума річних адміністративних витрат складатиме 550,00 тис.грн.

Загальновиробничі витрати включають витрати на опалення та утримання виробничих та адміністративних приміщень та ін. Розмір загальновиробничих витрат приймаємо на рівні 50 % фонду оплати праці виробничого персоналу, тобто річна сума цих витрат складатиме 426,9 тис.грн.

Інші витрати включають витрати на оплату послуг банківських установ та непередбачені витрати. Розмір інших витрат у розрахунку складає 1 % від вартості сировини, що переробляється, а саме 107,9 тис.грн./рік.

Система загальних поточних витрат, пов'язаних з реалізацією проекту приведена в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6 - Річні поточні витрати на виробництво олії у 2020 р.

Статті витрат	Сума, тис.грн.
Сировина	10787,4
Електроенергія	1709,4
Оплата праці виробничого персоналу з нарахуваннями	853,8
Вода для технологічних потреб	3,9
Ремонт та технічне обслуговування обладнання	150,0
Амортизаційні відрахування	189,7
Адміністративні витрати	550,0
Загальновиробничі витрати	426,9
Інші витрати	107,9
РАЗОМ	14779,0

З таблиці 3.6 бачимо, що при переробці 1844 т. власного соняшнику, та наданні послуг стороннім організаціям в переробці 4000 т. соняшнику, річні поточні витрати в 2020 р. складуть 14779,0 тис.грн.

Показники економічної ефективності приведені в таблиці 3.7

Таблиця 3.7 - Показники економічної ефективності поточної діяльності за 2020 рік

Показник	Значення, тис.грн
Виручка від реалізації та надання послуг, грн.	25672,7
Витрати на виробництво, грн.	14779,0
Зобов'язання з ПДВ, грн.	4278,9
Кредит з ПДВ, грн.	569,2
ПДВ до бюджету, грн.	3709,7
Балансовий прибуток, грн.	7184,0
Податок на прибуток, грн.	1293,1
Чистий прибуток, грн.	5890,9

Таблиця 3.7 показує, що за період 2020 року сільськогосподарське підприємство ТОВ «Агро – Вільне», при здійсненні комерційного плану виробництва соняшnikової олії, зможе отримати 5890,9 тис.грн. чистого прибутку.

Виходячи з того, що розмір капітальних вкладень в реалізацію проекту складає 3415,3 тис.грн., а сума річного прибутку – 5890,9 тис.грн., період окупності капітальних вкладень складе 0,6 роки.

Як показують розрахунки надходжень коштів в ході здійснення підприємством виробничо-комерційної діяльності та розрахунки поточних витрат, що пов'язані з реалізацією проекту доводять, що даний вид діяльності відповідає цілям та задачам пошуку шляху диверсифікації бізнесу підприємства. А саме, він є ритмічним, прибутковим, таким, що не потребує

суттєвих капітальних вкладень та максимально ефективно використовує наявні на підприємстві матеріальні ресурси.

Висновок до розділу 3

Обґрунтовано, що механізм удосконалення управління фінансовою санацією повинен включати п'ять блоків, які мають охоплювати весь процес санації підприємства, а саме: механізм встановлення ймовірності банкрутства та прогноз тенденцій розвитку кризових явищ; механізм розробки комплексу організаційно – управлінських заходів, які допоможуть ліквідувати розвиток кризи, відновити платоспроможність та уникнути банкрутство в майбутньому; механізм встановлення ефективності реалізації санаційних заходів на підприємстві; механізм управління відносинами фінансової санації; інформаційне та кадрове забезпечення.

Таким чином, підсумовуючи, можна дійти до висновку, що використання зазначених в роботі механізмів фінансової стабілізації дозволить подолати причини фінансової кризи та суттєво покращити платоспроможність підприємств.

Запропоновано алгоритм здійснення фінансової стабілізації сільськогосподарських підприємств у такій послідовності: проведення експрес-аналізу діяльності з узагальненням отриманих результатів; моніторингу і діагностики ймовірності настання кризи; усунення ризику неплатоспроможності; відновлення фінансової стабільності; забезпечення стабільного розвитку. Для кожного з етапів фінансової стабілізації рекомендовано набір засобів і важелів антикризового управління.

Запропоновано перелік типових антикризових стратегій, який передбачає необхідність застосування антикризового управління на всіх етапах життєвого циклу підприємства. Так, на стадії становлення і зростання використовується стратегія виживання і ринкової адаптації; на стадії зрілості використовується стратегія реструктуризації і відсікання зайвого; на стадіях

кризи або спаду використовується стратегії посткризового організаційного структурування і змін або організованого відступу (ліквідація чи скорочення).

Обґрунтовано необхідність створення групи внутрішнього антикризового контролю із числа фахівців підприємства з метою здійснення антикризового моніторингу та підвищення ефективності управлінських рішень.

Сьогодні досить ефективним напрямом розвитку переробки власної продукції сільськогосподарського підприємства є виробництво високоякісної соняшникової олії. Не дивлячись на досить високу ресурсоемність цього процесу, ціновий розрив між вартістю вихідної сировини (товарного соняшнику) та готової продукції (соняшникової олії високих ступенів очищення) значно більший ніж в інших галузях переробки продукції рослинництва. Більше того, соняшникова олія досить легко знаходить свій збут на внутрішньому та зовнішньому ринках, чисельність споживацької аудиторії цього товару достатньо велика та структурована. Соняшникова олія є продукцією кінцевого споживання, а також може використовуватися як сировинний компонент інших технологічних процесів в харчовій галузі, що зумовлює її маркетингові переваги. Більше того, експорт соняшникової олії є звільненим від оподаткування митом на відміну від експорту товарного соняшника, що за умови зростання обсягів виробництва може стати для підприємства додатковим важелем підвищення ефективності своєї діяльності.

Таким чином, за результатами абстрактно-логічного аналізу та результатами проведених кон'юнктурних досліджень найбільш доцільним шляхом розширення чинного бізнесу підприємства є реалізація проекту з переробки товарного соняшнику власного виробництва в олію.

За період 2020 року сільськогосподарське підприємство ТОВ «Агро – Вільне», при здійсненні комерційного плану виробництва соняшникової олії, зможе отримати 5890,9 тис.грн. чистого прибутку.

Виходячи з того, що розмір капітальних вкладень в реалізацію проекту складає 3415,3 тис.грн., а сума річного прибутку – 5890,9 тис.грн., період окупності капітальних вкладень складе 0,6 роки.

Як показують розрахунки надходжень коштів в ході здійснення підприємством виробничо-комерційної діяльності та розрахунки поточних витрат, що пов'язані з реалізацією проекту доводять, що даний вид діяльності відповідає цілям та задачам пошуку шляху диверсифікації бізнесу підприємства. А саме, він є ритмічним, прибутковим, таким, що не потребує суттєвих капітальних вкладень та максимально ефективно використовує наявні на підприємстві матеріальні ресурси.

ВИСНОВКИ

Розглянувши теоретико-організаційні основи управління фінансовою санацією підприємства зроблено наступні висновки.

Розкрито сутність економічної та фінансової кризи, яка проявляється у перевиробництві товарів відносно платоспроможного сукупного попиту, в масових банкрутствах підприємств, зростанні безробіття та інших соціально - економічних потрясіннях.

Враховуючи особливості функціонування та розвитку вітчизняних промислових підприємств виділено основу характерну рису кризи, яка полягає в тому, що криза може мати як негативні наслідки – порушує нормальну роботу підприємства, призводить до руйнації елементів соціально-економічної системи, або руйнації самої системи, так і позитивні наслідки – є поштовхом до впровадження інновацій, стимулом до позитивних змін в діяльності підприємства, тобто являється стрес – тестом, який дозволяє своєчасно виявити та ліквідувати вразливі місця на підприємстві.

На основі наукових праць вітчизняних та закордонних вчених досліджуючи особливості розвитку вітчизняних підприємств встановлено, що санація – це комплекс послідовних, взаємопов'язаних заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційного та соціального характеру, які спрямовані на виведення суб'єкта господарювання з кризи та відновлення або досягнення його прибутковості та конкурентоспроможності в довгостроковому періоді.

Управління фінансовою санацією – це цілеспрямований вплив суб'єктів санації (власників або зовнішніх суб'єктів) на підприємство – боржник через систему послідовних взаємопов'язаних заходів, з метою погашення заборгованості, попередження банкрутства, відновлення платоспроможності і досягнення прибутковості і конкурентоспроможності в довготерміновому періоді.

На теперішній час провадження справи про банкрутство в Україні регулюється Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», Господарським Кодексом України, Кодексом України з процедур банкрутства та іншими законодавчими актами України.

Для впровадження санації на практиці необхідно розробити організаційний механізм санації, який має відображати послідовність дій учасників цього процесу і фінансовий механізм, який має привести в дію оздоровчі заходи на підприємстві. Це пов'язано з тим, що будь – яка система, в тому числі і система управління санацією приводиться до дії відповідним механізмом.

Під організаційно-економічним механізмом санації підприємства розуміємо систему, яка включає взаємопов'язані організаційно-економічні елементи (санаційні заходи та інструменти), нормативно-правове, методичне, інформаційне і кадрове забезпечення, які спрямовані на активізацію запровадження та успішну реалізацію санації підприємства.

У результаті проведеного аналізу в другому розділі було визначено та обґрунтовано, що основні предмети діяльності аграрного підприємства ТОВ «Агро – Вільне» є:

- ведення товарного сільськогосподарського виробництва;
- вирощування зернових, технічних культур;
- виробництво, переробка, заготівля сільськогосподарської продукції, як на промисловому рівні, так і в населення за готівку;
- інші види діяльності, що не заборонені чинним законодавством.

На підприємстві встановлено лінійний тип управління. Лінійний тип організаційної структури управління характеризується лінійними формами зв'язку між ланками управління і, як наслідок, концентрацією всього комплексу функцій управління та вироблення управлінських дій в одній ланці управління.

Загальна площа сільськогосподарських угідь з кожним роком істотно не змінюється. У 2018 році загальна площа угідь склала 2565,71 га., що на 9,27 га. більше чим у 2016 році.

Важливою складовою процесу управління фінансово-господарською діяльністю підприємства та розробки санаційних заходів, запорукою збереження платоспроможності підприємства є його комплексна оцінка фінансового стану.

Аналіз фінансово-господарського стану підприємства, як правило, проводиться за допомогою фінансових коефіцієнтів (показників), які групуються наступним чином: показники оцінки майнового стану; показники оцінки фінансової стійкості; показники оцінки ліквідності; показники оцінки прибутковості; показники оцінки ділової активності; показники оцінки ринкової активності.

Проаналізовано фінансово-господарську діяльність ТОВ «Агро – Вільне» за 2016-2018 роки. Важливою складовою для роботи підприємства є оборотні активи, які характеризують сукупність майнових цінностей, які обслуговують поточну виробничо-комерційну діяльність і повністю використовуваних в процесі одного операційного циклу. Величина оборотних активів на ТОВ «Агро – Вільне» зменшилася на 2070 тис грн. або 7,6% з 27196 тис грн. до 25126 тис грн. Слід зазначити, що зменшення величини оборотних активів на ТОВ «Агро – Вільне», це негативний показник, показуючи що відбувається зменшення сукупності майнових цінностей підприємства, які обслуговують поточну виробничо-комерційну діяльність підприємства. Згідно балансу (Звіту про фінансовий стан) досліджуване підприємство залучало на протязі 2014-2018 рр. довгострокові і поточні зобов'язання. В порівнянні з 2014 роком у 2018 р. довгострокові зобов'язання збільшилися на 7557 тис.грн. , що є негативним показником. В свою чергу поточні зобов'язання збільшилися на 18100 тис.грн. Рентабельність сукупного капіталу в ТОВ «Агро – Вільне» на протязі 2016-2018 рр. була негативна (13,2%, 6,6% та 1,4%

відповідно). Це дозволяє стверджувати, що продуктивність ресурсів підприємства стрімко знижується.

Таким чином, аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «Агро – Вільне» показав, що фінансовий стан підприємства не задовільний, тобто присутня реальна криза – це не стійка платоспроможність, не достатня забезпеченість власними оборотними засобами та не ефективне їх використання, наявність не стійкого фінансового стану.

Отже, ТОВ «Агро – Вільне» потребує ведення нової політики, залученню нових кредитів, нових кадрів, зменшення собівартості продукції, необхідно оптимізувати структуру оборотних і необоротних активів і реінвестувати чистий прибуток в компанію і т.п.

У результаті проведеного аналізу ймовірності банкрутства було встановлено, що за 2016-2018 роки, становище виробника сільськогосподарської продукції значно погіршилось, всі чотири моделі показали тенденцію до зменшенню, що свідчать про високу ймовірність банкрутства. Тому, щоб підприємству ТОВ «Агро – Вільне» запобігти банкрутству та ліквідації, треба вести систему заходів, спрямовані на оздоровлення фінансово-господарської діяльності.

Завдяки проведенню санаційного аудиту вдасться значно підвищити ефективність та платоспроможність підприємства.

Санаційний аудит необхідно розглядати як комплекс заходів, які передбачають поглиблений аналіз фінансово-господарського стану підприємства-боржника, який знаходяться у фінансовій кризі, з метою його оздоровлення, задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів, реструктуризацію підприємства, боргів і капіталу та (або) зміну організаційно-правової та виробничої структури підприємства-боржника, запобігання банкрутству та його ліквідації.

В третьому розділі обґрунтовано, що механізм удосконалення управління фінансовою санацією повинен включати п'ять блоків, які мають охоплювати весь процес санації підприємства, а саме: механізм встановлення

ймовірності банкрутства та прогноз тенденцій розвитку кризових явищ; механізм розробки комплексу організаційно – управлінських заходів, які допоможуть ліквідувати розвиток кризи, відновити платоспроможність та уникнути банкрутства в майбутньому; механізм встановлення ефективності реалізації санаційних заходів на підприємстві; механізм управління відносинами фінансової санації; інформаційне та кадрове забезпечення.

Таким чином, можна дійти до висновку, що використання зазначених в роботі механізмів фінансової стабілізації дозволить подолати причини фінансової кризи та суттєво покращити платоспроможність підприємств.

Запропоновано алгоритм здійснення фінансової стабілізації сільськогосподарських підприємств у такій послідовності: проведення експрес-аналізу діяльності з узагальненням отриманих результатів; моніторингу і діагностики ймовірності настання кризи; усунення ризику неплатоспроможності; відновлення фінансової стабільності; забезпечення стабільного розвитку. Для кожного з етапів фінансової стабілізації рекомендовано набір засобів і важелів антикризового управління.

Запропоновано перелік типових антикризових стратегій, який передбачає необхідність застосування антикризового управління на всіх етапах життєвого циклу підприємства. Так, на стадії становлення і зростання використовується стратегія виживання і ринкової адаптації; на стадії зрілості використовується стратегія реструктуризації і відсікання зайвого; на стадіях кризи або спаду використовується стратегії посткризового організаційного структурування і змін або організованого відступу (ліквідація чи скорочення).

Обґрунтовано необхідність створення групи внутрішнього антикризового контролю із числа фахівців підприємства з метою здійснення антикризового моніторингу та підвищення ефективності управлінських рішень.

Проаналізовано, що на сьогоднішній день досить ефективним напрямом розвитку переробки власної продукції сільськогосподарського підприємства є виробництво високоякісної соняшникової олії. Не дивлячись на досить високу

ресурсоемність цього процесу, ціновий розрив між вартістю вихідної сировини (товарного соняшнику) та готової продукції (соняшникової олії високих ступенів очищення) значно більший ніж в інших галузях переробки продукції рослинництва. Більше того, соняшникова олія досить легко знаходить свій збут на внутрішньому та зовнішньому ринках, чисельність споживацької аудиторії цього товару достатньо велика та структурована. Більше того, експорт соняшникової олії є звільненим від оподаткування митом на відміну від експорту товарного соняшника, що за умови зростання обсягів виробництва може стати для підприємства додатковим важелем підвищення ефективності своєї діяльності.

Таким чином, за результатами абстрактно-логічного аналізу та результатами проведених кон'юнктурних досліджень найбільш доцільним шляхом розширення чинного бізнесу підприємства є реалізація проекту з переробки товарного соняшнику власного виробництва в олію.

За період 2020 року сільськогосподарське підприємство ТОВ «Агро – Вільне», при здійсненні комерційного плану виробництва соняшникової олії, зможе отримати 5890,9 тис.грн. чистого прибутку.

Виходячи з того, що розмір капітальних вкладень в реалізацію проекту складає 3415,3 тис.грн., а сума річного прибутку – 5890,9 тис.грн., період окупності капітальних вкладень складе 0,6 роки.

Як показують розрахунки надходжень коштів в ході здійснення підприємством виробничо-комерційної діяльності та розрахунки поточних витрат, що пов'язані з реалізацією проекту доводять, що даний вид діяльності відповідає цілям та задачам пошуку шляху диверсифікації бізнесу підприємства. А саме, він є ритмічним, прибутковим, таким, що не потребує суттєвих капітальних вкладень та максимально ефективно використовує наявні на підприємстві матеріальні ресурси.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеєнко Л. М. Інституціональні засади стабілізації економічної системи України в умовах фінансової кризи [Електронний ресурс] / Л.А.Алексеєнко, М.. Алексеєнко // Наука й економіка. – 2009. – № 3. – С. 304-309.
2. Білоконь Т. М. Сутність та основні складові організаційно-економічного механізму санації підприємств / Т. М. Білоконь // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2009. – № 2. – С. 40–45.
3. Бланк И.А. Управління фінансовою безпекою підприємства / И.А.Бланк. - К.: SmartBook, Эльга, 2013. □ 776 с.
4. Булович Т. В. Санаційний аудит як передумова санації / Т. В.Булович // Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіонів України : Всеук. наук.-практ. інтерн.конф., 16 – 26 листопада 2009 р.: тези всеук. наук.-практ. інтерн.-конф. / Дніпропетровська державна фінансова академія. – Дніпропетровськ, 2009. – С. 286-288.
5. Бондарчук М. К. Управління санацією виробничо-господарських об'єднань : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук : 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / М. К. Бондарчук; Національний університет «Львівська політехніка». – Львів, 2013. – 47 с.
6. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством : навч.пос. / В. О. Василенко. – К. : ЦУЛ, 2003. – 351 с.
7. Господарський процесуальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 6, ст.56) зі змінами. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>
8. Грубляк О. Шляхи вдосконалення фінансування санації підприємства / О. Грубляк, А. Чабан // Економічний дискурс: міжнародний збірник наукових праць. Випуск 2. (м. Кам'янець-Подільський). – Тернопіль :Крок, 2014. – С. 55 – 58.

9. Дані Міністерства фінансів України, Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua>
10. Дані Державної служби статистики України, Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
11. Дані Міністерства Юстиції України, Режим доступу: <https://minjust.gov.ua>
12. Дацюк І. В. Сутнісна характеристика кризи підприємств / І. В. Дацюк //Технологія і техніка друкарства. – 2010. – № 2(28). – С. 165-170.
13. Дем'яненко М.Я. Словник-довідник фінансиста АПК / УААН; Інститут аграрної економіки / М.Я. Дем'яненко, П.Т. Саблук . – К., 1997. – 233с.
14. Дорошук Г.А. Антикризове управління підприємством : навч. посібник. / Г.А. Дорошук, Н.М. Дашенко. – Львів : «Новий Світ – 2000», 2010. – 332 с.
15. Ермошенко Н.Н. Словарь-справочник предпринимателя /Ермошенко Н.Н., Скворцов Н.Н. – К. : УкрИНТЭИ, 2003. – 168 с.
16. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника та визнання його банкрутом» від 30 липня 1999 року № 784 – XIV зі змінами. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_606600-13
17. Закон України «Про банки і банківську діяльність (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 5-6, ст.30). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
18. Зеліско І.М. Управління фінансовою санацією підприємства: навчальний посібник. / І.М. Зеліско. – К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2015. – 320с.
19. Кодекс України з процедур банкрутства (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 19, ст.74). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2597-19>
20. Колісник М.К. Фінансова санація і антикризове управління підприємством : навч. посіб. / М.К. Колісник, П.Г. Ільчук, П.І. Віблій. – К. :Кондор, 2007. – 183 с.

21. Костецький В. В. Особливості здійснення фінансового оздоровлення підприємства / В.В. Костецький // Економічний аналіз: зб. наук.праць / Тернопільський національний економічний університет. – 2016. – Том26. – № 1. – С. 50-57.

22. Круглова Н. Причини банкрутства та способи його застереження.[Електронний ресурс] / Н. Круглова. – Режим доступу: <http://www.inventech.ru/lib/right/right-0351/>

23. Кулаковська Л. П. Організація і методика аудиту : навч. посіб. / Л. П. Кулаковська, Ю. В. Піча. – К. : Каравела, 2006. – 560 с.

24. Лачкова Л.І., Лачкова В.М. «Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навчальний посібник -2-ге вид., перероб., доп. – Харків, «Форт»,2013 –149с.

25. Лачкова Л. І. Сутність та структура економічного механізму управління санаційною реструктуризацією підприємств роздрібною торгівлі /Л.І Лачкова, В.М. Лачкова // матер. VII міжнарод. заочн. наук. конф.:Європейські прикладні науки: сучасні підходи у наукових дослідженнях. – Штутгарт, 2013. – С. 35-38.

26. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: Підручник / Л.О. Лігоненко. – К.: КНТЕУ, 2005. – 824 с.

27. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: навч.посіб. / Л. О. Лігоненко, М. В. Тарасюк, О. О. Хіленко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2012. – 377 с.

28. Литвин Б.М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Б. М. Литвин, М.В.Стельмах. – К. : «Хай-Тек Прес», 2008. – 336 с.

29. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства,фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства //Наказ Міністерства економіки України від 26.10.2010 № 1361.

30. Моисеева Н.В. Стратегія фінансового оздоровлення підприємства /Н. В. Моисеева // Финансовый бизнес. – 2003. – № 3. – С. 30–35.

31. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: Підручник / А. М. Поддєрьогін, Білик М.Д., Буряк Л.Д. та ін.; ред. А. М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2013. – 519 с.
32. Поляк Г. Б. Фінансовий менеджмент : підручник для вузів / Під ред. акад. Г.Б. Поляка. – 2-е вид., перероб. і доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2006. – 527с.
33. Рудницький В. С. Процедури моделювання і прийняття рішень в процесі аудиту : монографія / В. С. Рудницький, О. М. Бунда. – Львів : ЛКА, 2009 – 208 с.
34. Салига С.Я. Антикризове фінансове управління підприємством / С.Я. Салига, Є. І. Ляшенко. □ К.: Центр навчальної літератури, 2005. □ 208 с.
35. Санаційний аудит [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://studall.org/all-32345.html>.
36. Скібіцький О.М. Антикризовий менеджмент : навч. посіб. / О.М. Скібіцький. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 568 с.
37. Таль Г.К. Антикризове управління : навч. посіб.: В 2 т. Т. 2.: Економічні основи / Г.К. Таль. – М.: ИНФРА-М, 2004. – 1027 с.
38. Терещенко О.О. Управління фінансовою санацією підприємств : навч. посіб. / О.О. Терещенко. – Вид. 2-ге, без змін. – К.: ЮШУ, 2009. – 564 с.
39. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навч. посібник / О. О. Терещенко. – К : КНЕУ, 2004 – 412 с.
40. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2000. — 412 с.
41. Терещенко О.О. Управління фінансовою санацією підприємств: навч. посіб. / О.О. Терещенко. – Вид. 2-ге, без змін. – К. : ЮШУ, 2009. – 564с.
42. Тимошенко О. В. Антикризове управління як передумова підвищення ефективності діяльності підприємства / О. В. Тимошенко, О.Ю. Буцька // Економічний аналіз. – 2016. – Том 23. – № 2. – С. 187-192.
43. Ткаченко А. М. Криза: сутність, класифікація та причини виникнення / А. М. Ткаченко, Ю. В. Калюжна // Теоретичні і практичні аспекти економіки

та інтелектуальної власності : збірник наукових праць : у 2-х вип. / ПДТУ. – Маріуполь, 2013. – Вип. 1, Т. 2. – С. 122-126.

44. Управління фінансовою санацією підприємства : підручник. / Т. А. Говорушко, І. В. Дем'яненко, К. В. Багацька [та ін.] ; за заг. ред. Т. А. Говорушко – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 400 с.

45. Фаріон В.Я. Аналітична оцінка ділової активності та рентабельності підприємств/В.Я. Фаріон // Інноваційна економіка. – 2013. - № 10. – С. 27-33.

46. Фридинський В.О. Фінансова санація підприємства / В.О. Фридинський // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». – 2011. – № 8. – С. 79-83.

47. Череп А. В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання : підручник / А. В. Череп. – К. : Кондор, 2006. – 380 с.

48. Чернишов В.В. Сучасне розуміння поняття антикризового управління / В. В. Чернишов // Економіка розвитку. – 2011. – № 1. – С. 21–24.

49. Шара А.К. Санаційний аудит підприємств роздрібної торгівлі / А. К. Шара // Вісник Львівської комерційної академії. – Львів: Видавництво ЛКА, 2013. – Вип. 43. – С. 123-127.

50. Adriana, 2011, 'Analisis Prediksi Kebangkrutan Menggunakan Metode Springate Pada Perusahaan Foods and Beverages Yang Terdaftar Di Bursa Efek Indonesia Periode 2006-2010', Jurnal Ilmiah Akuntansi No. 04, pp.1-15.

51. Altman E.I., Iwanicz-Drozowska M., Laitinen E.K., Arto Suvas Distressed Firm and Bankruptcy prediction in an international context: a review and empirical analysis of Altman's Z-Score Model//09.07.2014

52. Anghel, I., Bankruptcy Radiography and Predilection, Economic Publishing House, București – 2002. - p. 87.

53. Begley J. Analysis of Altman's and Ohlson's Models / J. Begley, J. Ming, S. Watts // Review of Accounting Studies. – 1996. – P. 25–38.

54. Fink S. Crisis management: Planning for the inevitable / S. Fink. – New York : American Management Association, 1986. – 245 p.

55. Forgue B. Nouvelles approches de la gestion des crises / B. Forgue // Rev française de gestion. Paris. – 1996. – № 108. – P. 72–73.

56. Golovach K. S. Analysis of the external and internal environment as a tool of crisis management / K. S. Golovach // Modern Science – Moderní věda. – Praha, 2016. – № 2. – P. 9–15.

57. Kuraksina S. The formation mechanism of crisis management in the agricultural activities of gagauzia / S. Kuraksina // Economy and sociology: Theoretical and Scientifically Journal. – 2014. – Issue 3. – P. 143–145.

58. Min J. H. Bankruptcy Prediction Using Support Vector Machine with Optimal Choice of Kernel Function Parameters / J. H. Min, Y. C. Lee // Expert Systems with Applications. – 2005. – 28. – P. 603–614.

59. Mitroff I. I. Crisis Management: A Diagnostic Guide for improving Your Organization's Crisis-Preparedness / I. I. Mitroff, C. M. Pearson. – San Francisco : Jossey-Bass, 1993. – 116 p.

60. Ohlson J. A. Financial Ratios and the Probabilistic Prediction of Bankruptcy / J. A. Ohlson // Journal of Accounting Research. – 1980. – № 18. – P. 109–131.

61. Popov V. B. Analysis models forecasting the likelihood of bankruptcy of enterprises / V. B. Popov, E. S. Kadurov // Scientists note Taurian National University. Economics and management. – 2014 – Vol. 27 (66), № 1. P. 118 – 128.

62. Robert Heath, Crisis Management for Managers and Executives, London : Financial Times/Pitman Pub., 1998.

63. Schumpeter J. A. The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest and the Business Cycle / J. A. Schumpeter ; translated from German by O. Redvers. – New Brunswick ; London : Transaction Publishers, 2008. – 432 p.

ДОДАТОК А

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРІОУ
за КОАТУУ
за КОПФГ
за КВЕД

КОДІ		
2016	01	01
32578585		
2323080404		
240		
01.11		

Підприємство Товариство з обмеженою відповідальністю "Агро-Вільня"
 Територія Запорізька
 Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю
 Вид економічної діяльності Вирощування зернових та технічних культур
 Середня кількість працівників 52
 Адреса, телефон вулиця 40 років Перемоги, буд. 1а, с. Свободне, Мелітопольський район, Запорізька обл., 72344 440747
 Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)
 Складено (зробити позначку "x" у відповідній клітинці):
 за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку x
 за міжнародними стандартами фінансової звітності

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на **31 грудня 2015** р.

Форма №1 Код за ДКУД **1801001**

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
первісна вартість	1001	-	-
накопичена амортизація	1002	-	-
Незавершені капітальні інвестиції	1005	38	38
Основні засоби	1010	5 879	8 658
первісна вартість	1011	8 539	11 839
знос	1012	2 660	3 181
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
Знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у центральованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	5 917	8 696
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	4 510	10 321
Виробничі запаси	1101	777	2 538
Незавершене виробництво	1102	2 768	2 972
Готова продукція	1103	965	4 811
Товари	1104	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестраховування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	-	-
з бюджетом	1135	21	4
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	3 275	1 429
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	111	-
Готівка	1166	-	-
Рахунки в банках	1167	-	-
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Частки перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-

Продовження додатку А

Інші страхових резервів	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	2 783	983
Усього за розділом II	1195	10 700	12 737
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	16 617	21 433

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	21	21
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	-	-
Емісійний дохід	1411	-	-
Накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	11 059	16 416
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Видучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	11 060	16 437
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	48	48
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
Благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань	1532	-	-
резерв збитків або резерв належних виплат	1533	-	-
резерв незароблених премій	1534	-	-
інші страхові резерви	1535	-	-
Інвестиційні контракти	1540	-	-
Призовий фонд	1545	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	48	48
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	1 924	2 873
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:	1610	-	-
довгостроковими зобов'язаннями	1615	938	2 075
товари, роботи, послуги	1620	132	-
розрахунками з бюджетом	1621	-	-
у тому числі з податку на прибуток	1625	-	-
розрахунками зі страхування	1630	-	-
розрахунками з оплати праці	1635	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1640	2 515	-
Поточна кредиторська заборгованість за учасниками	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1650	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1660	-	-
Поточні забезпечення	1665	-	-
Доходи майбутніх періодів	1670	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1690	-	-
Інші поточні зобов'язання	1695	5 509	4 948
Усього за розділом III	1700	-	-
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1800	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1900	16 617	21 433
Баланс			

Керівник

Херсонєць Яків Миколаєвич

Головний бухгалтер

Гостішева Ірина Петрівна

Т. Винається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Продовження додатку А

Підприємство Товариство з обмеженою відповідальністю "Агро-Вільне"
(найменування)

Дата (рік, місяць, число)
за СДРІЮУ

КОДИ		
2016	01	01
32578585		

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за Рік 2015 р.

Форма N2 Код за ДКУД **1801003**

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	21 515	11 798
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
<i>премії підписані, валова сума</i>	2011	-	-
<i>премії, передані у перестраховування</i>	2012	-	-
<i>зміна резерву незароблених премій, валова сума</i>	2013	-	-
<i>зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій</i>	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(14 839)	(7 796)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валювий:			
прибуток	2090	6 676	4 002
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
<i>зміна інших страхових резервів, валова сума</i>	2111	-	-
<i>зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах</i>	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	-	-
у тому числі:	2121	-	-
<i>дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю</i>			
<i>дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції</i>	2122	-	-
<i>дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування</i>	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(1 069)	(748)
Витрати на збут	2150	(61)	(53)
Інші операційні витрати	2180	(-)	(-)
у тому числі:	2181	-	-
<i>витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю</i>			
<i>витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції</i>	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	5 546	3 201
збиток	2195	(-)	(-)
Доход від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	233	-
Інші доходи	2240	-	-
у тому числі:	2241	-	-
<i>дохід від благодійної допомоги</i>			
Фінансові витрати	2250	(402)	(407)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

Продовження додатку А

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	5 377	2 794
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-	-
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	5 377	2 794
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	5 377	2 794

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	19 194	9 278
Витрати на оплату праці	2505	2 196	1 710
Відрахування на соціальні заходи	2510	817	636
Амортизація	2515	533	569
Інші операційні витрати	2520	402	407
Разом	2550	23 142	12 600

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник

Херсонцев Яків Миколаєвич

Головний бухгалтер

Госліцева Ірина Петрівна

ДОДАТОК Б

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Звітний вплив до фінансової звітності"

Дата (рік, місяць, число) _____ за ЄДРПОУ _____
за КОАТУУ _____
за КОПФГ _____
за КВЕД/Д _____

Підприємство Товариство з обмеженою відповідальністю "Агро-Вільня"
Територія Запорізька
Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю
Вид економічної діяльності Вирощування зернових та технічних культур
Середня кількість працівників 53
Адреса, телефон вулиця 40 років Перемоги, буд. 1а, с. Сводне, Мелітопольський район, Запорізька обл., 72344 440747
Одиниця виміру: тис. грн. без десятичного знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)
Складено (зробити позначку "x" у відповідній клітинці):
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку _____
за міжнародними стандартами фінансової звітності _____

КОДИ		
2017	01	01
32578585		
2323080404		
240		
01.11		

V

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на **31 грудня 2016** р.

Форма №1 Код за ДКУД **1801001**

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
первісна вартість	1001	-	-
накопичена амортизація	1002	-	-
Незавершені капітальні інвестиції	1005	38	38
Основні засоби	1010	8 658	18 017
первісна вартість	1011	11 839	21 963
знос	1012	3 181	3 946
інше	1015	-	-
Інвестиційна нерухомість	1016	-	-
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Знос інвестиційної нерухомості	1020	-	-
Довгострокові біологічні активи	1021	-	-
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів			
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відетрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відетрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	8 696	18 055
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	10 321	17 689
Виробничі запаси	1101	2 538	8 623
Незавершене виробництво	1102	2 972	3 911
Готова продукція	1103	4 811	5 155
Говари	1104	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1120	-	-
Реєстри одержані	1125	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги			
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	-	-
з бюджетом	1135	4	-
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1 429	7 985
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	-	539
Готівка	1166	-	-
Рахунки в банках	1167	-	-
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Частка перестрахувача у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-

Продовження додатку Б

страхових резервах	1184	-	-
оборотні активи	1190	983	983
Усього за розділом II	1195	12 737	27 196
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	21 433	45 251

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	21	21
Внески до не зареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	-	-
Емісійний дохід	1411	-	-
Накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (испокритий збиток)	1420	16 416	22 408
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	16 437	22 429
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	836
Інші довгострокові зобов'язання	1515	48	48
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
Благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань	1532	-	-
резерв збитків або резерв належних виплат	1533	-	-
резерв незароблених премій	1534	-	-
інші страхові резерви	1535	-	-
Інвестиційні контракти	1540	-	-
Призовий фонд	1545	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1550	-	-
Усього за розділом II	1595	48	884
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	2 873	3 475
Векселі видані	1605	-	5 504
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	2 075	12 876
розрахунками з бюджетом	1620	-	12
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	-	15
розрахунками з оплати праці	1630	-	56
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	-	-
Усього за розділом III	1695	4 948	21 938
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	21 433	45 251

Керівник

Курман Сергій Іванович

Головний бухгалтер

Гостішева Ірина Петрівна

¹ - Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Продовження додатку Б

Підприємство Товариство з обмеженою відповідальністю "Агро-Вільне"
(найменування)Дата (рік, місяць, число)
за СДРІОУ

КОДИ		
2017	01	01
32578585		

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за Рік 2016 Р.

Форма N2 Код за ДКУД 1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	31 011	21 515
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
<i>премії підписані, валова сума</i>	2011	-	-
<i>премії, передані у перестраховування</i>	2012	-	-
<i>зміна резерву незароблених премій, валова сума</i>	2013	-	-
<i>зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій</i>	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(23 142)	(14 839)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	7 869	6 676
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
<i>зміна інших страхових резервів, валова сума</i>	2111	-	-
<i>зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах</i>	2112	-	-
<i>зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах</i>	2120	-	-
Інші операційні доходи	2121	-	-
у тому числі:			
<i>дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю</i>	2122	-	-
<i>дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції</i>	2123	-	-
<i>дохід від використання коштів, звільнених від оподаткування</i>	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(1 245)	(1 069)
Витрати на збут	2150	(75)	(61)
Інші операційні витрати	2180	(-)	(-)
у тому числі:			
<i>витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю</i>	2181	-	-
<i>витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції</i>	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	6 549	5 546
збиток	2195	(-)	(-)
Доход від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	91	233
Інші доходи	2240	-	-
у тому числі:			
<i>дохід від благодійної допомоги</i>	2241	-	-
<i>дохід від благодійної допомоги</i>	2250	(648)	(402)
Фінансові витрати	2255	(-)	(-)
Втрати від участі в капіталі	2270	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

Продовження додатку Б

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	5 992	5 377
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-	-
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	5 992	5 377
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	5 992	5 377

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	26 175	19 194
Витрати на оплату праці	2505	2 523	2 196
Відрахування на соціальні заходи	2510	555	817
Амортизація	2515	771	533
Інші операційні витрати	2520	648	402
Разом	2550	30 672	23 142

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник

Курман Сергій Іванович

Головний бухгалтер

Госліцева Ірина Петрівна

ДОДАТОК В

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку І "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство	Товариство з обмеженою відповідальністю "Агро-Вільне"	Дата (рік, місяць, день)	31.12.2017
Територія	Запорізька	за ЄДРПОУ	32578585
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОАТУУ	2323080404
Вид економічної діяльності	Виробування зернових та технічних культур	за КОПФГ	240
Середня кількість працівників	49	за КВЕД	01.11
Адреса, телефон	вулиця 40 років Перемоги, буд. 1а, с. Свободис, Мелітопольський район, Запорізька обл., 72344		440747

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку V
за міжнародними стандартами фінансової звітності

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2017 р.

Форма №1 Кол за ДКУД 1801001

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
первісна вартість	1001	-	-
накопичена амортизація	1002	-	-
Незавершені капітальні інвестиції	1005	38	38
Основні засоби	1010	18 017	26 244
первісна вартість	1011	21 963	31 158
знос	1012	3 946	4 914
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
Знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відірачені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відірачені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	18 055	26 282
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	17 689	21 236
Виробничі запаси	1101	8 623	4 957
Незавершене виробництво	1102	3 911	9 480
Готова продукція	1103	5 155	6 799
Товари	1104	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	-	-
з бюджетом	1135	-	-
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	7 985	7 738
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	539	1
Готівка	1166	-	-
Рахунки в банках	1167	-	-
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-

Продовження додатку В

інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	983	983
Усього за розділом II	1195	27 196	29 958
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	45 251	56 240

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (паієвий) капітал	1400	21	21
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	-	-
Емісійний дохід	1411	-	-
Накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	22 408	26 129
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	22 429	26 150
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	836	5 596
Інші довгострокові зобов'язання	1515	48	48
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
Благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених прямих	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поти	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	884	5 644
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	3 475	10 916
Векселі видані	1605	5 504	2 464
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	12 876	10 939
розрахунками з бюджетом	1620	12	28
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	15	34
розрахунками з оплати праці	1630	56	65
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	-	-
Усього за розділом III	1695	21 938	24 446
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	45 251	56 240

Керівник

Курман Сергій Іванович

Головний бухгалтер

Гостіщева Ірина Петрівна

¹ Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Продовження додатку В

- Отримано: 23.02.2018 08:09
- Одержувач: 32578585

Квитанція №2
Підприємство: 32578585 Товариство з обмеженою відповідальністю
"Агро-Вільне"
Звіт: Ф1. Баланс
За період: Рік, 2017 р.
Звіт доставлено до Центру обробки електронних звітів Держстату
України 22.02.2018 у 17:24:53
Реєстраційний номер звіту: 9003525184
(232300032578585S010011310000025122017.XML)
Звіт відповідає формату, визначеному Держстатом України.
Електронні цифрові підписи перевірено.
Звіт прийнято для подальшої обробки. У випадку виявлення
помилки при здійсненні обробки даних звіту в органах
державної статистики та(або) необхідності надання уточнень
Вам буде повідомлено додатково.

Відправник: Центр обробки електронних звітів Держстату України

- Підписи: [\Показати документ](#)
Печатка 39292197 Державна фіскальна служба України. ОТРИМАНО
Печатка 21680000 ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ СТАТИСТИКИ
- Ім'я файла: 232300032578585S010011310000025122017.XML
- Спосіб прийому: З використанням прямого з'єднання

Продовження додатку В

Підприємство Товариство з обмеженою відповідальністю "Агро-Вільне"
(найменування)

Дата (рік, місяць, число)
за СДРІОУ

КОДИ		
2018	01	01

22.08.2018
ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за Рік 2017 р.

Форма N2 Код за ДКУД 1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	30 782	31 011
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
премії підписані, валова сума	2011	-	-
премії, передані у перестрахування	2012	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(24 423)	(23 142)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий:			
- прибуток	2090	6 359	7 869
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	-	-
у тому числі:	2121	-	-
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2122	-	-
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2123	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(1 081)	(1 245)
Витрати на збут	2150	(61)	(75)
Інші операційні витрати	2180	(-)	(-)
у тому числі:	2181	-	-
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2182	-	-
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	5 217	6 549
збиток	2195	(-)	(-)
Доход від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	165	91
Інші доходи	2240	-	-
у тому числі:	2241	-	-
дохід від благодійної допомоги	2241	-	-
Фінансові витрати	2250	(1 661)	(648)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

Продовження додатку В

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	3 721	5 992
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-	-
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	3 721	5 992
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	3 721	5 992

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	32 433	26 175
Витрати на оплату праці	2505	3 517	2 523
Відрахування на соціальні заходи	2510	774	555
Амортизація	2515	992	771
Інші операційні витрати	2520	1 662	648
Разом	2550	39 378	30 672

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник

Курман Сергій Іванович

Головний бухгалтер

Гостищева Ірина Петрівна

Продовження додатку В

- Отримано: 23.02.2018 08:09
- Одержувач: 32578585

Квитанція №2

Підприємство: 32578585 Товариство з обмеженою відповідальністю "Агро-Вільне"

Звіт: Ф2. Звіт про фінансові результати (в тисячах)

За період: Рік, 2017 р.

Звіт доставлено до Центру обробки електронних звітів Держстату України 22.02.2018 у 17:24:50

Реєстраційний номер звіту: 9003525173

(232300032578585S010021310000026122017.XML)

Звіт відповідає формату, визначеному Держстатом України.

Електронні цифрові підписи перевірено.

Звіт прийнято для подальшої обробки. У випадку виявлення помилок при здійсненні обробки даних звіту в органах державної статистики та(або) необхідності надання уточнень Вам буде повідомлено додатково.

Відправник: Центр обробки електронних звітів Держстату України

[Показати документ](#)

- Підписи: Печатка 39292197 Державна фіскальна служба України. ОТРИМАНО
- Ім'я файла: Печатка 21680000 ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ СТАТИСТИКИ
- Спосіб прийому: 232300032578585S010021310000026122017.XML
З використанням прямого з'єднання

ДОДАТОК Д

Додаток 1
до Питомих показників звітності (с подвійну)
бухгалтерського обліку 1 " за наявними до фінансової звітності "

Підприємство **Товариство з обмеженою відповідальністю "Агро-Вільне"** Дата (рік, місяць, число) _____ за ЄДРПОУ _____
 Територія **Запорізька** _____ за КОАТУУ _____
 Організаційно-правова форма (серед, державна) **Товариство з обмеженою відповідальністю** _____ за КОПФГ _____
 Вид економічної діяльності **Вирощування зернових та технічних культур** _____ за КВЕД _____
 Середня кількість працівників **47** _____
 Адреса, телефон **вулиця 40 років Перемоги, буд. 1а, с. Свободне, Мелітопольський район, Запорізька обл., 72344** _____ 440747
 Одиниця виміру: тис. грн. без десятикового знаку (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)
 Складено (зробити позначку "х" у відповідній клітинці):
 за національними (стандартами) бухгалтерського обліку _____
 за міжнародними стандартами фінансової звітності _____

КОДИ		
2019	01	01
32578585		
2323080404		
240		
01.11		

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на **31 грудня 2018** р.

Форма №1 Код за ДКУД **1801001**

А К Т И В	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
первісна вартість	1001	-	-
накопичена амортизація	1002	-	-
Незавершені капітальні інвестиції	1005	38	38
Основні засоби	1010	26 244	33 017
первісна вартість	1011	31 158	39 067
знос	1012	4 914	6 050
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
Знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Удвіли	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	26 282	33 055
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	21 236	14 527
Виробничі запаси	1101	4 957	7 293
Незвершене виробництво	1102	9 480	3 975
Готова продукція	1103	6 799	3 259
Товари	1104	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцією, товари, роботи, послуги	1125	7 738	9 527
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	-	-
з бюджетом	1135	-	-
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інші поточна дебіторська заборгованість	1155	-	-
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	1	89
Готівка	1166	-	-
Рахунки в банках	1167	-	-
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Частина перестрахування у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-

Продовження додатку Д

інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	983	983
Усього за розділом II	1195	29 958	25 126
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	56 240	58 181

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зарезервовані (назовий) капітал	1400	21	21
Внески до незарезервованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	-	-
Емісійний дохід	1411	-	-
Накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	26 129	26 946
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Виділений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	26 150	26 967
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	5 596	7 557
Інші довгострокові зобов'язання	1515	48	48
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
Бізнесна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань	-	-	-
резерв збитків або резерв наслідкових витрат	1532	-	-
резерв на заробітних премії	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	5 644	7 605
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	10 916	10 053
Векселі видані	1605	2 164	5 268
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	-	-	-
товари, роботи, послуги	1615	10 939	8 141
розрахунками з бюджетом	1620	28	27
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	34	32
розрахунками з опітні пріци	1630	65	88
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	-	-
Усього за розділом III	1695	24 446	23 609
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	56 240	58 181

Керівник

Курман Сергій Іванович

Головний бухгалтер

Гостішева Ірина Петрівна

† Визначається в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Продовження додатку Д

- Отримано: 25.02.2019 09:21
- Одержувач: 32578585

Квитанція №2
Підприємство: 32578585 ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
"АГРО-ВІЛЬНЕ"
Документ: S0100113 Баланс (Звіт про фінансовий стан)
Файл: 232300032578585S010011310000056122018.XML
Реєстраційний номер документу: 9310712863

Документ доставлено до районного рівня 811 ГУ ДФС У ЗАПОРІЗЬКІЙ
ОБЛ.(МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ Р-Н) 22.02.2019 в 10:21:13

Підписи документа:- перший - печатка, 32578585 ТОВАРИСТВО З
ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "АГРО-ВІЛЬНЕ"
- другий - директор, 2205819291 Курман С.І.
- третій - бухгалтер, 2383309081 Гостіщева І.П.
Прийнято пакет.

Державна фіскальна служба України

ДФС повідомляє про функціонування "Електронного кабінету
платника", скористатись яким можна за адресою cabinet.sfs.gov.ua

Віпоказати документ

- Підписи: Печатка 39292197 Державна фіскальна служба України. "ОТРИМАНО"
- Ім'я файла: 232300032578585S010011310000056122018.XML
- Спосіб прийому: З використанням прямого з'єднання

Продовження додатку Д

Підприємство Товариство з обмеженою відповідальністю "Агро-Вільне"
(найменування)

Дата (рік, місяць, число)

за СДРІНОУ

КОДИ		
2019	01	01
32578585		

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за Рік 2018 р.

Форма N2 Код за ДКУД 1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рида	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
I	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	35 906	30 782
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
премії підписані, валова сума	2011	-	-
премії, передані у перестраховання	2012	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(30 768)	(24 423)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий: прибуток	2090	5 138	6 359
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	-	-
у тому числі:	2121	-	-
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(1 396)	(1 081)
Витрати на збут	2150	(75)	(61)
Інші операційні витрати	2180	(-)	(-)
у тому числі:	2181	-	-
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	3 667	5 217
збиток	2195	(-)	(-)
Доход від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	-	165
Інші доходи	2240	-	-
у тому числі:	2241	-	-
дохід від благодійної допомоги			
Фінансові витрати	2250	(2 850)	(1 661)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

Продовження додатку Д

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	817	3 721
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-	-
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	817	3 721
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частина іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	817	3 721

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	29 129	32 433
Витрати на оплату праці	2505	3 921	3 517
Відрахування на соціальні заходи	2510	863	774
Амортизація	2515	1 361	992
Інші операційні витрати	2520	2 850	1 662
Разом	2550	38 124	39 378

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник

Курман Сергій Іванович

Головний бухгалтер

Госвітцева Ірина Петрівна

Продовження додатку Д

- Отримано: 25.02.2019 09:21
- Одержувач: 32578585

Квитанція №2
Підприємство: 32578585 ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
"АГРО-ВІЛЬНЕ"
Документ: S0100213 Звіт про фінансові результати (Звіт про
сукупний дохід)
Файл: 232300032578585S010021310000057122018.XML
Реєстраційний номер документу: 9310712870

Документ доставлено до районного рівня 811 ГУ ДФС У ЗАПОРІЗЬКІЙ
ОБЛ.(МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ Р-Н) 22.02.2019 в 10:21:15

Підписи документа:- перший - печатка, 32578585 ТОВАРИСТВО З
ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "АГРО-ВІЛЬНЕ"
- другий - директор, 2205819291 Курман С.І.
- третій - бухгалтер, 2383309081 Гостіщева І.П.
Прийнято пакет.

Державна фіскальна служба України

ДФС повідомляє про функціонування "Електронного кабінету
платника", скористатись яким можна за адресою cabinet.sfs.gov.ua

- Підписи: Печатка 39292197 Державна фіскальна служба України. "ОТРИМАНО"
- Ім'я файла: 232300032578585S010021310000057122018.XML
- Спосіб прийому: З використанням прямого з'єднання